NSANJUA
RA MA̱CA HOGA T'ØDE NÚ'A̱ BI 'YOFO NSANJUA

Ra Noya nú'a̱ mi 'bʉhui Ajua̱ bi e bi nja̱'i

1 Ante da nja mahets'i ne ra ximhai, nú'a̱ to'o go
ra Noya ya mi 'bʉi, y nu'á̱ mi 'bʉhui Ajua̱, ne nu'á̱
go guesɛ'a̱ Ajua̱.
2 Rá mʉdi mi othotho gatho nú'a̱ te ja, pe nú'a̱
to'o go ra Noya ya mi 'bʉhui Ajua̱.
3 Y Ajua̱ bi 'yɛnt'ua ja rá 'yɛ'a̱ pa go bi hyoca te
gatho ja; y nu'bʉ nú'á̱ hinte xa hyoqui, nu'bʉ́ hinte
di jahma̱.
4 Ne go gue'a̱ to'o ri unga ra te pa nza̱ntho, ne go
gue'a̱ ra ñot'i nú'a̱ ri yo'tua yá mfeni ya ja̱'i.
5 Ha nura ñot'i'a̱, ri yot'a ja ra 'bɛxuui, ne nura
'bɛxuui hinxa za xa nta̱te.
6 Mi 'bʉi 'nara 'ñøhø mrá thuhu ra Xuua bá
pɛhna Ajua̱ pa da zofo ya ja̱'i.
7 Ne nu'á̱ bá 'bɛhni pa da damaju̱ani de nú'a̱ ra
ñot'i, pa da gamfrihma̱ gatho ya ja̱'i ngue'a̱ go mri
damaju̱ani'a̱.
8 Ra Xuua hingo mi gue'a̱ ra ñot'i, hønsɛ bá 'bɛhni
pa da damaju̱ani de ra ñot'i.
9 Nú'a̱ to'o go ra ñot'i xi maju̱ani, bá ehe de
guecua ja ra ximhai ne go gue'a̱ ri yo'tua yá mfeni
gatho ya ja̱'i.
10 Nú'a̱ to'o bi hyoca ra ximhai, ja bi 'ñe bi
'mʉcua ja ra ximhai, pe nuya ja̱'i himbi ba̱di ua go
mi gue'a̱ to'o bi hyoca ra ximhai.

11 Bá ehmạ de guecua ja rá ximhai'ạ, pe nuya
mengu rá hai himbi numansu'ạ.
12 Pe nu'ʉ tó'o bi numansu ne bi gamfribi rá
thuhu'ạ, nu'ạ́ bi umbabi ra ts'ɛdi pa bi mbạtsi de
Ajuạ.
13 Ha nú'ʉ to'o gatho xa gamfri'ạ, ya xa yopa 'mʉi
ma'ra'yo, hingue dega ji, nixi dega ngø, nixi de rá
paha 'nara 'ñøhø, hønsɛ Ajuạ go gue'ạ xa 'yøt'e pa
xa yopa 'mʉi.
14 Nú'ạ to'o ra Noya bá e bi njạ'i, ne bi 'mʉi con
guecjʉ, ne xi mrá hojạ'i, ne nzạntho mi mạnga
nú'ạ majuạni. Ne dá handuahe rá nsunda'ạ, go
gue'ạ rá nsunda Ajuạ ra Dada nú'ạ pɛ'tsa rá 'ra T'ʉ
nehe.
15 Hangue nura Xuua bi damajuạni de gue'ạ ne
bi ñạ nts'ɛdi bi 'ñena:
—Go gue'ạ nú'ạ ndí xi'ahʉ, gue 'mɛfa de gueque
mi ma da 'ñehe ma'na, nú'ạ ma'na ja rá nsu, ngue'ạ
nú'ạ́ ya go mi 'bʉi rá mʉdi de gueque.
16 Gathoguihʉ stá hạñhʉ de yá hño'ạ, ne hin-
hya'mʉ ri 'bɛtcahʉ rá hñojạ'i'ạ.
17 Ha nu Ajuạ xqui hñuxa ra Moise pa go bi
'ñutcahʉ tengu rá ley'ạ, pe nubyá bá pɛhna ra
Jesucristo pa bá hạncahʉ rá hñojạ'i, ne nú'ạ́ go
gue'ạ bi 'ñudi gatho maxøgue nú'ạ majuạni.
18 Hinhya'mʉ to xa hyanda Ajuạ ra Dada, pe
nurá hmạca 'ra T'ʉ'ạ bi 'ñutcahʉ tengu rá 'mʉi'ạ.

Ra Xuua Xi'tsate bi mạ de ra Jesucristo (Mt. 3:11-12; Mr. 1:7-8; Lc. 3:15-17)

19 Ha nuya ndạ gá xodyo mi 'bʉhni Jerusale
bi mɛhna 'raya macjạ ne 'rayá mfats'i'ʉ nú'ʉ mi
t'embi ya levita, pa da c'ạ'tsa ra Xuua pa da

'yambabi ua go mi gue'ạ ra Cristo nú'ạ mi ma da mɛhna Ajuạ pa da ndạ.
20 Ha nura Xuua bi mạnga nú'ạ majuạni, himbi ncøni ne bi 'ñena:
—Hina, hingo guecagui drá Cristo.
21 Nepʉ nu'ʉ́ bi 'ñembabi:
—Nu'bʉ́ ¿to'o'i? ¿Ha gue go gue'e grá bạdi Elía?
Nu'bʉ́ ra Xuua bi 'ñena:
—Hina, hingo guecagui.
Ha nu'ʉ́ bi yopa 'ñembabi ma'na'qui:
—¿Ha gue go gue'e rá dạnga 'mɛhni'i Ajuạ nú'ạ ma da 'ñehe?
Ha nu'ạ́ bi dạdi ne bi 'ñena:
—Hina.
22 Ha nu'ʉ́ bi 'ñembabi:
—Nu'bʉ́ ¿to'o'i ne te ri 'bɛfigue? Xi da xicje pa ma ga xiphe nehe nú'ʉ to'o bá pɛncahe.
23 Ha nura Xuua bi 'ñembabi'ʉ:
—Nuga, hønsɛ 'nadrá 'mɛhni pa ga mạnga ja ra mbonthi nú'ʉ ya noya bi mạnga ra bạdi Isaía ne bi 'ñena: "Juạñhʉ rá 'ñu ra Zidada." Hangue dí xi'ahʉ, ntsø'mhʉ, ngue'ạ ya xa 'ñepʉ pa da ndạ.
24 Ha nuya jạ'i xqui 'bɛhni myá fariseo'ʉ.
25 Hangue nu'ʉ́ bi 'yambabi ra Xuua ne bi 'ñembabi:
—'Bʉ hingo gue'e grá Cristo, nixi grá bạdi Elía, nixi rá dạnga 'mɛhni'i Ajuạ nú'ạ ma da 'ñehe, nu'bʉ́ ¿hanja guí xi'tsate?
26 Ha nura Xuua bi dạdi ne bi 'ñena:
—Nuga bá 'bɛncagui pa ga xi'ts'a'ihʉ co ra dehe. Pe 'bʉi 'na con gue'ahʉ nú'ạ nixi guí pạtua rá 'bɛfi.
27 Go gue'ạ bra 'bɛfa de gueque, ne ma'na ra dạngui rá nsu de gueque, nixi dí 'ñepqui ngugui ga xo'tua rá nthạsthi de yá thiza'ạ.

28 Njabʉ bi mạnga ra Xuua nuni ri'nandi de ja ra dạthe Jordá ja ra hai Betabara habʉ mi xi'tsate'ạ.

Ra T'ʉca Dɛti nú'ạ bá pɛhna Ajuạ

29 Nurá hyax'ạ ra Xuua bi hyanda ra Jesu mbra e da zʉdi ne bi 'ñembabi ya jạ'i:

—Ndi, hyanthʉ núni bá pɛhna Ajuạ, nja ngu 'nara zi t'ʉca dɛti nú'ʉ tho dega hñạ'ti, y go guehni pu'tua yá ts'oqui ya jạ'i.

30 Ne go guehni ndí xi'ahʉ mi ma da 'ñehe 'mɛfa de gueque ne ma'na ra dạngui rá nsu, ngue'ạ ya go mi 'bʉini rá mʉdi de gueque.

31 Nuga hindí pạtuahmạ tengu rá 'bɛfini, pe bá 'bɛncagui ga xi'ts'a'ihʉ co ra dehe pa njabʉ gatho'ihʉ gyá me Israelhʉ da za gui pạhʉ gue go guehni ra Cristo xpá mɛhna Ajuạ pa da ndạ.

32 Nehe ra Xuua bi mạ de nú'ạ te xqui nja ne bi 'ñena:

—Nuga dá handa ra Mạca Ndạhi bá cại de mahets'i ngu 'nara zi domitsu, e bi zʉdini.

33 Nuga hindí pạtuahmạ tengu rá 'bɛfini, pe nú'ạ to'o bá pɛncagui ga xi'ts'a'ihʉ co ra dehe go gue'ạ bi 'ñengagui: “Ma gui hyanda ra Mạca Ndạhi dua cại de mahets'i, e da zʉdi 'nara zi 'ñøhø pa da 'mʉhui, y nu'ạ́ go gue'ạ ma da xi'ts'ahʉ dega Mạca Ndạhi.”

34 Nuga stá handi hangue drí damajuạni gue go guehni rá T'ʉ Ajuạ.

Yá mʉdi nxadi ra Jesu

35 Ha nurá hyax'ạ ra Xuua mi 'bahni ma'na'qui co yoho yá nxadi.

36 Nepʉ bi hyanda ra Jesu mi 'yoni ne bi 'ñena:

—Ndi, hyanthʉ núni bá pɛhna Ajuạ, nja ngu 'nara zi t'ʉca dɛti nú'ʉ tho dega hñạ'ti.

37 Ha nú'ʉ yoho yá nxadi ra Xuua mi 'yøde njabʉ,
'bestho bi dɛni'ʉ ra Jesu.
38 Nepʉ nura Jesu bi mpʉnts'i ne bi hyandi mri
dɛni'ʉ ne bi 'ñembabi:
—¿Te 'bɛ grí 'ñehʉ?
Ha nu'ʉ́ bi 'yambabi ne bi 'ñembi:
—Xahnate, ¿habʉ guí 'bʉigue?
39 Nu'bʉ́ nu'ą́ bi 'ñembabi:
—Maha pa gui pąhʉ habʉ dí 'bʉi.
Y bi mɛui'ʉ pa bi bądi habʉ mbi 'bʉi'ą. Bi zøni
ngu nzʉnga 'rɛt'a ne bi 'mʉhuini gatho ra pa.
40 Ha nú'ʉ yoho ya nxadi xqui 'yøde nú'ą bi
mąnga ra Xuua ne xqui dɛna ra Jesu, 'na de gue'ʉ
mrá thuhu ra Andre ne mrá cu ra Simu Pedro.
41 Nú'ą ra Andre'ą bi ma bá dąma c'ą'tsa ra Simu
Pedro ne bi 'ñembabi:
—Stá hanthe ne stá pąhe ra Cristo nú'ą xpá
mɛhna Ajuą pa da ndą.
42 Nepʉ bi zits'i'ą pa habʉ mbi 'bʉ ra Jesu. Ha
nura Jesu mi hyanda ra Simu bi 'ñembabi'ą:
—Nu'i grá Simu rá t'ʉ'i ra Joná. Nubyá go dí
hup'a'i grá Pedro. —Nú'ą ra thuhu'ą rí bøni da
'ñena 'nara do.

Ra Jesu bi zofo ra Lipe ne ra Natanael pa dyá nxadi

43 Ha nurá hyax'ą ra Jesu mi beni da ma pa
Galilea, pe 'mɛt'o bi ma bá c'ą'tsa ra Lipe ne bi
'ñembabi:
—Bá ehe tɛngagui pa ma nxadi'i.
44 Ha nura Lipe mrá me Betsaida habʉ mrá
mengu ra Andre ne ra Pedro.
45 Nepʉ nura Lipe bi ma bá c'ą'tsa ra Natanael ne
bi 'ñembabi:

—Stá hanthe ne stá pa̱hebya ra Cristo nú'a̱ mi ma da mɛhna Ajua̱ pa da nda̱ ngu bi 'yofo ra Moise ja ra ley ne ngu bi 'yofo ma'ra yá 'mɛhni Ajua̱ maya'bʉ, ne go gue'a̱ ra Jesu rá t'ʉ ra Jose ra me Nasare.

46 Ha nura Natanael bi 'ñembabi:

—Pøde hinda za da bønga 'na xi di ja rá nsu nuni Nasare.

Nu'bʉ́ ra Lipe bi 'ñembabi:

—Maha pa gui hyandi 'bʉ hingui camfri.

47 Ha nura Jesu mi hyanda ra Natanael bra e da zʉdi bi 'ñena:

—Ndi, hyanthʉ go guehni 'nara me Israel, nuni xi majua̱ni camfri Ajua̱, y hingrá hyate.

48 Nu'bʉ́ nura Natanael bi 'ñembabi ra Jesu:

—¿Hanja guí pa̱cagui?

Ha nura Jesu bi 'ñembabi'a̱:

—Himi xi'atho ra Lipe pa e gui c'a̱scagui, dá hant'a'i nguí 'bai ja rá ua 'nara 'bai gá igo.

49 Nu'bʉ́ ra Natanael bi da̱di ne bi 'ñembabi:

—Xahnate, nu'i go gue'e xi majua̱ni rá T'ʉ'i Ajua̱, ne go gue'e grá Nda̱ de ya me Israel.

50 Nepʉ nura Jesu bi da̱di ne bi 'ñembabi:

—¿Ha gue guí camfrigui hønsɛ ngue'a̱ dá xi'a'i gue dá hant'a'i ja rá ua ra igo? Ma gui hyanda ma'ra ya t'øt'e ma'na dya da̱ngui de nú'a̱ dá xi'a'i.

51 Ne bi 'ñembabi'ʉ:

—Xi majua̱ni dí xi'ahʉ gue ma gui hyanthʉ da xogui mahets'i, ne gui hyanduahʉ yá ɛnxɛ Ajua̱ di pøts'e ne di ca̱i nuua habʉ di 'bʉi Nú'a̱ To'o e bi Nja̱'i.

2

'Nara nthạti nuni Ncaná de ra hai Galilea

1 Rá dat'mạni bi nja 'nara nthạti nuni ja ra hnini
Ncaná de ra hai Galilea, ne xqui zøni de guehni rá
nạnạ ra Jesu.
2 Nehe ra Jesu bi zøni de guehni co yá nxadi
ngue'ạ bi ts'ohna ja ra nthạti.
3 Ne de mi 'bʉhni'ạ, bi thegue ra vinu, ha nurá
nạnạ ra Jesu bi 'ñembabi'ạ:
—Ya bi thegue ra vinu.
4 Ha nura Jesu bi 'ñembabi rá nạnạ:
—¿Pa te go guí xicagui? Gue nuga ri 'bɛta ma ora
pa da hneca ma ts'ɛdi.
5 Nepʉ nurá nạnạ'ạ bi 'ñembabi nú'ʉ to mi faste
ja ra ngo:
—'Yøthʉ gatho nú'ạ da xi'ahʉni.
6 Ne mi tihni 'rato ya dạnga mpothe dega do xqui
t'ehni pa mi øt'a ra nt'axqui ya xodyo ngu myá
nzại'ʉ. Ne cada 'na de nú'ʉ ya mpothe mri 'ñɛnga
yoho o hñu xøni ra dehe.
7 Nepʉ nura Jesu bi 'ñembabi nú'ʉ to'o mi 'yoni mi
faste:
—Ñu'tshʉ ra dehe nuya ya mpothe.
Ha nu'ʉ́ bi xit'a ra dehe asta habʉ bi ñuts'i.
8 Nepʉ ra Jesu bi 'ñembabi'ʉ:
—Nubyá, 'ya'tshʉ ts'ʉ ne hñạ'tsuahʉ ra ndạ de
nuna ra ngo.
Nu'bʉ́ nu'ʉ́ bi 'øt'a ngu nú'ạ bi sipabi'ʉ.
9 Ha nú'ạ ra ndạ de ra ngo bi zamacʉhi nú'ạ ra
dehe xqui t'øt'e da mvinu, y nu'ạ́ himi pạdi habʉ
xqui 'ñehe nú'ạ ra vinu, hønsɛ nú'ʉ ya maste xqui
'ya'tsa ra dehe, go gue'ʉ mi pạdi. Hangue nura ndạ
de ra ngo bi zohna nú'ạ ra nạvio mi øt'ango,

10 ne bi 'ñembabi:
—Nzạntho nú'ʉ to'o øt'ango, 'mɛt'o ri unga nú'ạ
ra vinu xá cʉhi, nepʉ de ya sta niñạ co ra vinu nú'ʉ
to'o xa ts'ohni, ja da t'umba nú'ạ hingui cʉhi. Pe
nu'i, xcá pɛ'tsta ra hoga vinu ne hinxcá untho asta
núbya ja gá uni.
11 Ra Jesu bi 'øt'a nú'ạ rá mʉdi ra dạnga nt'udi
nuni Ncaná de Galilea. Ne njabʉ bi 'øt'e pa bi
hnequi rá nsunda, ne yá nxadi ma'na bi gamfri
gue go gue'ạ xpá mɛhna Ajuạ pa da ndạ.
12 Nepʉ nura Jesu bi ma pa Ncapernau, ne bi
mɛui rá nạnạ ne yá cu ne yá nxadi, ne ja bá 'bʉhni'ʉ
'raya pa.

Ra Jesu bi 'yɛnga nú'ʉ mri mpa mbo ra ndạnijạ
(Mt. 21:12-13; Mr. 11:15-18; Lc. 19:45-46)

13 Nepʉ de guehni ra Jesu bi ma pa Jerusale
ngue'ạ mi ma da dat'a ra pa de ra pascua 'nará ngo
de ya xodyo.
14 Ne bi hyanda 'raya ma mi 'bʉhni ja ra patio de
ra ndạnijạ, 'ra mi pa ya ndạmfri, 'ra mi pa ya dɛti,
ha nu ma'ra mi pa ya domitsu; ne mi huhni 'ra to'o
mi pata ya bojạ.
15 Hangue nura Jesu bi met'a 'nara nthạhi pa bi
'yɛni co ya mfɛi nuya mbo'oni de mbo ra ndạnijạ
mahyɛgui co ya ma, nehe bi xamba yá bojạ nú'ʉ
to'o mi pata ya bojạ, ne bi pʉnts'ua yá mexa,
16 ne bi 'ñembabi nú'ʉ to'o mi pa ya domitsu:
—¡Jʉcjʉ pa thi ri domitsuhʉ, oja guí huxhʉua ri
'mahʉ mbo rá ngu ma Dada!
17 Ha nuyá nxadi bi beni gue njabʉ xqui t'ofo ja
ra Mạca T'ofo habʉ ena: “Xi dí te ma vida pa ga

sup'a'i ri ngu.” Ne nuyá nxadi bi zo yá mfeni gue
nú'ʉ ya noya mi mạ de ra Jesu.
18 Ha nuya ndạ gá xodyo bi 'ñembabi ra Jesu:
—¿Te ma dạnga nt'udi da za gui 'ñutcahe pa ga
pạhe to rá nsɛqui'ạ pa guí øt'a njabʉ?
19 Nu'bʉ́ ra Jesu bi dạdi ne bi 'ñembabi'ʉ:
—'Bʉ gui yø'thʉ nuna ra nijạ, nuga co hñupa ga
yopa 'ba'ma ma'na'qui.
20 Nu'bʉ́ nu'ʉ́ bi 'ñena:
—Ñotema'rato njɛya pa bri 'ba'ma nuna nijạnạ,
¿nepʉ nu'i guí ena gue co hñupa ma gui yopa 'ba'ma
ma'na'qui?
21 Pe nú'ạ ra nijạ mi mạnga ra Jesu, mi mạ de rá
ndo'yo sɛhɛ'ạ.
22 Ha nu de mi nanga ra Jesu de ra du, nu'bʉ́ yá
nxadi bi beni'ʉ nú'ʉ ya noya xqui mạñ'ạ. Hangue
bi gamfri'ʉ gue bi njabʉ ngu nú'ạ xqui t'ofo ja ra
Mạca T'ofo, ne ngu nú'ạ xqui mạnsɛ'ạ gue ma da
yopa nte.

Ra Jesu pạtuatho yá mfeni gatho ya jạ'i

23 Ha nu de mi 'bʉhni ra Jesu nuni Jerusale ja ra
ngo de ra pascua, ndunthi ya jạ'i bi gamfri gue go
mi gue'ạ bá pɛhna Ajuạ pa da ndạ, nguetho nu'ʉ́ bi
hyanda ya dạnga nt'udi mi øt'ạ.
24 Pe nura Jesu himi ne da 'ñoui'ʉ ngue'ạ mi
pạtuatho yá mfeni'ʉ.
25 Ne himi honi'ạ to'o da xipabi tengu yá 'mʉi ya
jạ'i, ngue'ạ nu'ạ́ mi pạtuasɛ yá mfeni'ʉ.

3

Ra Jesu ne ra Nicodemo

1 Ha mi 'bʉ 'nara 'ñøhø mrá thuhu ra Nicodemo
mrá ndạ de ra hmunts'a ndạ gá xodyo, ne mrá
fariseo.
2 Nu'ạ́ bi ma dega xuui pa bá c'ạ'tsa ra Jesu ne bi
'ñembabi:
—Xahnate, dí pạhe gue Ajuạ xpá mɛñ'a'i pa
gui xancaguihe, ne guí 'bʉi con gue'ạ, ngue'ạ 'bʉ
hingrí 'bʉhmạ con gue'ạ hinda za gui 'yøthmạ nuya
dạnga nt'udi guí øt'e.
3 Ha nura Jesu bi dạdi ne bi 'ñembabi:
—Xi majuạni dí xi'a'i, nu'ạ tó'o hinda yopa 'mʉi
ma'ra'yo hinda za da 'mʉ ja rá hmanda Ajuạ.
4 Nu'bʉ́ ra Nicodemo bi 'ñembabi:
—¿Hanja da za 'nara ndạxjua jạ'i da yopa 'mʉi
ma'ra'yo? ¿Ha gue da za da yopa yʉt'a ja rá mʉi rá
nạnạ ne da yopa 'mʉi?
5 Ha nura Jesu bi dạdi ne bi 'ñembabi:
—Xi majuạni dí xi'a'i, nu'ạ tó'o hinda 'mʉi de ra
dehe ne de ra Mạca Ndạhi, hinda za da yʉt'a ja rá
hmanda Ajuạ.
6 Nuto gatho bi mbạtsi dega jạ'i, gue'ạ 'nara
jạ'i, ha nu'ạ tó'o bi yopa 'mʉi ma'ra'yo dega Mạca
Ndạhi, gue'ạ 'bʉi dega hoga ndạhi.
7 Oguí 'yø ngue'ạ dí xi'a'i gue mahyoni gui yopa
'bʉhʉ ma'ra'yo.
8 Nura ndạhi 'yo habʉraza, ne guí øde bʉ, pe
hinguí pạdi habʉ brí 'ñehe nixi habʉ rí ma. Njabʉ
nehe ra Mạca Ndạhi nú'ạ ri mpɛfi ja yá mfeni nuto
gatho xa 'mʉi ma'ra'yo de gue'ạ.
9 Nu'bʉ́ bi dạdi ra Nicodemo ne bi 'ñembabi:
—¿Pe hanja da za da njabʉ?
10 Ha nura Jesu bi dạdi ne bi 'ñembabi:

—¡Conque grá xahnate de Israel ne hinguí pa̱di nuya ya t'øt'e!

11 Xi maju̱ani dí xi'a'i, dí ma̱ñhe nú'a̱ dí pa̱he, ne dí damaju̱anihe de nú'a̱ stá hanthe, pe nu'ahʉ́ hinguí ne gui camfrihʉ nú'a̱ dí damaju̱anihe.

12 'Bʉ hinguí camfrihʉ nú'a̱ dí xi'ahʉ de nú'a̱ jaua ja ra ximhai, nu'bʉ́ ¿hanja da za gui camfrihʉ 'bʉ ga xi'ahʉ ya t'øt'e de mahets'i?

13 Ni 'nara meximhai hinxa ma mahets'i pa bá ha̱ ra noya de ya t'øt'e de guehni, hønsɛ nú'a̱ to'o bá ca̱i de mahets'i, go gue'a̱ Nú'a̱ To'o e bi Nja̱'i, go gue'a̱ ma̱ de ya t'øt'e de mahets'i ngue'a̱ ja ra menguni.

14 Y Nú'a̱ To'o e bi Nja̱'i ma da t'ø'tuabi ngu bi 'øt'a ra Moise bi pø'tsa ra qu'eña̱ dega bøja̱ maña̱ ja 'nara za nu de mi 'bʉi ja ra 'yo'mtha, njabʉ nehe mahyoni dra 'bø'tse maña̱ ja 'nara za Nú'a̱ To'o e bi Nja̱'i.

15 Pa njabʉ nuto gatho da gamfri'a̱ hinda 'mɛdi, ma da mɛ'tsa ra te pa nza̱ntho.

Aju̱a ma̱di gatho ya ja̱'i de ra ximhai

16 Aju̱a xi bi ma̱di nts'ɛdi gatho ya ja̱'i de ra ximhai, hangue bá pɛhna rá 'ra T'ʉ, pa nuto gatho da gamfri'a̱ hinda 'mɛdi, nú'ʉ́ ma da mɛ'tsa ra te pa nza̱ntho.

17 Aju̱a bá pɛhna rá T'ʉ pa guecua ja ra ximhai pa da pøhø ya ja̱'i, hingue pa da mɛhni'ʉ ja ra nidu.

18 Nu'a̱ tó'o camfri'a̱ hinda 'bɛhna ja ra nidu, pe nu'a̱ tó'o hingui camfri'a̱, gue'a̱ ya xa t'ɛ'mbi pa dra 'bɛhna ja ra nidu, ngue'a̱ hinxa gamfribi rá thuhu rá 'ra T'ʉ Aju̱a.

19 Nu'ʉ́ ma dra 'bɛhna ja ra nidu ngue'a̱ ra ñɔt'i
bi zøhø ja ra ximhai, pe nu'ʉ́ ma'na ri ho da 'mʉta
ja ra 'bɛxuui ngue'a̱ hingui ho nú'a̱ øt'e'ʉ.
20 Nuto gatho øt'a ya t'øt'e hingui ho, ri ʉtsa
ra ñɔt'i ne hingui cuat'a ja ra ñɔt'i ngue'a̱ tsu da
hnequi yá ts'o'bɛfi.
21 Pe nu'a̱ tó'o øt'a ngu nú'a̱ ma̱nga majua̱ni,
gue'a̱ cuat'a ja ra ñɔt'i pa da hnequi gue nú'a̱ øt'e,
øt'e co rá ts'ɛdi Ajua̱.

Ra Xuua Xi'tsate bi yopa ma̱ de ra Jesu

22 Nepʉ 'mɛfa ra Jesu bi ma pa ra hai Judea co
yá nxadi, ne ja bá 'bʉini'ʉ 'raya pa, ne bá øt'a ra
sistehe de guehni.
23 Ne nura Xuua mi øt'a ra sistehe nuni Enón
gueta Salim, ngue'a̱ xi mi ja ndunthi ra dehe de
guehni, ne mi pa ya ja̱'i pa mri nxistehe'ʉ.
24 Ne ra Xuua hinxqui jot'atho ja ra fadi.
25 Ha nuyá nxadi ra Xuua mi ntsanoyaui 'rayá
mixodyoui de ra sistehe pa ra nt'axqui.
26 Nepʉ bi ma ya nxadi bá c'a̱'tsa ra Xuua ne bi
'ñembabi:
—Xahnate, nu'i gá damajua̱ni de nú'a̱ ra 'ñøhø
gá nuui ri'nandi ra da̱the Jordá, ha nubyá bí øt'a
ra sistehe nehe, y gatho ya ja̱'i pa ja rí mani.
27 Nu'bʉ́ ra Xuua bi da̱di ne bi 'ñembabi'ʉ:
—Hinda za te da mɛsɛ 'na 'bʉ Ajua̱ hingo da 'bɛpa
'na.
28 Nu'ahʉ ya xcá 'yøhʉ stá ma̱ gue hingo
guecagui drá Cristo nú'a̱ xpá mɛhna Ajua̱ pa
da nda, hønsɛ bá pɛncagui pa go ga 'mɛt'o de gue'a̱.
29 Nja ngu 'nara 'ñøhø to'o ri ntha̱tui 'nara
'bɛhña̱, go gue'a̱ rá 'bɛhña̱'a̱. Ne nurá amigo nú'a̱ ra
'ñøhø ra medintha̱ti di 'bahui ne øts'e te ma̱, ne da

johya'ạ nu stí 'yøtua rá noya ne sta hyandi da mɛui rá 'bɛhñạ. Njabʉ nehe xi drí johya ngue'ạ dí øde de nú'ạ bí øt'a ra Jesu, ne ngue'ạ dí øde gue ndunthi ri dɛni'ạ.
30 Ngue'ạ nu'ạ́ mahyoni ma'na go da nja rá nsu'ạ, ha nuga da uadi ma nsu.

Rá T'ʉ Ajuạ nú'ạ bá ehe de mahets'i

31 Ngue'ạ nu'ạ́ xqui 'ñehe de mahets'i, hangue ma'na ja rá nsu de gatho, pe nu ngugui drá jạ'itho de ra ximhai, hangue dí pạdi nsøcta nú'ʉ ya t'øt'e jaua ja ra ximhai.
32 Y nú'ạ́ go gue'ạ mạ de nú'ạ te xpá hyandi ne de nú'ạ te xpá 'yøde nuni mahets'i, pe masque njabʉ, hinto camfribi nú'ạ mạñ'ạ.
33 Pe nu'ạ tó'o da gamfribi nú'ạ mạñ'ạ, nehe mạ gue Ajuạ mạnga majuạni.
34 Ngue'ạ nurá T'ʉ Ajuạ xpá mɛhni mạnga nú'ʉ ya noya bá xipabi Ajuạ, ngue'ạ nu'ạ́ xa umba maxøgue rá ts'ɛdi ra Mạca Ndạhi.
35 Ajuạ ra Dada xi di mạdi rá T'ʉ, hangue xa 'yɛnt'ua gatho ja rá 'yɛ'ạ.
36 Nu'ạ tó'o camfri ra T'ʉ, go gue'ạ pɛ'tsa ra te pa nzạntho, pe nu'ạ tó'o hingui ne da gamfri ra T'ʉ, hinhya'mʉ da zʉ ra te pa nzạntho, hønsɛ rá cuɛ Ajuạ ma da zʉdi'ạ.

4

Ra Jesu bi zofo 'nara 'bɛhñạ me Nsamaria

1 Ha nura Jesu bi bạdi gue nuya fariseo xqui 'yøde'ʉ gue ma'na mi ndunthi yá nxadi'ạ ne ma'na mi øt'a ra sistehe'ạ que ra Xuua.

2 Masque ra Jesu hingo mi øt'a ra sistehe'ạ, pe
nuyá nxadi hạ.
3 Y nu mi 'yøde ra Jesu gue mi hmạnga njabʉ, bi
bøni de guehni Judea pa bi mengui Galilea.
4 Ne mi pɛ'tsi da 'randa Nsamaria.
5 Ne bi zønga ja ra t'ʉca hnini Sicar de Nsamaria
guetbʉ habʉ mi o rá hai ndu ra Cobo nú'ạ xqui
zocua ndu ra Jose rá t'ʉ.
6 Ne ja mi jani 'nara poso nú'ạ bi gohui rá thuhu
ra Cobo. Nepʉ nura Jesu ja bi ntsayani ngue'ạ xqui
zabi ja ra 'ñu. Y ya mi ngu nzʉnga 'rato nde.
7 Nepʉ de guehni bi zøhø 'nara 'bɛhñạ mrá me
Nsamaria, e da 'yat'a ra dehe ja ra poso. Ha nura
Jesu bi 'yadi ne bi 'ñembabi:
—'Raca ts'ʉ ra zi dehe ga tsi.
8 Ha nuyá nxadi'ạ xqui ma tai pa da dai te da zi'ʉ.
9 Y nú'ạ ra 'bɛhñạ me Nsamaria bi 'ñembabi ra
Jesu:
—¿Hanja guí acagui ra dehe, gue nu'i grá xodyo
ha nuga drá me Nsamaria?
(Bi 'ñembi njabʉ ngue'ạ ya xodyo himi tsa nixi da
ñạui ya me Nsamaria.)
10 Nu'bʉ́ ra Jesu bi dạdi ne bi 'ñembabi:
—Nu'bʉ gri pạhmạ nú'ạ unga Ajuạ, ne 'bʉ
gri pạhmạ nú'ạ to'o a'a'i ra dehe, nu'bʉ́ go xcá
'yacagui, ne nuga stá 'ra'a'i ra dehe dega te pa
nzạntho.
11 Ha nura 'bɛhñạ bi 'ñembabi:
—Ndada, hingrí hñạ con te gui 'yat'a ra dehe, ha
nura poso xá hñe. Nu'bʉ́, ¿habʉ ja nú'ạ ra dehe
dega te guí engagui?

12 ¿Ha gue ma'na ja ri nsugue que ndu ma dadahʉ ra Cobo, nú'ạ̄ to'o bi zogahe nuna poso? Y nu'ạ́ ja mi tsitheua co yá t'ʉ ne co yá mbo'oni.
13 Nu'bʉ́ nura Jesu bi dạ̄di ne bi 'ñembabi:
—Nuto gatho da zi nuni ra dehe da yopa zʉ ra nduthe.
14 Ha nu'ạ̄ tó'o da zi nú'ạ̄ ra dehe dí ungá, hinhya'mʉ da yopa zʉ ra nduthe, ngue'ạ̄ nú'ạ̄ ra dehe ga umbabi, da nja ngu 'nara pøthe ja rá coraso, di pøhø pa da umba ra te pa nzạ̄ntho.
15 Nu'bʉ́ nura 'bɛhñạ̄ bi 'ñembabi:
—Ndada, 'raca ts'ʉ de nú'ạ̄ ra zi dehe pa hinhya'mʉ da yopa zʉca ra nduthe, ne pa hinhya'mʉ ga eheua ma'na'qui ga 'ñai.
16 Ha ra Jesu bi 'ñembabi:
—Gue da rí ma ua tsi ri dạ̄me.
17 Nu'bʉ́ nú'ạ̄ ra 'bɛhñạ̄ bi dạ̄di ne bi 'ñembabi:
—Jo'o ma dạ̄me.
Ha nura Jesu bi 'ñembabi:
—Majuạ̄ni nú'ạ̄ guí mạ̄ gue jo'o ri dạ̄me.
18 Pe xcá pɛ'tsa cʉt'a ri dạ̄me ne nú'ạ̄ ra 'ñøhø guí 'bʉhuibya, hingo ri dạ̄me'ạ̄. Hangue majuạ̄ni nú'ạ̄ guí mạ̄ gue jo'o ri dạ̄me.
19 Nu'bʉ́ nura 'bɛhñạ̄ bi 'ñembabi:
—Ndada, pøde go gue'e 'nará 'mɛhni'i Ajuạ̄.
20 Nu'bʉ́ te xi guí mạ̄ngue de ndu ma dadahʉ bi xøcambeni Ajuạ̄ nuni ja ra t'øhøni, ha nu'ahʉ gyá xodyohʉ guí mạ̄ñhʉ gue mahyoni dra søcambeni Ajuạ̄ nsøctho de guehni Jerusale.
21 Ha nura Jesu bi 'ñembabi:
—Nạ̄ná̄, camfri nú'ạ̄ dí xi'a'i, gue ma da zø ra pa gui xøcambenihʉ Ajuạ̄ ra Dada pe ya hinga nuni ja ra t'øhø, nixi de guehni Jerusale.

22 Nu'ahʉ hinguí pa̱hʉ nú'a̱ guí xøcambenihʉ. Pe
nuje ha̱, dí pa̱he nú'a̱ dí xøcambenihe, ngue'a̱ ra
pøhøte bá ehe de ja ya xodyo.
23 Mi ma da zø ra pa y ya bi zøhø gue nu'ʉ
tó'o xi majua̱ni da xøcambeni Ajua̱ ra Dada, ma da
xøcambeni dega jamfri ne ngu rí 'ñehe. Ne Ajua̱ ra
Dada ri ho dra søcambeni'a̱ njabʉ.
24 Ajua̱ go gue'a̱ dega Nda̱hi ne hingui hnequi,
hangue nu'a̱ tó'o da xøcambeni'a̱, mahyoni da
xøcambeni dega jamfri ne ngu rí 'ñehe.
25 Nu'bʉ́ nura 'bɛhña̱ bi 'ñembabi:
—Nuga dí pa̱di gue ma da 'ñehe ra Mesía go ra
Cristo nú'a̱ ma da mɛhna Ajua̱ pa da nda̱. Ne nu stí
zø'a̱ gatho go ma da xicjʉ'a̱.
26 Ha ra Jesu bi 'ñembabi:
—Nuga go guecsɛ dí ña̱uibya.
27 Y nura ora'a̱ bi zøhø yá nxadi, ne nu'ʉ́ bi 'yø
ngue'a̱ ra Jesu mi ña̱ui 'nara 'bɛhña̱. Pe nu'ʉ́ hinte
bi 'yambabi ra Jesu te mi ambabi nixi hanja mi
ña̱ui'a̱.
28 Nu'bʉ́ nura 'bɛhña̱ bi zopʉ rá xøni ne bi menga
ja ra hnini ne bi 'ñembabi nú'ʉ mi 'bʉhni:
29 —Maha ma gui hyanthʉ nú'a̱ to'o xa xictho te
gatho stá øt'e. ¿Ha hingo di gue'a̱ ra Cristo 'bʉ, nú'a̱
mi ma da mɛhna Ajua̱ pa da nda̱?
30 Nepʉ nuya ja̱'i'ʉ bá ehe pa e da c'a̱'tsa ra Jesu.
31 Ha nu mi ma nú'a̱ ra 'bɛhña̱, nuyá nxadi ra
Jesu bi ba̱ntebi ne bi 'ñembabi:
—Xahnate, bá e gui ñuni.
32 Pe nu'á̱ bi 'ñembabi'ʉ:
—Dí pɛ'tsa 'nara hñuni ma ga tsi, nú'a̱ nixi guí
pa̱hʉ.
33 Ne nuyá nxadi bi 'ñémbabi'ʉ 'na ngu 'na:

—¿Ua to xpá hña̱mpi te da zi 'bʉ?

34 Ha ra Jesu bi 'ñembabi'ʉ:

—Numa hñuniga gue'a̱ ga ø'tuabi rá paha nú'a̱ to'o bá pɛncagui ne ga pɛpa rá 'bɛfi asta hinga juati.

35 Guí ma̱ñhʉ gue di 'bɛ goho nza̱na̱ pa da nja ra sofo, ¿ha ngue ha̱? Pe nuga dí xi'ahʉ: Ndi, hyanthʉ ya 'bot'i ya xa ña̱ts'i pa da sofo.

36 Nuya xofo ha̱ni yá tha̱ha̱ ne jʉts'i 'nara hoga sofo. Hangue nuya xofo ma da johyaui ya mot'i. Njabʉtho nehe nú'ʉ to'o da tʉnga ma noya, ma da hña̱nga yá tha̱ha̱ ne da munts'a ya ja̱'i pa da mɛ'tsa ra te pa nza̱ntho.

37 Nja ngu enga ya ja̱'i: "'Na'ño to'o pot'i, 'na'ño to'o xofo."

38 Hangue nuga stá pɛñ'a'ihʉ pa gui muntshʉ ya ja̱'i, ngu 'nara sofo nú'a̱ hinxcá pɛfihʉ. Ma'ra xa mpɛfi, ha nu'ahʉ́ guí xopabihʉ yá 'bot'i'ʉ.

39 Ne ndunthi ya mengu nú'a̱ ra hnini'a̱ de Nsamaria bi gamfri gue ra Jesu go mi gue'a̱ xqui mɛhna Ajua̱ pa da nda̱, ngue'a̱ nura 'bɛhña̱ xqui damaju̱ani ne xqui 'ñena gue nu'á̱ xa xiptho gatho nú'a̱ te xqui 'yøt'e.

40 Hangue nu mi zøhni ya me Nsamaria habʉ mi 'bʉ ra Jesu, bi ba̱ntebi gue da 'mʉhui'ʉ, hangue nu'á̱ bi 'mʉhui'ʉ yo pa.

41 Ne xi ndunthi ma'ra bi gamfri ra Jesu ngue'a̱ go mi zofosɛ'a̱.

42 Ha nu'ʉ́ bi 'ñembabi nú'a̱ ra 'bɛhña̱:

—Nubyá dí camfrihe hingue hønsɛ ngue'a̱ go gá xicje, dí camfrihe ngue'a̱ ya stá øsɛhe te xa ma̱, ne dí pa̱he gue xi maju̱ani go guehni ra Pøhøte de ya ja̱'i gatho rá ngʉni ra ximhai.

Ra Jesu bi 'yøthebi rá t'ʉ 'nará dạnga maste ra ndạ

43 Ha nu mi thogui nú'ʉ yo pa, ra Jesu bi ma pa
ja rá hai Galilea.
44 Ne nu'ạ́ xqui mạnsɛ ne xqui 'ñena: “Ni 'nará
'mɛhni Ajuạ hingui hnumansu ja rá hai.”
45 Ha nu mi zønga Galilea'ạ nuya mengu de
guehni bi umba ntsaya ngue'ạ xqui hyandi'ʉ
gatho ya dạnga nt'udi xqui 'yøt'e'ạ nuni ja ra ngo
Jerusale, ngue'ạ nehe nuya mengu rá hai xqui ma
ja nú'ạ ra ngo'ạ.
46 Nepʉ nura Jesu bi yopa zønga ma'na'qui nuni
Ncaná de Galilea habʉ xqui 'yøt'e da mvinu ra
dehe. Y nuni Ncapernau mi 'bʉhni 'nará dạnga
maste ra ndạ ne mri hñenga rá t'ʉ.
47 Y nu'ạ́ bi 'yøde gue ra Jesu xqui menga de
Judea ne ya xqui zønga Galilea, hangue bi ma há
mi 'bʉ'ạ pa bá bạntebi da mɛui ja rá ngu pa da
'yøthebi rá t'ʉ ngue'ạ ya mi nedu hmạhạ.
48 Nu'bʉ́ ra Jesu bi 'ñembabi:
—Nu'bʉ hingui hyanthʉ ya dạnga nt'udi ne ya
dạnga t'øt'e, hingui camfrihʉ.
49 Ha nura dạnga maste bi 'ñembabi:
—Ndada, maha, pa hinda du ma zi t'ʉ.
50 Nu'bʉ́ ra Jesu bi 'ñembabi:
—Grí ma, ya 'bʉi xá hño ri t'ʉ.
Ha nu'ạ́ bi gamfri nú'ạ bi xipa ra Jesu, ne bi gʉ
rá 'ñu bi ma.
51 Y de mri ne ra 'ñu bi 'ñe yá 'bɛgo bi dạdi ne bi
'ñembabi:
—Ya 'bʉi xá hño ri t'ʉ.
52 Hangue nu'ạ́ bi 'yambabi'ʉ ne bi 'ñembabi:
—¿Te ma ora bi mʉdi bi tsayabi ra hñeni?
Ha nu'ʉ́ bi 'ñembabi:

—Mande ngu nzʉnga yoto bi tsayabi ra nzø.

53 Nu'bʉ́ nura dada bi beni gue mi gue'a̱ ra ora xqui xipabi ra Jesu gue ya mi 'bʉi xá hño rá t'ʉ. Hangue nu'á̱ ne gatho nú'ʉ mi 'bʉi ja rá ngu bi gamfri gue ra Jesu go mi gue'a̱ xqui mɛhna Ajua̱ pa da nda̱.

54 Go gue'a̱ rá ñoho ra da̱nga nt'udi bi 'øt'a ra Jesu nuni Galilea ne go bi 'øt'e'a̱ de bá penga Judea.

5

Ra Jesu bi 'øthe 'nara ts'onate nuni Betesda

1 Nepʉ 'mɛfa bi nja 'nará ngo ya xodyo nuni Jerusale, ne ra Jesu bi mani.

2 Y de guehni Jerusale mi ja 'nara mothe xqui thu'mbabi rá thuhu Betesda de ra hña̱qui ebreo, habʉ mi ja cʉt'a ya porta, ne mi gueta ra gosthi hnini habʉ mi thu'mbabi ra 'Ñu gá Ma'yo.

3 Ha mi 'boni ndunthi ya da'thi, ya goda, ya doua, ne ma'ra ya ts'onate mi tø'mi rá nhua̱t'i ra dehe.

4 Ngue'a̱ ja ra ora mi ca̱ini 'nará ɛnxɛ Ajua̱ ja ra mothe pa mi ua̱nt'a ra dehe. Ne nu'a̱ tó'o rá mʉdi mi cʉt'a mbo ra dehe ora dra hua̱nt'i, nú'á̱ go gue'a̱ mi ña̱ni de nu'a̱raza ra hñeni mi pɛ'tsi.

5 Ha mi 'bʉhni 'nara 'ñøhø ya mi pɛ'tsa 'natema'rɛt'a ma hña̱to njɛya de mri hñeni.

6 Ha nura Jesu bi hyandi mi 'bɛni ne bi ba̱di gue ya'bʉ xqui njabʉ, ne bi 'ñembabi:

—¿Ha guí ne gui ña̱ni?

7 Ha nura da'thi bi da̱di ne bi 'ñembabi:

—Ndada, jo'o to'o da cʉtcagui mbo ra mothe nura ora sta huạt'a ra dehe, ha nura ora ga nehmạ ga cʉt'i nu ma'na da dạma 'mɛt'o de gueque.

8 Hangue ra Jesu bi 'ñembabi:

—Nangui, jʉxa ri mfidi ne 'yo.

9 Nu'bʉ́ nura 'ñøhø'ạ 'bestho bi ñạni, ha bi gʉxa rá mfidi ne bi 'ño. Ha nura pa'ạ mrá pa dega tsaya.

10 Hangue ya ndạ gá xodyo bi 'ñembabi'ạ:

—Núbya rapaña go ra pa dega tsaya, ne ma leyhʉ hingui unga nsɛqui gui hñạxa ri mfidibya.

11 Ha nú'ạ ra 'ñøhø xqui ñạni bi dạdi ne bi 'ñembabi'ʉ:

—Nú'ạ to'o bi 'yøthegui go gue'ạ bi xicagui gue ga jʉxa ma mfidi ne ga 'yo.

12 Nepʉ nu'ʉ́ bi 'yambabi:

—¿To'o bi xi'a'i gui jʉxa ri mfidi ne gui 'yo?

13 Ha nú'ạ ra 'ñøhø xqui ñạni himbi bạdi to'o xqui 'yøthe'ạ, ngue'ạ mi 'bʉhni ndunthi ya jạ'i y nura Jesu ya xqui ma.

14 'Mɛfa ra Jesu bi hyonga nú'ạ ra da'thi mbo ra ndạnijạ ne bi nthɛui ma'na'qui ne bi 'ñembabi:

—Nu'i ya xcá ñạni. Ya oxqui ma gui yopa 'yøt'a ya ts'oqui ma'na'qui, pa hingui thogui ma'ra ya ts'othogui ma'na strá nts'o.

15 Nepʉ nura 'ñøhø'ạ bi ma bá xipa ya ndạ gá xodyo gue go mi gue'ạ ra Jesu xqui 'yøthe'ạ.

16 Hangue por gue'ạ ya ndạ gá xodyo xi mi ʉtsa ra Jesu, ne xi mi ne da hyohmạ, ngue'ạ nu'ạ́ mi øt'a ya dạnga nt'udi de nuya pa dega tsaya.

17 Nu'bʉ́ ra Jesu bi 'ñena:

—Ajuạ ma Dada hingui tsaya di mpɛfi, njabʉthogui nehe hindí tsaya.

18 Hangue nuya ndạ̱ gá xodyo ma'na xi mi
'ramanu da hyohmạ̱, ngue'ạ̱ nu'ạ́ himi øta ra ley
nú'ạ̱ mi mạ̱ de ra pa dega tsaya, ne ngue'ạ̱ mi mạ̱
gue Ajuạ̱ mrá Dada'ạ̱, y njabʉ mri nhyɛcuaui Ajuạ̱.

Ra Jesu mạ̱ de rá ts'ɛdi xa umba Ajuạ̱ rá Dada ngue'ạ̱ go gue'ạ̱ rá T'ʉ'ạ̱

19 Hangue ra Jesu bi dạ̱di ne bi 'ñembabi'ʉ:
—Xi majuạ̱ni dí xi'ahʉ, hinda za te da 'yøt'asɛ rá
T'ʉ Ajuạ̱. Ngue'ạ̱ nu'ạ́ handi te gatho øt'a Ajuạ̱ rá
Dada, y nú'ạ̱ handi gue'ạ̱ øt'e nehe, ngue'ạ̱ te gatho
øt'a rá Dada, gue'ạ̱ øt'a ra T'ʉ nehe.
20 Ajuạ̱ ra Dada xi mạ̱di rá T'ʉ, ne utuabi te gatho
øt'e'ạ̱. Ne ma da 'ñutuabi yá 'bɛfi ma'na dya dạ̱ngui
que nú'ʉ xcá hyanthʉ, pa xi gui 'yøhʉ.
21 Ajuạ̱ ra Dada jʉxa gatho nú'ʉ xa du ne um-
babi'ʉ ra te. Njabʉ nehe rá T'ʉ'ạ̱ umbabi ra te
to'oraza nú'ạ̱ go da ne'ạ̱.
22 Ajuạ̱ ra Dada hingui hạ̱'mba nguɛnda ni 'nara
jạ̱'i, nguetho gatho xa 'yɛnt'ua ja rá 'yɛ rá T'ʉ pa go
da hñạ̱'mba nguɛnda'ạ̱,
23 pa njabʉ gatho ya jạ̱'i da numansu ra T'ʉ
ngu di numansu'ʉ Ajuạ̱ rá Dada. 'Bʉ to'o hingui
numansu ra T'ʉ, nehe hingui numansubi rá Dada
nú'ạ̱ to'o bá pɛhni.
24 Xi majuạ̱ni dí xi'ahʉ: Nu'ạ̱ tó'o huxa nt'øde
nú'ạ̱ dí mạ̱ ne camfri Ajuạ̱ nú'ạ̱ bá pɛncagui, pɛ'tsa
ra te pa nzạ̱ntho, ne hinda 'bɛhna ja ra nidu,
ngue'ạ̱ nu'ạ́ ja ra uɛnda ya xa du ne xa yopa nte
pa da mɛ'tsa rá te pa nzạ̱ntho.
25 Xi majuạ̱ni dí xi'ahʉ, ma da zø ra pa ne ma-
juạ̱ni nubya ya ja, gue nú'ʉ xa du da 'yøde nú'ạ̱

mạnga rá T'ʉ Ajuạ, ha nu'ʉ tó'o da hñuxa nt'øde ma da nja yá te pa nzạntho.

26 Ngue'ạ Ajuạ ra Dada hạsɛ ra ts'ɛdi pa da unga ra te pa nzạntho. Njabʉ nehe rá T'ʉ bi umba ra ts'ɛdi pa da unga ra te pa nzạntho nehe.

27 Ne xa 'yɛnt'ua ja rá 'yɛ rá T'ʉ pa go da hñạ'mba nguɛnda gatho ya jạ'i de ja ra ximhai, ngue'ạ go gue'ạ Nú'ạ To'o e bi Njạ'i.

28 Oguí 'øhʉ ngue'ạ dí xi'a'ihʉ njabʉ. Ngue'ạ ma da zø ra pa nuto gatho xa du ma da 'øde sta ñạ rá T'ʉ Ajuạ.

29 Y nú'ʉ to'o gatho xa 'øt'a nú'ạ xá hño ma da nangui pa da nja yá te pa nzạntho, ha nu'ʉ tó'o xa 'øt'a nú'ạ hingui ho ma da nangui pa da 'bɛhna ja ra nidu.

'Bʉi to'o damajuạni de ra Jesu

30 Nuga hingui tsa te ga øt'asɛ. Nú'ạ xicagui ma Dada, gue'ạ dí øt'e, ne dí øt'a ra ts'ʉtbi ngu di 'bɛpqui, ne nura ts'ʉtbi'ạ go gue'ạ xá hño ngue'ạ dí ø'tua rá paha ma Dada nú'ạ to'o bá pɛncagui, hingo dí øt'a nú'ạ go ma pahasɛga.

31 'Bʉ nuga gra mạnsɛ to'ogui, hinte da muui nú'ạ ga mạ.

32 Pe 'bʉi 'na to'o damajuạni to'ogui, ne dí pạdi gue nú'ạ mạñ'ạ xi di muui.

33 Nu'ahʉ xcá pɛnhʉ ya 'mɛhni pa da 'yambabi ra Xuua de gueque, y nu'ạ́ bi damajuạni to'ogui ne bi xi'ahʉ nú'ạ majuạni.

34 Pe pa gueque ni 'nara jạ'i hindí honi to'o da dạdi por gueque. Nuga hønsɛ dí ben'ahʉ nú'ạ bi mạnga ra Xuua, qué pa gui mpøhøhʉ.

35 Ra Xuua gue'ạ mi nja ngu 'nara ñot'i, mi yo't'a ri mfenihʉ de nú'ạ mi xi'ahʉ. Ha nu'ahʉ́, gá 'ødehʉ co ra johya nú'ạ te mi mạ, pe hønsɛ 'raya zi patho.

36 Nuga dí pɛ ya 'bɛfi ngu xa 'racagui Ajuạ ma Dada ga juadi ga pɛfi, y nuya 'bɛfi dí pɛfi go gue'ʉ damajuạni gue go Ajuạ xpá mɛncagui. Y nuya 'bɛfi'ʉ ma'na ya dạngui pa da fạdi to'ogui que nú'ạ bi mạnga ra Xuua de gueque.

37 Ma Dada to'o bá pɛncagui go gue'ạ damajuạni to'ogui, masque hinhya'mʉ xcá 'øhʉ xa ñạ'ạ nixi xcá hyanthʉ tengu'ạ.

38 Ne nurá noya'ạ hinxa zoda ri mfenihʉ, nguetho nu'ahʉ hinxcá camfriguihʉ gue nuga go rá 'mɛhnigui'ạ. 'Bʉ xcá camfriguihʉhmạ, nu'bʉ́ gri pạhmạhʉ te rí bønga ra Mạca T'ofo.

39 Nu'ahʉ hinhya'mʉ guí hɛhʉ ra Mạca T'ofo, xi guí he'thʉ pa xahmạ ja gui tsʉhmạhʉni ra te pa nzạntho, pe hingui tso ri mfenihʉ de nú'ạ guí he'thʉ, ngue'ạ ja nura T'ofo'ạ ja mạni de gueque.

40 Ha nu'ahʉ́ hinguí ne gui camfriguihʉ pa da za gui tsʉhmạhʉ nú'ạ ra te pa nzạntho.

41 Nuga hindí mạnga njabʉ pa da 'ñesca ma nsu ya jạ'i.

42 Dí mạnga njabʉ ngue'ạ dí pạdi gue nu'ahʉ hingrí mạdihʉ Ajuạ.

43 Masque stá ehmạ de rá thuhu Ajuạ ma Dada, pe nu'ahʉ hinxcá numansuguihʉ. Pe nu'bʉ 'nara jạ'i da 'ñehe de rá thuhusɛ, nu'bʉ́ hạ, go guí numansuhʉ'ạ.

44 Hinguí ne gui camfriguihʉ ngue'ạ go 'mɛt'o guí 'ñe'tsua nsusɛhʉ 'na ngu ma'na, hingo guí

hoñhʉ da 'ñe'ts'a ri nsuhʉ Ajuạ̱ nú'ạ̱ 'natho.
45 Oguí beñhʉ gue go nuga ma ga ñạ̱p'a'ihʉ ja
rá thandi Ajuạ̱ ma Dada. Nurá ley ra Moise go
gue'ạ̱ ma da ñạ̱p'a'ihʉ, nú'ạ̱ ts'a guí camfrihʉ da
ñạ̱ñ'a'ihʉ.
46 'Bʉ gri camfrihmạ̱hʉ nú'ạ̱ bi 'yofo ra Moise,
nu'bʉ́ gri camfriguihʉ hmạ̱hạ̱ nehe, ngue'ạ̱ nu'ạ́ bi
'yofo de gueque.
47 Ha nu'bʉ hinguí camfrihʉ nú'ạ̱ bi 'yofo'ạ̱,
nu'bʉ́ ¿hanja da za gui camfrihʉ nú'ạ̱ dí mạ̱ngá?

6

Ra Jesu bi 'uinga thogui cʉt'a 'mo ya jạ̱'i
(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17)

1 Nepʉ de gue'ạ̱ ra Jesu bi 'ranga ri'nandi ra
ndehe Galilea, nú'ạ̱ rá thuhu nehe Tiberia.
2 Ha mri dɛna ndunthi ya jạ̱'i ngue'ạ̱ mi handa
ya dạ̱nga nt'udi nú'ʉ mi ø'tua ya da'thi mi ñạ̱ni.
3 Nu'bʉ́ ra Jesu bi bøxa ja 'nara t'øhø ne ja bá
huhuini yá nxadi.
4 Ne ya mi ma da dat'a ra pa de ra pascua 'nará
ngo ya xodyo.
5 Nu'bʉ́ ra Jesu bi hyanda nú'ʉ ya jạ̱'i mi ndunthi
xqui dɛni'ạ̱, nepʉ nu'ạ́ bi 'ñemba ra Lipe:
—¿Habʉ ga tañhʉ ra thuhme 'bʉ, pa ga 'uiñhʉ
gatho nuya jạ̱'iyʉ?
6 Ra Jesu xa bi ne bi mạ̱nga njabʉ pa bi nu te xa
dạ̱di hmạ̱hạ̱ ra Lipe, ngue'ạ̱ nu'ạ́ ya mi pạ̱disɛ te mi
ma da 'yøt'e.
7 Ha nura Lipe bi dạ̱di ne bi 'ñembabi:
—Pøde nixi co yo nthebe denario ra thuhme ga
tañhʉ, hinda uadi, ua 'ra 'na zi xɛni da ziyʉ.

8 Nepʉ 'nará nxadi ra Jesu mrá thuhu ra Andre,
go gue'ạ mrá cu ra Simu Pedro, bi 'ñembabi ra Jesu:
9 —'Bʉcua 'nara ts'ʉnt'ʉ hạ cʉt'a ya thuhme dega
cebada ne yoho ya zi huạ, ¿pe te ri mạña?
10 Nu'bʉ́ nura Jesu bi 'ñembabi yá nxadi:
—Xiphʉ gatho ya jạ'i da hñudi.
Y mi jani 'nara 'bot'ɛi, ne ja bi hñuhni'ʉ, ne ngu
mi cʉt'a 'mo sɛhɛ ya 'ñøhø. Ya 'bɛhñạ ne ya bạtsi
himi pa 'mede.
11 Nepʉ nura Jesu bi gʉ nú'ʉ ya thuhme, ne bi
umba njamạdi Ajuạ de nú'ạ ra thuhme ma da zi'ʉ,
ne ja ngá umba yá nxadi nepʉ ya nxadi bi umba
nuya jạ'i mi huhni. Ne guet'atho bi 'yøt'e co nuya
zi huạ, ne bi zi'ʉ asta xi bi niñạ.
12 Ha nu mi uadi'ʉ, ra Jesu bi 'ñembabi yá nxadi:
—Bá muntshʉ gatho ya zi xɛni nú'ʉ bi bongui, pa
hinte da 'mɛdi.
13 Ha nu'ʉ́ bi munts'a gatho ya zi xɛca thuhme
xqui 'bonguabi'ʉ de nú'ʉ cʉt'a ya thuhme dega
cebada. Ne bi ñuxa 'rɛt'amayoho ya 'bøts'e co nuya
xɛca thuhme bi bongui.
14 Ha nu mi hyanda ya jạ'i nú'ạ ra dạnga nt'udi
xqui 'yøt'a ra Jesu, nu'ʉ́ bi 'ñena:
—Xi majuạni go guehni rá dạnga 'mɛhni Ajuạ
nú'ạ mi hmạ da 'ñecua ja ra ximhai.
15 Pe ra Jesu mi pạtho gue mi ne'ʉ da zixhmạhạ
pa da ndạhmạ'ạ de gue'ʉ, hangue nu'ạ bi 'yøt'e, bi
ma de guehni bi yopa bøxa ma'na'qui ja nú'ạ ra
t'øhø'ạ ri sɛhɛ.

Ra Jesu bi 'ño mañạ ra ndehe
(Mt. 14:22-27; Mr. 6:45-52)

16 Y de mi nde, yá nxadi'ạ bi ma pa ja ra ndehe.

17 Nepʉ de guehni bi yʉt'a ja 'nara motsa pa bi
ma'ʉ Ncapernau de ri'nandi ra ndehe. Ha ya xmá
'mɛxuui, ha ra Jesu hinxqui mengtho de ja ra t'øhø.
18 Ne bi mʉdi bi 'ño 'nara bʉnthi xi mri a̱nga ra
dehe.
19 Y ya xqui 'ño ngu cʉt'a o 'rato kilometro de ja
ra dehe, nepʉ bi hyant'ʉ ra Jesu mbra 'yotho maña̱
de ra dehe pa da e da zʉdi'ʉ, ne nu'ʉ́ xi bi ntsu.
20 Pe nu'á̱ bi 'ñembabi'ʉ:
—¡Nuga go guecagui, oguí tsuhʉ!
21 Nepʉ nu'ʉ́ co ra johya bi pø'tsa ja ra motsa ne
bi zits'i, ne 'bestho bi zøñ'ʉ co ra motsa ja ra hai
habʉ mri ma'ʉ.

Ya ja̱'i bi hyonga ra Jesu

22 Ha nurá hyax'a̱ nú'ʉ ya ja̱'i xqui gohni ri'nandi
ra ndehe ne xqui hyandi gue 'nada ra motsa mi
'bahni, ne xqui ba̱di gue nuyá nxadi ra Jesu bi
masɛ'ʉ ja nú'a̱ ra motsa, ne ra Jesu himbi mɛui'ʉ.
23 Ne guetbʉ habʉ xqui zi ra thuhme'ʉ nu mi
umba njama̱di Ajua̱ nura Jesu, ja bi zøhni ma'ra ya
motsa xqui 'ñehe Tiberia.
24 Hangue nu mi hyandi'ʉ gue ya mi jo'oni ra
Jesu nixi yá nxadi, nu'bʉ́ nu'ʉ́ 'bestho bi yʉt'a
ja nú'ʉ ya motsa ne bi ma pa Ncapernau pa da
hyonga ra Jesu.

Ra Jesu go ra thuhme dega te

25 Y ja bá tsʉhni'ʉ ra Jesu ri'nandi ra ndehe ne bi
'ñembabi'ʉ:
—Xahnate, ¿ha'mʉ gá tsøhø de guecua, desde
manxuui o ja nubya?
26 Ha nura Jesu bi da̱di ne bi 'ñembabi:

—Xi majuạni dí xi'ahʉ, guí hongaguihʉ ngue'ạ dá 'uiñ'a'ihʉ ne gá niñạhʉ, hingue ngue'ạ gá hyanthʉ ya dạnga nt'udi.

27 Guí øthʉ ra ts'ɛdi pa gui tsʉhʉ nú'ạ te gui tsihʉ, pe nu'ạ́ 'bestho da thegue. Ma'na xá hño 'øthʉ ra ts'ɛdi gui tsʉhʉ nú'ạ ra nzaqui unga ra te pa nzạntho, y nu'ạ́ hinhya'mʉ da thegue. Go gue'ạ ra nzaqui da 'ra'ahʉ Nú'ạ To'o e bi Njạ'i. Ne Ajuạ ra Dada xa 'ñu't'a'ihʉ gue xa umba ra ts'ɛdi'ạ pa da 'ra'ahʉ nú'ạ ra nzaqui'ạ.

28 Ha nu'ʉ́ bi 'ñembabi:

—Nu'bʉ́ ¿te mahyoni ga øthe pa njabʉ da za ga øthe ngu nú'ạ xa 'bɛpcahe Ajuạ, pa njabʉ da za ga tsʉhe nú'ạ ra nzaqui guí engaguihe?

29 Nepʉ nura Jesu bi dạdi ne bi 'ñembabi'ʉ:

—Nu'ạ mahyoni gui 'øthʉ pa da za gui 'øthʉ ngu nú'ạ xa 'bɛp'ahʉ Ajuạ, camfrihʉ nú'ạ to'o xpá mɛhni'ạ.

30 Ha nuya jạ'i bi 'ñembabi'ạ:

—Nu'bʉ́ ¿te ma dạnga nt'udi da za gui 'øt'e pa ga hanthe ne ga camfri'ihe? ¿Nda'ạ ra dạnga t'øt'e ma gui 'øt'egue?

31 Maya'bʉ ndu ma dadahʉ ra Moise mri zi nú'ʉ ma'ra ndu ma dadahʉ ja ra 'yo'mtha, y ja bi zini'ʉ ra thuhme rá thuhu ra maná, ngu xa t'ofo ja ra Mạca T'ofo habʉ ena: "Nu'ạ́ bá pɛmpabi ra thuhme de mahets'i pa bi zi'ʉ."

32 Ha nura Jesu bi 'ñembabi'ʉ:

—Xi majuạni dí xi'ahʉ: Hingo ra Moise bi umbabi'ʉ nú'ạ ra thuhme bá ehe de mahets'i nú'ạ bi zi'ʉ. Numa Dada go gue'ạ bi mɛmpabi'ʉ. Y go guet'ạ bá pɛn'ahʉbya ra thuhme de mahets'i nú'ạ unga ra te pa nzạntho.

33 Núˈa̱ ra thuhme bá pɛnˈahʉ Ajua̱, go gueˈa̱
rá Tˈʉ bá ca̱i de mahetsˈi, ne go gueˈa̱ umba ra
meximhai ra te pa nza̱ntho.

34 Nuˈbʉ́ nuya ja̱ˈi bi ˈñembabi:

—Ndada, oxqui ma gui ˈbɛtcahe núˈa̱ ra
thuhmeˈa̱.

35 Ha nura Jesu bi ˈñembabiˈʉ:

—Nuga go guecagui drá thuhme dega te pa
nza̱ntho. Nuˈa̱ tóˈo da ˈñe da zʉcagui hinhyaˈmʉ da
zʉ ra thuhu, ha nuˈa̱ tóˈo da gamfrigui hinhyaˈmʉ
da zʉ ra nduthe.
36 Pe nuga ya stá xiˈahʉ gue masque ya xcá
hyandgaguihʉ pe hinguí camfriguihʉ.
37 Gatho núˈʉ toˈo xa ˈracagui Ajua̱ ma Dada da
ˈñehe da zʉcagui, ha nuˈa̱ tóˈo da ˈñehe da zʉcagui
hinga coˈtsi.
38 Ngueˈa̱ nuga stá ca̱i de mahetsˈi pa ga øˈtua
rá paha núˈa̱ toˈo bá pɛncagui, hingue núˈa̱ go ma
pahasɛ.
39 Nurá paha ma Dada núˈa̱ toˈo bá pɛncagui gue
núˈʉ to gatho xa ˈracagui ni ˈna de gueˈʉ hinga
ˈbɛdi, ne nura pa de ra nga̱xhmai, ma ga jʉtsˈiˈʉ pa
rí nja yá te pa nza̱ntho.
40 Ne nurá paha núˈa̱ toˈo bá pɛncagui gue da
nja yá te pa nza̱ntho nuto da ba̱di toˈogui ne da
gamfrigui, ne nura pa de ra nga̱xhmai, ma ga
jʉtsˈiˈʉ pa rí nja yá te pa nza̱ntho.

41 Nuˈbʉ́ nuya xodyo bi nønga ra Jesu ngueˈa̱ mi
ena: “Nuga go guecagui drá thuhme stá ca̱i de
mahetsˈi.”
42 Ne mi eñˈʉ:

—Go guehni ra Jesu rá t'ʉ ra Jose, ¿ha ngue hạ̱?
Nujʉ dí pạ̱dihʉ to'o rá dada ne rá nạ̱nạ̱ni. Nu'bʉ́
¿hanja ena gue bá cạ̱i de mahets'i?
43 Ha ra Jesu bi dạ̱di ne bi 'ñembabi'ʉ:
—Oguí nøntehʉ de nú'ạ̱ stá xi'ahʉ.
44 Ngue'ạ̱ ni 'na hinto tsa da 'ñe da zʉcagui 'bʉ
hingo Ajuạ̱ ma Dada nú'ạ̱ to'o bá pɛncagui da zopa
rá mfeni pa e da zʉcagui, ne go gue'ʉ ma ga jʉts'i
nura pa de ra ngạ̱xhmai pa rí nja yá te pa nzạ̱ntho.
45 Njaua xa t'ofo ja yá t'ofo yá 'mɛhni Ajuạ̱ habʉ
ena: "Ajuạ̱ ma da 'ñuta gatho ya jạ̱'i," ena njabʉ.
Hangue gatho nú'ʉ to'o da hñuxa nt'øde te mạ̱nga
ma Dada ne da zo ja yá mfeni, nú'ʉ́ go gue'ʉ da 'ñe
da zʉcagui.
46 Hingo dí xi'ahʉ gue to'o xa hyanda Ajuạ̱ ra
Dada, ngue'ạ̱ hønsɛgui stá handi'ạ̱, ngue'ạ̱ stá ehe
de gue'ạ̱.
47 Xi majuạ̱ni dí xi'ahʉ, nu'ạ̱ tó'o camfrigui pɛ'tsa
ra te pa nzạ̱ntho.
48 Nuga go guecagui drá thuhme dega te pa
nzạ̱ntho.
49 Maya'bʉ nú'ʉ ndu ri dadahʉ bi zi ra maná nu
mi 'bʉi ja ra 'yo'mtha, pe nu'ʉ́ bi du'ʉ.
50 Pe nú'ạ̱ ra thuhme dí mạ̱ngá, hingue ngu nú'ạ̱
ra thuhme bi zi nú'ʉ bi du. Nú'ạ̱ ra thuhme dí
mạ̱ngá bá ehe de mahets'i pa nuto'o da zi hin-
hya'mʉ da du.
51 Nuga go guecagui drá thuhme dí te, dá ehe de
mahets'i. Nu'ạ̱ tó'o da zi nú'ạ̱ ra thuhme dí mạ̱ngá,
da nja rá te pa nzạ̱ntho. Ha nú'ạ̱ ra thuhme dí
mạ̱ngá, go guehna ma ndo'yo nú'ạ̱ ma ga da pa da
nja yá te pa nzạ̱ntho ya meximhai.
52 Ha nuya xodyo bi 'ñémbabi'ʉ 'na ngu ma'na:

—¿Hanja da za da 'racjʉ rá ndo'yosɛni pa ga tsihʉ?
53 Ra Jesu bi 'ñembabi'ʉ:
—Xi majuạni dí xi'ahʉ, 'bʉ hingui tsipabihʉ rá ngø ne rá ji Nú'ạ To'o e bi Njạ'i, hinda nja ri tehʉ pa nzạntho.
54 Nu'ạ tó'o da zicagui ma ngø ne ma ji, gue'ạ da nja rá te pa nzạntho, ne nura pa de ra ngạxhmai nuga ga jʉts'i'ạ pa rí nja rá te pa nzạntho.
55 Ngue'ạ ma ngø nja ngu ra nzaqui, ne ma ji nja ngu ra dehe nú'ạ ts'i pa da nte 'na. Pe numa ngø ne ma ji hingue ngu nuya nzaqui'ʉ, ngue'ạ numa ngø ne ma ji unga ra te pa nzạntho.
56 Nu'ạ tó'o da zicagui ma ngø ne ma ji, go gue'ạ da 'mʉi con gueque, ha nuga ga 'bʉi con gue'ạ.
57 Ajuạ ma Dada nú'ạ to'o bá pɛncagui, nu'ạ́ te, hangue nuga dí te nehe ngue'ạ nu'ạ́ te'ạ. Njabʉ nehe nu'ạ tó'o da zigágui, nu'ạ́ ma da nja rá te ngue'ạ dí tega.
58 Nuga go guecagui drá thuhme stá ehe de mahets'i. Pe hingo dí nja ngu nú'ạ ra maná nú'ạ bi zi ndu ri dadahʉ ne bi du. Ngue'ạ nu'ạ tó'o da zigágui núga drá thuhme, da nja rá te pa nzạntho.
59 Njabʉ bi mạnga ra Jesu nu mi xahnate ja ra nijạ nuni Ncapernau.

Ya noya nú'ʉ unga ra te pa nzạntho

60 Ha ndunthi de nú'ʉ to'o mi 'ñoui'ạ ne myá nxadihmạ, mi 'yøde'ʉ bi mạnga ra Jesu njabʉ, bi 'ñena'ʉ:
—Xi hindrí hohʉ nú'ạ mạni. ¿To ja gue'ạ da gamfribini?

61 Ha nura Jesu bi bạtho gue nu'ʉ́ mi nønte de
nú'ạ xqui mạñ'ạ, hangue nu'ạ́ bi 'ñembabi'ʉ:

—¿Ha gue hingrí hohʉ nú'ạ stá mạ?

62 ¿Xi te gui beñhʉ nú'bʉ xcrí hyanthʉ da yo
menga pa mahets'i Nú'ạ To'o e bi Njạ'i?

63 Nú'ạ ra nzaqui dí mạ, go gue'ạ ra nzaqui pa
ri ndạhihʉ, hingo pa ri ndo'yohʉ. Ngue'ạ nú'ạ ra
nzaqui guí tsihʉ pa ri ndo'yohʉ hinte di muui pa
gui tsʉhʉ ra te pa nzạntho. Y nuya noya stá xi'ahʉ
go gue'ʉ ra nzaqui pa ri ndạhihʉ, ne go gue'ʉ di
'ra'ahʉ ra te pa nzạntho.

64 Pe 'ra de gue'ahʉ hinguí camfrihʉ.

Ra Jesu bi mạnga njabʉ ngue'ạ desde rá mʉdi ya
mi pạtho nú'ʉ to'o himi camfri'ạ, ne ya mi pạtho
to'o mi ma da da'ạ.

65 Nehe bi 'ñena:

—Xa njabʉ ngu nú'ạ ya stá xi'ahʉ gue hinda za to
da 'ñesɛ da zʉqui 'bʉ hingo Ajuạ ma Dada da zopa
rá mfeni pa da e da zʉcagui.

66 Nepʉ ndunthi de nú'ʉ to'o mri 'ñoui ne myá
nxadihmạ bi 'uegue'ʉ, ya himbi dɛni'ạ.

67 Hangue nura Jesu bi 'ñembabi nú'ʉ
'rɛt'amayoho yá nxadi xqui huahni:

—Xi'ahʉ, ¿ha gue ma gui 'uguehʉ nehe?

68 Ha nura Simu Pedro bi dạdi ne bi 'ñembabi'ạ:

—Ma zi Hmu'ihe, ¿to'o ja ga tɛñhe? gue hønsɛ'i
guí mạnga ya noya de ra te pa nzạntho.

69 Ha nuje stá camfrihe ne stá pạhe gue go gue'e
grá Cristo, rá T'ʉ'i Ajuạ nú'ạ te, xpá mɛn'a'i pa gui
ndạ.

70 Nepʉ nura Jesu bi dạdi ne bi 'ñembabi'ʉ:

—Nu'ahʉ guí 'rɛt'amayohohʉ stá huan'ahʉ, ¿ha ngue ha̱? Pe 'yobʉ 'na de gue'ahʉ ri 'ñoui ra ts'onda̱hi.

71 Nu'á̱ bi ma̱ de ra Juda Iscariote rá t'ʉ ra Simu, ngue'a̱ go mi gue'a̱ mi ma da da'a̱, masque go mi gue'a̱ 'na de nú'ʉ 'rɛt'amayoho ya nxadi.

7

Yá høcu ra Jesu himbi gamfri'ʉ gue mi gue'a̱ rá 'mɛhni Aju̱a̱

1 'Mɛfa ra Jesu bi 'ñonitho ja ra hai Galilea, himbi ne ma bá 'bʉhni Judea ngue'a̱ nuya nda̱ gá xodyo de guehni mi honi hanja da za da hyo'a̱.

2 Ha ya mi ma da dat'a 'nará ngo ya xodyo go mrá ngo dega nthøja̱'tsi.

3 Hangue yá høcu ra Jesu bi 'ñembabi:

—Grí ma pa Judea, pa nuya ja̱'i mri dɛñ'a'i de guehni da za da hyandi'ʉ nehe nú'ʉ ya da̱nga nt'udi guí øt'e.

4 Ngue'a̱ 'bʉ 'nara ja̱'i ne to'o da hyandua rá 'bɛfi, nu'á̱ hinda 'øt'a rá 'bɛfi mant'a̱gui. Ya gue guí øt'a nuya da̱nga t'øt'e, 'øt'e'ʉ ja yá thandi gatho ya ja̱'i pa da hyanda nú'a̱ guí øt'e.

5 Nuyá høcu'a̱ bi xipabi njabʉ ngue'a̱ nixi gue'ʉ himi camfri ua go mi gue'a̱ rá 'mɛhni Aju̱a̱.

6 Nu'bʉ́ ra Jesu bi 'ñembabi'ʉ:

—Pa gueque hinxa zøta ma ora pa ga mani, pe nu'ahʉ́, otho ri orahʉ.

7 Ya ja̱'i hingui tsa da ʉtsa'ihʉ, pe nuga ha̱, di ʉtsagui, ngue'a̱ dí xipabi de yá ts'o'bɛfi'ʉ.

8 Nu'ahʉ́, go da rí maha ra ngo. Nuga hinga ma, asta hinda zø ma ora pa ga ma.

9 Ha nu mi xipabi njabʉ, bi ma'ʉ, ha nura Jesu bi gotritho Galilea.

Ra Jesu bi ma ra ngo dega nthøjạ'tsi

10 Nepʉ ra Jesu bi ma nehe ja ra ngo, pe asta 'mɛfa. Bi ma pe mant'ạguitho pa hinto da hyandi.
11 Ha nuya ndạ gá xodyo nú'ʉ mi ne da hyohmạ'ạ xi mi honi'ʉ de guehni ja ra ngo ne mi eñ'ʉ:
—¿Habʉ di 'youa'ạ 'bʉ?
12 Ha ndunthi de nuya jạ'i mi 'yoni ja ra ngo xi mi ñạ de gue'ạ. 'Ra mi ena: "Nú'ạ ra 'ñøhø'ạ xi ra hojạ'i"; ha nu ma'ra mi ena: "Hinga majuạni, hønsɛ hat'atho ya jạ'i."
13 Pe nu'ʉ́ mi ñạ zi njante pa hinto da 'yøde, ngue'ạ mi tsu yá mixodyoui nú'ʉ myá ndạ de gue'ʉ.
14 Ts'a mi 'yo made ra ngo ra Jesu bi yʉt'a ja ra ndạnijạ pa bi nxahnate.
15 Ha nuya ndạ gá xodyo xi bi 'yø ne bi 'ñémsɛ'ʉ:
—¿Hanja nuni ra Jesu nts'ɛdi ja rá mfạdi ha hinxa nxadi?
16 Ha nura Jesu bi dạdi ne bi 'ñembabi'ʉ:
—Nú'ạ dí udi, hingo dí mạnsɛga. Nu'ạ́ bí ehe de Ajuạ nú'ạ to'o bá pɛncagui.
17 Nu'ạ tó'o da ne da 'yø'tuabi rá paha Ajuạ, ma da bạdi de nú'ạ ma nt'utuate ua bí ehe de Ajuạ o ua go dí bensɛga nú'ạ dí mạ.
18 Nu'ạ tó'o bensɛ nú'ạ mạ, nú'ạ́ go gue'ạ ne da t'e'tsua rá nsu. Pe nu'ạ tó'o ne da 'ñe'tsuabi rá nsu nuto bá pɛhni'ạ, nu'ạ́ mạnga majuạni ne hingui hate.
19 Ra Moise xa 'ra'a'ihʉ ra ley, pe ni 'na de gue'ahʉ hinxcá 'øtehʉ nura ley'ạ. Nu'bʉ gri

øthmạhʉ nú'ạ mạ, nu'bʉ́ ¿hanja guí beñhʉ gui hyogaguihʉ?

20 Ha nura hmuntsjạ'i bi dạdi ne bi 'ñena:

—Nu'i pø guí 'ñoui ra ts'ondạhi. ¿To'o xa beni da hyo'ague?

21 Nu'bʉ́ ra Jesu bi dạdi ne bi 'ñembabi'ʉ:

—Hønsɛ ngue'ạ dá pɛ 'nara 'bɛfi nú'ạ ra pa dega tsaya dá japi bi ñạni 'nara da'thi, hangue por gue'ạ grí 'øhʉ.

22 Pe xi nu'ahʉ nehe, nú'ạ ra pa dega tsaya guí hu'tsuahʉ ra seña ja yá ndo'yo ri bạtsihʉ ngu bi 'øt'a ndu ri dadahʉ, desde rá mʉdi bi hñuxa nura seña ja yá ndo'yo, ne 'mɛfa ra Moise mi manda da t'øt'a njabʉ nehe, masque hingo bi mʉti. Hangue ringue'ạ nu'ahʉbya, ngu da dat'a rá hñạto ma pa de xa 'mʉi ri t'ʉbạtsihʉ guí hu'tsuahʉ ra seña, masque ra pa dega tsaya.

23 'Bʉ nu'ahʉ guí hu'tsuahʉ ra seña ri bạtsihʉ ra pa dega tsaya hønsɛ pa hingui ts'ocuahʉ rá ley ra Moise, nu'bʉ́ xi ¿hanja guí pø ri cuɛhʉ con gueque ngue'ạ stá øthebi maxøgue rá ndo'yo 'nara 'ñøhø nura pa dega tsaya?

24 Guí beñhʉ gue hinxá hño nú'ạ dá øt'e, ngue'ạ dá øt'e ra pa dega tsaya. Oguí dạma beñhʉ ua hingui ho 'nara t'øt'e asta hingo 'mɛt'o gui pạhʉ ua majuạni hingui ho o hina, pa njabʉ da za gui beñhʉ ngu rí 'ñepi nú'ạ ra t'øt'e.

Ra Jesu bi mạ de habʉ xqui 'ñehe

25 Ha nu 'raya me Jerusale bi 'ñena:

—¿Ha hingo guehni thoni pa da tho?

26 Xini 'bahni ña̱ ja yá thandi ya ja̱'i ne hinte sipabi. ¿Ha gue camfri ma nda̱hʉ gue xi majua̱ni go guehni ra Cristo rá 'mɛhni Ajua̱ pa e da nda̱?
27 Pøde hina, ngue'a̱ nujʉ dí pa̱hʉ habʉ ra menguni. Ngue'a̱ nu stí zø ra Cristo hinto ma da ba̱di habʉ dra mengu'a̱.

28 Ra Jesu bi 'yøde te mi ma̱nga ya ja̱'i, hangue nu mi nxahnate'a̱ ja ra nda̱nija̱ bi ña̱ nts'ɛdi bi 'ñena:

—¡Guí pa̱caguihʉ ne guí pa̱hʉ habʉ drá mengu! Nuga hinstá esɛhɛ. Nú'a̱ to'o bá pɛncagui go guesɛ'a̱ Ajua̱ nú'a̱ xi majua̱ni, ne nu'ahʉ́ hinguí pa̱hʉ'a̱.
29 Nuga dí pa̱ca'a̱ ngue'a̱ stá ehe de gue'a̱, ne go gue'a̱ bá pɛncagui.

30 Hangue nu mi 'yøde ya nda̱ gá xodyo bi ma̱nga ra Jesu njabʉ, ma'na mi ne'ʉ da gʉ'a̱ pa da zixhma̱'a̱ nts'a̱hni, pe hinto bi gʉ ngue'a̱ himi tsøta rá ora.
31 Pe ndunthi ya ja̱'i de guehni bi gamfri'a̱ ne mi eñ'ʉ:

—Xi nu sta zøhø nura Cristo pa da nda̱, ¿ha gue ma da 'yøt'a ma'ra ya da̱nga nt'udi que nú'a̱ øt'ni?

Ya fariseo bi mɛhna ya gʉnts'a̱hni pa da gʉhma̱ ra Jesu

32 Y nuya fariseo mi 'yøde bi ma̱nga njabʉ ya ja̱'i, nu'bʉ́ nu'ʉ́ ne ya nda̱ gá macja̱ bi mɛhna 'raya gʉnts'a̱hni pa da gʉhma̱ ra Jesu.
33 Hangue ra Jesu bi 'ñena:

—Ya ts'ʉtho ya pa ma ga 'bʉi con gue'ahʉ, nepʉ ma ga yo pengui habʉ bí 'bʉi nú'a̱ to'o bá pɛncagui.

34 Ma gui hyongaguihʉ pe hingui ma gui tsʉcaguihʉ, ne hinda za gui mahani habʉ ma ga 'bʉca.
35 Nu'bʉ́ ya ndạ̱ gá xodyo mi 'bʉhni bi 'ñémbabi 'na ngu 'na:
—¿Habʉ ma dí mani 'bʉ pa ena gue ya hinda za ga tsʉhʉ? ¿Ha gue ma da ma pa ja yá hai ya me Grecia habʉ bí 'bʉi ma mixodyohʉ nú'ʉ xa nxani, ne ma dí xahna nehe ya me Grecia?
36 ¿Te rí bønga nuya noya xa mạ̱ni 'bʉ, ena: “Ma gui hyongaguihʉ pe hingui ma gui tsʉcaguihʉ, ne hinda za gui mahani habʉ ma ga 'bʉca”?

Ra dehe dega te pa nzạ̱ntho da nja ngu 'nara dạ̱the

37 Nurá ngạ̱ts'i ra pa de ra ngo go gue'ạ̱ ma'na ra dạ̱ngo nú'ạ̱ ra pa'ạ̱, ra Jesu bi 'mai bi ñạ̱ nts'ɛdi ne bi 'ñena:
—Nu'ạ̱ tó'o tsʉ ra nduthe dá 'ñehe da zʉcagui pa da ntsithe.
38 Ngu mạ̱nga ja ra Mạ̱ca T'ofo, nu'ạ̱ tó'o da gamfrigui ma da bøhø ra dehe dega te ja rá coraso ne da nja ngu 'nara dạ̱the.
39 Ra Jesu bi mạ̱ de ra Mạ̱ca Ndạ̱hi nú'ạ̱ mi ma da t'umba nuto mi ma da gamfri'ạ̱. Pe nura Mạ̱ca Ndạ̱hi hinxqui 'bɛhnitho, ngue'ạ̱ ra Jesu hinxqui menguitho ja rá nsunda nuni mahets'i.

Ya jạ̱'i 'rama'na'ño mi mạ̱ñ'ʉ

40 Ha ya jạ̱'i mi 'yøde nuya ya noya, 'ra mi ena:
—Xi majuạ̱ni go guehni rá dạ̱nga 'mɛhni Ajuạ̱ nú'ạ̱ mi hmạ̱ da 'ñehe.
41 Ha nu ma'ra mi ena:

—Go guehni ra Cristo rá 'mɛhni Ajuạ bá e pa da ndạ.

Ha nu ma'ra mi ena:

—¿Pe hanja? ¿Ha dra menguni Galilea ra Cristo?

42 Hina. Ngue'ạ ja ra Mạca T'ofo mạ gue nura Cristo ma da 'ñehe de yá jạ'i ndu ra Davi, ne ma dra me Belé nuni ja ra t'ʉhnini habʉ mrá mengu ndu ra Davi.

43 Ne njabʉ ya jạ'i 'rama'na'ño mi mạñ'ʉ de gue'ạ.

44 Ha nu 'ra mi ne da zixhmạ nts'ạhni, pe hinto bi gʉ'ạ.

Ya dạnga ndạ gá xodyo himbi gamfri'ʉ ra Jesu

45 Ha nuya gʉnts'ạhni xqui 'bɛhni da gʉhmạ ra Jesu bi mengui habʉ mi 'bʉ ya ndạ gá macjạ ne ya fariseo, ne bi t'embabi:

—¿Hanja hinguá tsihʉ?

46 Ha nuya gʉnts'ạhni bi dạdi ne bi 'ñena:

—¡Hindá tsihe ngue'ạ dá ødehe ya hoga noya bi mạ nú'ạ hinhya'mʉ stá øhe to'o xa mạ njabʉ!

47 Nu'bʉ́ nuya fariseo bi dạdi ne bi 'ñembabi'ʉ:

—¿Ha gue ne'ahʉ ya xa hya'ahʉ'ạ?

48 Guí pạhʉ gue ni 'na de guecje núje dyá ndạhe de ma nijạhʉ ne dyá fariseohe hinstá camfrihe nú'ạ xa mạñ'ạ.

49 Nú'ʉ xa gamfri'ạ go gue'ʉ nú'ʉ hingui pạ ra ley, y go gue'ʉ ya xa t'eque pa ra 'ñʉ.

50 Ha nura Nicodemo mi 'bʉhni nehe xqui munts'ui yá mifariseoui, ne go gue'ạ xqui ma dega xuui pa bá c'ạ'tsa ra Jesu. Nu'bʉ́ nu'ạ́ bi 'ñembabi gatho nú'ʉ mi 'bʉhni:

51 —Pe numa leyhʉ mạ gue hinto tsa ga tsạmhʉ
nts'ạhni 'bʉ hinda nja ra nthanthyạ 'mɛt'o pa ga
pạhʉ te 'bɛ'ạ xa 'yøt'e. ¿Ha gue njabʉ mạ, o hina?
52 Nepʉ nu'ʉ́ bi dạtuabi ra Nicodemo ne bi
'ñembabi:
—¿Ha gue ne'i go grá me Galilea pa guí ne gui
camfri'ạ? Hñe'ta ra Mạca T'ofo pa gui pạdi gue jo'o
ni 'nará 'mɛhni Ajuạ nú'ạ dra me Galilea.

'Nara 'bɛhñạ ra zinga medinthạti

53 Nepʉ gatho ya jạ'i bi ma yá ngu'ʉ.

8

1 Ha ra Jesu bi ma ja ra t'øhø 'bo Olivo.
2 Nepʉ rá hyax'ạ bi mengui'ạ ma'na'qui pa ja ra
ndạnijạ, ne ja bi munts'uini gatho ya jạ'i, ne bi
hñuhni'ạ pa mi xahni'ʉ.
3 Nepʉ nuya xahnate de ra ley ne ya fariseo bá
tsimpabi 'nara 'bɛhñạ xqui ts'ʉdi mri hñuxui 'nara
medinthạti, ne bri 'ba'ma madetho habʉ mi 'bʉ ra
Jesu co ya jạ'i.
4 Nepʉ nu'ʉ́ bi 'ñembabi:
—Xahnate, nuna 'bɛhñạ bi ts'ʉdi mri hñuxui
'nara medinthạti.
5 Nura Moise 'bɛpcahʉ ja rá ley gue ga hohʉ co
ya nc'ahni nuya 'bɛhñạ ga tsʉhʉ di øt'a njabʉ. Xi'i,
¿te go xi guí mạngue?
6 Nú'ʉ́ bi mạnga njabʉ hønsɛ pa xa 'yøde'ʉ te xa
dạdi hmạhạ ra Jesu, pa njabʉ xa za xa ñạpahmạ.
Ha nura Jesu bi ndoqui ne bi 'yofo 'raya noya ja ra
hai co rá dedo.
7 Pe nu'ʉ́ mi sigui mi ambabi'ạ, nu'bʉ́ nu'ạ́ bi
'mai ne bi 'ñembabi'ʉ:

—Nu'ạ́ tó'o hinxa 'yøt'a ni 'nara ts'oqui, dá føtua 'nara mʉdi nc'ahni nuna ra 'bɛhñạ.

8 Ne bi yopa ndoqui'ạ ne bi sigui bi 'ñofo ja ra hai co rá dedo.

9 Ha nu mi 'yøde'ʉ nú'ạ bi mạñ'ạ, bi zosɛ yá mfeni de yá ts'oqui'ʉ, ne bi mʉdi bi ma'ʉ 'rama'na, rá mʉdi bi ma nú'ʉ ma'na mi tsøxa yá jɛya, nepʉ gatho ma'ra, ne ra Jesu bi gosɛuini nú'ạ ra 'bɛhñạ mi 'bahni madetho.

10 Nepʉ nura Jesu bi 'mai ne bi hyandi ya mi jo'oni ni 'na, hønsɛ nú'ạ ra 'bɛhñạ mi 'bʉhni, ne bi 'ñembabi'ạ:

—Nạná, ¿habʉ 'ba nú'ʉ to'o mi ñạp'a'i? ¿Ha gue ya hinto ne da hyo'i dega nc'ahni?

11 Ha nu'ạ́ bi dạdi ne bi 'ñena:

—Ya jo'o, Ndada.

Nu'bʉ́ nura Jesu bi 'ñembabi'ạ:

—Nixi gueque hinte ma ga ø't'a'i. Grí ma, ne ya oxqui yopa øt'a ma'ra ya ts'oqui.

Ra Jesu go ra ñot'i nú'ạ yo'tua yá mfeni ya jạ'i

12 Nepʉ ra Jesu bi yopa zofo ya jạ'i ne bi 'ñembabi'ʉ:

—Nuga go guecagui drá ñot'i dí yo'tua yá mfeni ya jạ'i. Nu'ạ tó'o da dɛngagui hinda 'ño ja ra 'bɛxuui, nu'ạ́ da mɛ'tsa ra ñot'i dega te pa nzạntho.

13 Nepʉ nuya fariseo bi 'ñembabi'ạ:

—Nu'i guí mạnsɛ gue to'o'igue, hangue hinga majuạni nú'ạ guí mạ.

14 Nura Jesu bi dạdi ne bi 'ñembabi'ʉ:

—Masque dí mạnsɛ to'ogui, pe gue'ạ majuạni nú'ạ dí mạ, ngue'ạ nuga dí pạdi habʉ stí 'ñehe ne habʉ grá ma, pe nu'ahʉ hinguí pạhʉ habʉ stí 'ñehe ni habʉ grá ma.

15 Nu'ahʉ gyá meximhaithohʉ, ne guí hạ̱ nguɛndahʉ ngu nú'ạ̱ guí bensɛhʉ. Pe nuga hinstá ehe pa to ga hạ̱'mba nguɛnda.
16 Pe nu'bʉ to'o dí hạ̱'mba nguɛnda, nu'bʉ́ nú'ạ̱ dí mạ̱ gue'ạ̱ majuạ̱ni, ngue'ạ̱ hingo dí hạ̱nsɛ nguɛnda, go dí hạ̱'be nguɛnda ma Dada nú'ạ̱ to'o bá pɛncagui.
17 Nehe xa t'ofo ja ri leyhʉ, nu'bʉ yoho ya jạ̱'i da damajuạ̱ni ne 'nada nú'ạ̱ da mạ̱ñ'ʉ, go gue'ạ̱ majuạ̱ni.
18 Nuga dí mạ̱nsɛ to'ogui, ne ma Dada nú'ạ̱ to'o bá pɛncagui, ne'ạ̱ damajuạ̱ni to'ogui.
19 Ha nu'ʉ́ bi 'ñembabi:
—¿Habʉ bí 'bʉ ri Dada?
Ha nura Jesu bi dạ̱di ne bi 'ñena:
—Nu'ahʉ hinguí pạ̱cjʉ, hangue nixi ma Dada hinguí pạ̱hʉ. 'Bʉ gri pạ̱hmạ̱hʉ to'oguiga, nehe gri pạ̱hmạ̱hʉ ma Dada.
20 Ra Jesu bi mạ̱nga njabʉ nu de mi xahna ya jạ̱'i mbo ra 'mɛ'tsbojạ̱ ja ra ndạ̱nijạ̱, pe hinto bi gʉ nts'ạ̱hni ngue'ạ̱ mri 'bɛta rá ora'ạ̱.

"Hinda za gui mahani habʉ grá maga"

21 Ha nura Jesu bi yopa 'ñembabi'ʉ:
—Nuga ma ga maga, ha nu'ahʉ ma gui hyongaguihʉ pe ya gra jo'o, ne ma gui tuhʉ gri nduda ri ts'oquihʉ, hangue njabʉ hinda za gui mahani habʉ grá maga.
22 Ha nuya ndạ̱ gá xodyo bi 'ñémsɛ'ʉ:
—¿Ha gue ma da hñosɛ 'bʉ? Hanja ena, "Hinda za gui mahani habʉ grá maga."
23 Nepʉ nura Jesu bi 'ñembabi'ʉ:

—Nu'ahʉ gyá meximhaihʉ, ha nuga drá mengu mahets'i. Nu'ahʉ yá mɛti'ihʉ nuna ra ximhai, ha nuga hingo rá mɛtigui nuna ra ximhai.

24 Hangue dí xi'ahʉ gue ma gui tuhʉ gri nduda ri ts'oquihʉ. Ngue'a̱ 'bʉ hingui camfriguihʉ gue go gueque ngu nú'a̱ stá xi'ahʉ, ma gui tuhʉ gri nduda ri ts'oquihʉ.

25 Nepʉ nu'ʉ́ bi 'ñembabi'a̱:

—Xicje, ¿to'o'igue?

Nepʉ nura Jesu bi 'ñembabi'ʉ:

—Ya stá xi'ahʉ desde rá mʉdi to'ogui.

26 Nuga masque jahma̱ ma'ra te ga xi'ahʉ de ri 'mʉihʉ ne de nú'a̱ xcá øthʉ, pe hønsɛ dí xi'ahʉ ngu nú'a̱ bi xicagui nú'a̱ to'o bá pɛncagui, y nu'á̱ ma̱nga majua̱ni.

27 Pe nú'ʉ mi øde, himbi ba̱di gue ra Jesu mi ña̱ de Ajua̱ ra Dada.

28 Hangue nura Jesu bi 'ñembabi'ʉ:

—Nu xcrí pø'tshʉ Nú'a̱ To'o e bi Nja̱'i pa gui hyohʉ, gue'bʉ ma gui pa̱hʉ gue go gueque ngu nú'a̱ stá xi'ahʉ, ne ma gui pa̱hʉ gue hingo de ma ts'ɛdi sɛhɛ nú'a̱ dí øt'e, ngue'a̱ ngu nú'a̱ xa xica ma Dada gue'a̱ dí ma̱.

29 Ha numa Dada nú'a̱ to'o bá pɛncagui 'bʉi con gueque, hinxa hyɛgasɛ, ngue'a̱ nza̱ntho dí øt'a nú'a̱ di ho'a̱.

30 Nu mi ma̱nga njabʉ ra Jesu, bi gamfribi'a̱ ndunthi ya ja̱'i.

Nú'ʉ to'o yá ba̱tsi Ajua̱ ne nú'ʉ to'o o ja rá 'yɛ ra ts'oqui

31 Ha nura Jesu bi xipabi nuya xodyo xqui gamfri'a̱, ne bi 'ñembabi:

—Nu'bʉ gui sigui gui camfrihʉ ma noya, nu'bʉ́ xi majuạni go ma nxadi'ihʉ.
32 Ne ma gui pạhʉ nú'ạ majuạni, ha nu'bʉ gui pạhʉ nú'ạ majuạni, ya hingui ma gui 'mɛgohʉ.
33 Ha nu'ʉ́ bi dạdi ne bi 'ñembabi'ạ:
—Nuje go guecje yá jạ'iguihe ndu ra Abrá, ha hinhya'mʉ stá 'mɛgohe. ¿Hanja guí ena gue ya hinga ma ga 'mɛgohe?
34 Nura Jesu bi dạdi ne bi 'ñena:
—Xi majuạni dí xi'ahʉ, nu'ạ tó'o øt'a ya ts'oqui go gue'ạ rá 'bɛgo ra ts'oqui.
35 'Nara t'ʉ cohi pa nzạntho ja rá ngu, pe 'nara 'bɛgo da nja ra pa da bøni da ma.
36 Njabʉtho nehe Nú'ạ To'o e bi Njạ'i, 'bʉ da pøñ'a'ihʉ de ja rá 'yɛ ra ts'oqui, nu'bʉ́ dyá bạtsi'ihʉ Ajuạ ne ya hindyá 'bɛgo'ihʉ ra ts'oqui.
37 Nuga dí pạdi gue nu'ahʉ yá jạ'i'ihʉ ndu ra Abrá. Pe nu'ahʉ guí ne gui hyogaguihʉ ngue'ạ hingrí hohʉ nú'ạ dí mạ.
38 Nuga dí mạnga nú'ạ xa xicagui ma Dada, ha nu'ahʉ guí øthʉ ngu nú'ạ xa mạnga ri dadahʉ.
39 Ha nu'ʉ́ bi dạdi ne bi 'ñembabi:
—Pe nuje ma dadahe ndu ra Abrá.
Nu'bʉ́ nura Jesu bi 'ñembabi'ʉ:
—'Bʉ xi majuạni go dri dadahmạhʉ ndu ra Abrá, nu'bʉ́ gri øthmạhʉ ngu mi øt'ạ.
40 Pe nu'ahʉ guí ne gui hyogaguihʉ masque nuga go stá xi'ahʉ nú'ạ ra noya xa xicagui Ajuạ. ¡Pe ndu ra Abrá himi øt'e ngu guí øthʉbya!
41 Nu'ahʉ guí øthʉ ngu nú'ạ øt'a ri dadahʉ.
Nu'bʉ́ nu'ʉ́ bi 'ñembabi ra Jesu:
—Nuje hingue to'oraza ma dadahe, 'nada nú'ạ ma dadahe, go gue'ạ Ajuạ.

42 Ha nura Jesu bi 'ñembabi'ʉ:
—'Bʉ Ajuạ go dri dadahmạhʉ'ạ, nu'bʉ́ gri mạcjhmạhʉ, ngue'ạ stá ehe de habʉ ndí 'bʉ'be'ạ. Ngue'ạ hinstá esɛ, nu'ạ́ go bá pɛncagui'ạ.
43 ¿Hanja hingui tso ri mfenihʉ nú'ạ dí xi'ahʉ? Nu'ahʉ hingui tso ri mfenihʉ ngue'ạ hinguí ne gui 'øhʉ nú'ạ dí mạ.
44 Ra ts'ondạhi go gue'ạ ri dadahʉ, ha nu'ahʉ́ go yá bạtsi'ihʉ'ạ, ne nu'ahʉ go guí nesɛhʉ gui 'ø'tuabihʉ nú'ạ di ho'ạ. Ne nu'ạ́ go gue'ạ ra hyote desde ra mʉdi. Nu'ạ́ hønsɛ hat'a ya jạ'i ne hin-hya'mʉ xa mạnga nú'ạ majuạni. Nuya nc'uamba mạñ'ạ go xa zansɛ, ngue'ạ nu'ạ́ xi ra c'uamba ne go gue'ạ ra dada de ya nc'uamba.
45 Nu'ahʉ hinguí camfriguihʉ ngue'ạ dí mạnga nú'ạ majuạni.
46 ¿To'o 'na de gue'ahʉ da zʉtca 'nara ts'oqui? Jo'o. Nuga dí xi'ahʉ nú'ạ majuạni. Nu'bʉ́ ¿hanja hinguí ne gui camfriguihʉ?
47 Nu'ạ tó'o rá mɛti Ajuạ di ho da 'øde nú'ạ mạnga Ajuạ. Nu'ahʉ hingo yá mɛti'ihʉ Ajuạ, hangue hingrí hohʉ gui 'øhʉ nú'ạ mạ.

Ra Jesu ya mi 'bʉi ante de ra Abrá

48 Nepʉ ya xodyo bi dạdi ne bi 'ñembabi:
—Nu'bʉ́, majuạni nú'ạ dí mạñhe gue grá me Nsamaria, ne grí 'ñoui ra ts'ondạhi.
49 Nu'bʉ́ ra Jesu bi dạdi ne bi 'ñena:
—Hindrí 'ño'be ra ts'ondạhi. Nuga dí numansu ma Dada, pe nu'ahʉ hinguí numansuguihʉ.
50 Pe nuga hindí mạnga njabʉ pa gui esca ma nsuhʉ, ngue'ạ 'bʉi 'na to'o esca ma nsu, ne go hạ nguɛnda'ạ.

51 Xi majuạni dí xi'ahʉ, nu'ạ tó'o øtcagui nú'ạ dí mạ, hinhya'mʉ da du'ạ.

52 Nu'bʉ́ ya xodyo bi 'ñembabi:

—Nubyá hạ, dá pạhe gue xi majuạni grí 'ñoui ra ts'ondạhi, ngue'ạ nu'i guí ena gue nu'ạ tó'o da 'yø't'a'i nú'ạ guí mạ, hinhya'mʉ da du. Conque ra Abrá ne yá 'mɛhni Ajuạ bi du.

53 ¿Ha gue go ma'na ja ri nsugue que ndu ma dadahe ra Abrá ne ndu yá 'mɛhni Ajuạ? Xi'a'igue ¿to'o go grí nhyɛcuaui?

54 Ha nura Jesu bi dạdi ne bi 'ñena:

—Nu'bʉ gra exasɛ ma nsu, nu'bʉ́ hinte dri muui. Numa Dada go gue'ạ esca ma nsu, nú'ạ guí emfʉ gue go gue'ạ ri Ajuạhʉ.

55 Pe nu'ahʉ́ nixi xcá pạhʉ'ạ. Nuga hạ, dí pạca'ạ. 'Bʉ gra ena gue hindí pạca'ạ, nu'bʉ́ gra c'uambahmạ ngu nu'ahʉ. Nuga dí pạca'ạ, ne dí øte nú'ạ mạ.

56 Ndu ri dadahʉ ra Abrá mi ne co 'nara johya da hyandgagui ma 'mʉi nuya pa de ga 'youa ja ra ximhai, ne xi bi johya mi hyandga'ạ.

57 Ha nuya xodyo bi 'ñembabi'ạ:

—Nixi made nthebe njɛya hinguí pɛ'tstho, ¿ne guí ena gue gá hyanda ndu ra Abrá?

58 Ha nura Jesu bi 'ñembabi'ʉ:

—Xi majuạni dí xi'ahʉ, desde ante da 'mʉi ra Abrá, nuga ya ndí 'bʉi.

59 Hangue nu'ʉ́ bi gʉxa ya do pa da c'anhmạ'ạ ngue'ạ mi nhyɛcuaui Ajuạ. Pe nura Jesu bi 'bampi'ʉ bi 'ranga madetho de gue'ʉ ne bi bøni de ra ndạnijạ bi ma'ạ.

9

Ra Jesu bi 'yøthe 'nara 'ñøhø mrá goda ya de mi 'mʉi

1 Ra Jesu mi 'yo ja 'nara 'ñu, ne de guehni bi
hyanda 'nara 'ñøhø ya mrá goda desde rá 'bʉi.
2 Ha nuyá nxadi bi 'yambabi ne bi 'ñena:
—Xahnate, ¿to'o bi 'yøt'a 'nara ts'oqui pa bi 'mʉi
njani, nuni o rá dada o rá nạnạ?
3 Nura Jesu bi dạdi ne bi 'ñena:
—Hingo xa 'yøt'a ra ts'oquini, ni rá dada nixi rá
nạnạ pa bi 'mʉi njani mrá goda. Xa njabʉ hønsɛ pa
da hnequi rá ts'ɛdi Ajuạ de nú'ạ ma da t'ø'tuabini.
4 Núbya ma patho mahyoni ga pɛpa rá 'bɛfi nú'ạ
to'o bá pɛncagui, ngue'ạ ma da zø ra xuui, ne nu'bʉ́
ya hinda za to da mpɛfi.
5 De núbya dí 'bʉcua ja ra ximhai go guecagui drá
ñot'i dí yo'tua yá mfeni ya jạ'i.
6 Nu mi uadi bi mạnga njabʉ'ạ, bi zo rá jihni ja
ra hai ne bi mant'a ts'ʉ ra zi hai pa bi go'tsuabi ja
yá da ra goda.
7 Ne bi 'ñembabi:
—Grí ma bá nxʉca ja ra mothe Siloé. —Nura
thuhu'ạ pøni da 'ñena, xa 'bɛhni.
Nepʉ nu'ạ́ bi ma bá nxʉqui, ha nu mi mengui ya
mi handi.
8 Nepʉ yá 'nangu ne nú'ʉ to'o xqui hyanda
ma'mɛt'o gue mrá goda'ạ bi 'ñémbabi'ʉ:
—Go guehni mi hudi mi pɛti, ¿ha ngue hạ?
9 Ha 'ra mi ena:
—Go guehni.
Ha nu ma'ra mi ena:
—Hina. Pøde rí hñạts'i hạ, pe hingo guehni.
Ha nu'ạ́ bi dạdi ne bi 'ñena:

—Majuạni go guecaguihmạ.
10 Nu'bʉ́ nuya jạ'i bi 'yambabi ne bi 'ñembi:
—¿Hanja tsa guí handbya?
11 Nu'bʉ́ nu'ạ́ bi dạdi ne bi 'ñena:
—Nú'ạ ra 'ñøhø rá thuhu ra Jesu go gue'ạ bi gosca ra bøhai ja ma da ne bi 'ñengagui: “Grí ma bá nxʉca Siloé.” Nepʉ nuga dá ma dá nxʉqui, hangue 'bestho ra ora'ạ dá handi.
12 Ha nu'ʉ́ bi 'yambabi ne bi 'ñembi:
—¿Habʉ bí 'bʉ'ạ?
Ne nu'ạ́ bi 'ñena:
—Hindí pạdi.

Ya fariseo bi 'yø'tua ya nt'ani nú'ạ mrá goda

13 Nepʉ nuya jạ'i'ʉ bi zi'tsua ya fariseo nú'ạ ra 'ñøhø mrá goda.
14 Ha nú'ạ ra pa'ạ ra Jesu bi mant'a ts'ʉ ra hai co rá jihni pa bi go'tsua yá da nú'ạ ra goda pa bi umba rá thandi, go mrá pa dega tsaya.
15 Nehe ya fariseo bi 'yambabi ra goda hanja xqui nja pa ya mi handi. Ne nu'ạ́ bi 'ñembabi'ʉ:
—Nú'ạ ra 'ñøhø rá thuhu ra Jesu bi gosca ra bøhai ja ma da, ne dá nxʉqui, y hangue dí handbya.
16 Ha nu 'raya fariseo bi 'ñena:
—Nú'ạ ra 'ñøhø'ạ hinxqui 'ñehe de Ajuạ ngue'ạ hingui jamasu ra pa dega tsaya.
Pe nu ma'ra mi ena:
—Nu'bʉ 'nadra 'øt'ats'oquihmạ, hinda za da 'øt'a nuya ya dạnga nt'udi nguna.
Ne 'rama'na'ño mi mạñ'ʉ.
17 Hangue nu'ʉ́ bi yopa 'yø'tua ya nt'ani ra goda ne bi 'ñembabi:
—Xi'a'i, ¿te go guí mạngue de nú'ạ to'o bi xoc'a ri da?

Nu'ą́ bi 'ñena:
—Nuga dí ena gue go gue'ą 'nará 'mɛhni Ajuą.
18 Pe nuya ndą gá xodyo'ʉ himi camfri gue go mi
gue'ą mrá goda ne ya xqui xo yá da, hangue nu'ʉ́
bi zompa rá dada ne rá nąną.
19 Nepʉ bi 'yambabi'ʉ ne bi 'ñena:
—¿Ha go gue'ą ri t'ʉhʉ guí mąñhʉ gue ya mrá
goda desde mi 'mʉi? ¿Hanja handbya 'bʉ?
20 Ha nurá dada ne rá nąnąʼą bi dądi ne bi 'ñena:
—Dí pąhe xá hño gue go gue'ą ma t'ʉhe, ne desde
mi 'mʉi ya mrá goda.
21 Pe hindí pąhe hanja xa za xa hyandibya, nixi
dí pąhe to'o bi xocua yá da. Ya tsøxa yá jɛya'ą, go
da 'yamfʉ'ą, nu'ą́ da za da xi'asɛhʉ.
22 Gue'ą bi dądi rá dada ne rá nąną nguetho
mi tsu yá ndą'ʉ, ngue'ą nuyá ndą'ʉ ya xqui go
'nara cohi gue nu'ą tó'o da mą gue ra Jesu go gue'ą
majuąni ra Cristo rá 'mɛhni Ajuą pa e da ndą, nú'ą́
da t'ɛni de ja ra niją.
23 Hangue nurá dada ne rá nąną xqui 'ñena: “Ya
tsøxa yá jɛya'ą, ne da za gui 'yambasɛhʉ.”
24 Ha nuya ndą gá xodyo bi yopa zohna nú'ą mrá
goda ne bi 'ñembabi:
—Xøcambeni Ajuą ne xicje nú'ą majuąni. Ngue'ą
nuje dí pąhe gue nú'ą ra 'ñøhø'ą to'o xa xoc'a ri da,
go gue'ą 'nara 'yøt'ats'oqui.
25 Ha nura goda bi dądi ne bi 'ñena:
—Nuga hindí pądi ua ra 'yøt'ats'oqui o hina.
Hønsɛ nú'ą dí pądi, gue ndrá goda, ha nubyá ya dí
handi.
26 Ha nu'ʉ́ bi yopa 'yambabi'ą ne bi 'ñembi:
—¿Te bi 'yø't'a'i nú'ą ra 'ñøhø mri xoc'a ri da?
27 Nu'bʉ́ nu'ą́ bi dądi ne bi 'ñembabi'ʉ:

—Ya stá xi'ahʉ ne hinguí ne gui camfrihʉ. ¿Hanja guí ne ga yopa xi'ahʉ ma'na'qui? ¿Ha guí nehʉ gue ne'a'ihʉ dyá nxadi'ihʉ'a̱?

28 Ha nu'ʉ́ bi zani'a̱ ne bi 'ñembabi:

—Nu'i go rá nxadi'i'a̱, ha nuje yá nxadiguihe ra Moise.

29 Nuje dí pa̱he gue Ajua̱ mi ña̱ui ra Moise, pe nura 'ñøhø'a̱ guí ena, hindí pa̱he habʉ xqui 'ñehe'a̱.

30 Ha nura goda bi da̱di ne bi 'ñembabi'ʉ:

—¡Tengu gue nu'ahʉ hinguí pa̱hʉ habʉ xqui 'ñehe, ha nu'á̱ bi xoga ma da!

31 Ngue'a̱ dí pa̱hʉ gue Ajua̱ øtuabi yá t'adi nú'a̱ to'o tsu'a̱ ne ø'tuabi rá paha'a̱, pe nuyá t'adi ya 'øt'ats'oqui hingui øtuabi.

32 Ngue'a̱ hinhya'mʉ stá øhʉ to xa xocua yá da 'nara ja̱'i nú'a̱ ya mrá goda desde mi 'mʉi.

33 'Bʉ nú'a̱ ra 'ñøhø'a̱ hinxqui 'ñehma̱ de Ajua̱, hinda za da 'øthma̱ njabʉ'a̱.

34 Ha nu'ʉ́ bi da̱di ne bi 'ñembabi:

—Nu'i desde ngá 'bʉi ya ngrá 'øt'ats'oqui, y njabʉ ¿xi nguí ne gui xancaguihe?

Nepʉ nu'ʉ́ bi 'yɛnga de ja ra nija̱.

Ra ngoda de rá mfeni 'na

35 Ha nura Jesu bi 'øde gue xqui t'ɛnga de ja ra nija̱ nú'a̱ mrá goda, bi hyoni, y nu mi yopa zʉdi bi 'ñembabi:

—Nu'i, ¿ha guí camfribi rá T'ʉ Ajua̱?

36 Nu'bʉ́ nu'á̱ bi da̱di ne bi 'ñena:

—Ndada, ¿to'o'a̱ pa da za ga camfri?

37 Ha nura Jesu bi 'ñembabi'a̱:

—Ya xcá hyandi, ne nú'a̱ to'o guí ña̱uibya go guesɛ'a̱.

38 Nu'bʉ́ nú'a̱ mrá goda bi 'ñena:

—Ma zi Hmu'i, dí camfri'i.
Ne 'bestho bi ndandiñąhmu pa bi nsunda'ą.
39 Ne ra Jesu bi 'ñena:
—Nuga stá eheua ja nuna ra ximhai pa ga øt'a ra ts'ʉtbi, pa nu'ʉ tó'o xa ngoda ja yá mfeni, ga xocua yá mfeni pa da bądi, ha nu'ʉ tó'o beni gue ja yá mfądi, nja ngu nú'ʉ to'o xa xo yá da, ga japi da ngoda'ʉ.
40 Ha 'raya fariseo nú'ʉ mi 'bahuini'ą bi 'yøde nú'ą te mi mąñ'ą, ne bi 'ñembabi:
—¿Ha gue necje dyá godahe?
41 Nu'bʉ́ ra Jesu bi 'ñembabi'ʉ:
—'Bʉ gri godahmąhąhʉ, nu'bʉ́ hingri tuhmą ri ts'oquihʉ. Pe nu'ahʉ́ guí eñhʉ gue guí hanthʉ, hangue grí tuhʉ ri ts'oquihʉ.

10

Ra Jesu bi mąnga 'nara 'bede de 'nara ngu'ño

1 Xi majuąni dí xi'ahʉ, nu'ą tó'o hingui cʉt'a ja ra gosthi ngu'ño, ne tonts'a ma'na lado pa da yʉt'i, go gue'ą 'nara be ne 'nara dacate.
2 Nú'ą to'o taca ya dɛti, go gue'ą ra ma'yo, ne go gue'ą cʉt'a po ja ra gosthi.
3 Nura nsugosthi xoca ra gosthi pa da yʉt'a ra ma'yo, ha nuya dɛti pątuatho rá noya, ha nu'ą́ da zopa yá thuhu nú'ʉ yá mɛti'ą pa da pøni'ʉ.
4 Ha nu stí pønga gatho nuyá mɛti'ą, nu'ą́ di 'bɛt'o ne ma'ti'ʉ, ne nuyá dɛti di dɛni'ą ngue'ą pątuatho rá noya.
5 Ngue'ą nuya dɛti hingui tɛna ma'na'ño ra ma'yo, nu'ʉ́ da ne'tsua ra 'rihi da ma, ngue'ą hingui pątua rá noya'ą.

6 Ra Jesu bi xipabi'ʉ nuna ra 'bede, pe nu'ʉ́ himbi
zo yá mfeni te mri bønga nú'a̱ bi xipabi'ʉ.

Ra Jesu go ra hoga ma'yo

7 Nepʉ ra Jesu bi yopa 'ñembabi'ʉ:
—Xi majua̱ni dí xi'ahʉ, nuga go guecagui drá
gosthi habʉ thogui ya dɛti.
8 Gatho nú'ʉ to'o bá 'bɛt'o de gueque go gue'ʉ
myá be ne myá dacate ngue'a̱ mi ne da hyat'a ma
dɛti pa da dɛni'ʉ. Pe numa dɛti himbi 'yøtuabi nú'a̱
mi ma̱ñ'ʉ, ngue'a̱ hingo myá mɛti'ʉ.
9 Nuga go guecagui drá gosthi. Nu'a̱ tó'o da yʉt'a
ja nuna ra gosthina̱ da mpøhø, ne nu'á̱ da nja ngu
'nara zi dɛti di cʉt'i di pøni pa da ñuni.
10 'Nara be bí ehe hønsɛ pa da mpe, ne pa da
hñote, ne pa da huata ra taxo. Pe nuga stá ehe pa
ga umba yá te ya ja̱'i, ne nura te'a̱ go 'nara hoga te
pa nza̱ntho.
11 Nuga go guecagui drá hoga ma'yo, ngue'a̱
'nara hoga ma'yo da unga rá te po rá ngue yá dɛti.
12 Pe 'nara ma'yo 'mɛgo nú'a̱ su ya dɛti hønsɛ
pa da hña̱nga rá tha̱ha̱, nu'á̱ 'bʉ da hyanda 'nara
mi'ño bra 'ñehe pa e da za ya dɛti, nu'á̱ da ne'tsua ra
'rihi da ma ne da zopʉ ya dɛti ngue'a̱ hingo yá mɛti
y hingo xi majua̱ni yá ma'yo'ʉ. Ha nura mi'ño da
pɛnt'i 'raya dɛti, ha nu ma'ra habʉraza da nxani'ʉ.
13 Njabʉ nú'a̱ ra ma'yo 'mɛgo da nest'ihi da ma
ngue'a̱ hingui tu rá mʉi de ya dɛti ngue'a̱ nu'á̱ 'nara
'bɛgotho.
14-15 Nuga go guecagui drá hoga ma'yo. Ngu
pa̱cagui ma Dada ne dí pa̱ca'a̱, njabʉ nehe dí pa̱di
ma dɛti ne nu'ʉ́ pa̱cagui nehe, ngue'a̱ ma mɛtiga'ʉ,
ne ma ga unga ma te po rá ngue'ʉ.

16 Nehe 'bʉi ma'ra ma dɛti nú'ʉ hingyá mengu
de nuna ra ngu'ño, ne nu'ʉ́ mahyoni ga tsi nehe.
Ne nu'ʉ́ da 'yøscagui nu xcrá zofo, ne da 'ñehe'ʉ, ne
njabʉ da 'nadra taxo ne da 'nadra ma'yo, y nura
ma'yo'ą go guecsɛgui.
17 Ajuą ma Dada xi ri mącagui ngue'ą ma ga
unga ma te pa ga tu, ha nu xcrá tu, ma ga yopa nte
ma'na'qui.
18 Pe hinto ma da hñąga ma te, ma ga tusɛ. Dí hą
ra ts'ɛdi pa ga tusɛ, ne dí hą ra ts'ɛdi pa ga yopa nte
ma'na'qui. Njabʉ bá 'bɛpcagui ma Dada.
19 Ha nuya xodyo 'rama'na'ño mi mąnga
ma'na'qui'ʉ ngue'ą bi 'yøde te mi mąnga ra Jesu.
20 Ndunthi de gue'ʉ bi 'ñena:
—Nuní 'ñoui ra ts'ondąhi ne xa 'bɛ rá mfeni.
¿Hanja guí øxhʉ nú'ą te mą?
21 Ha nu ma'ra mi ena:
—Nuya noya mąni hingyá noya dega ts'ondąhi.
¿Ha gue ra ts'ondąhi da za da xocuahmą yá da
'nara goda?

Ya ndą gá xodyo himbi ne bi gamfri ra Jesu

22 Ne nuni Jerusale ja bi t'øt'ni 'nara ngo, ne nú'ą
ra ngo'ą gue'ą 'nara feni de nú'ą ra pa bi yopa
'na'yo ma'na'qui ra ndąnijąą nú'ą xqui yopa thąni.
Ha nuya pa'ʉ myá pa dega tsɛ.
23 Ha ra Jesu mi 'yoni ja ra porta nú'ą mrá thuhu
Salomó, go 'namrá porta nú'ą ra ndąnijąą'ą.
24 Ha nuya ndą gá xodyo bi 'yɛnt'a madetho'ą ne
bi 'yambabi:
—¿Ha'mʉ ma gui hñubga ma mʉihe? 'Bʉ xi ma-
juąni go gue'e grá Cristo rá 'mɛhni'i Ajuą pa gui
ndą, xi da xicje majuąni pa ga pąhe.

25 Nu'bʉ́ ra Jesu bi dạtuabi'ʉ ne bi 'ñembi:

—Ya stá xi'a'ihʉ ne nu'ahʉ́ hinxcá camfrihʉ. Nuya 'bɛfi dí pɛfi de rá thuhu ma Dada, go gue'ʉ udi to'ogui.

26 Pe nu'ahʉ hinguí camfrihʉ nguetho hingo ma dɛti'ihʉ, ngu ya stá xi'ahʉ.

27 Numa dɛtiga øde nú'ạ dí mạ, ne nuga dí pạca'ʉ, ne nu'ʉ́ tɛngagui.

28 Nuga dí umbabi'ʉ ra te pa nzạntho, ne hinhya'mʉ da 'mɛdi, nixi hinto da zingagui de ma 'yɛ.

29 Numa Dada nú'ạ to'o xa 'racagui'ʉ, ma'na ja rá ts'ɛdi de gatho, ne hinda za to da zinbabi'ʉ de rá 'yɛ'ạ.

30 Nuga ne ma Dada dí 'natho'be.

31 Nu mi ñạ njabʉ nura Jesu, nuya ndạ gá xodyo bi yopa gʉxa ya do pa xa hyohmạ dega nc'ahni'ạ.

32 Nu'bʉ́ ra Jesu bi 'ñembabi'ʉ:

—Ndunthi ya hoga 'bɛfi stá øt'e ja ri thandihʉ nú'ʉ xpá 'ñehe de ma Dada. ¿Nda'ạ de gue nú'ʉ ya 'bɛfi stá øt'e hinxá hño pa guí ne gui c'ancahʉ?

33 Nu'bʉ́ nu'ʉ́ bi dạdi ne bi 'ñena:

—Hinga po rá ngue 'nara hoga 'bɛfi dí ne ga c'an'ahe, hønsɛ ngue'ạ guí hạcuabi rá nsu Ajuạ, ngue'ạ nu'i 'nagrá 'ñøhø nguje ne grí nhyɛcuaui Ajuạ.

34 Nu'bʉ́ ra Jesu bi dạdi ne bi 'ñena:

—Xa t'ofo ja ri leyhʉ gue Ajuạ bi zofo ya nzaya nú'ʉ xqui hñuts'i'ạ, ne bi 'ñembi'ʉ: “Nu'ahʉ gyá ajuạhʉ.”

35 Y nú'ạ xa t'ofo ja ra Mạca T'ofo hingui tsa to da mạ gue hinga majuạni. Ya gue Ajuạ bi 'ñembabi gue go ya ajuạ nú'ʉ to'o bi hñạni rá noya'ạ,

36 xihmạ̱ nú'ạ̱ to'o bi hñuxa Ajuạ̱ ne bá pɛhniua ja
ra ximhai, ¿hanja guí mạ̱ñhʉ gue hạ̱cua rá nsu Ajuạ̱
ngue'ạ̱ bi 'ñena gue rá T'ʉ'ạ̱?
37 Nuga dí øt'a ya t'øt'e ngu øt'a ma Dada. Pe
nu'bʉ hindí øt'a ngu øt'a ma Dada, oguí cam-
friguihʉ.
38 Pe nuga dí øt'a ya t'øt'e nú'ʉ bí ehe ja ma
Dada, hangue masque hingo gui camfriguihʉ gue
go gueque ngu nú'ạ̱ stá xi'ahʉ, go da camfrihʉ gue
nú'ʉ ya t'øt'e dí øt'e bí ehe de Ajuạ̱, pa njabʉ nehe
xi da hñu ri mʉihʉ gui pạ̱hʉ gue Ajuạ̱ ma Dada 'bʉi
con gueque ne nuga dí 'bʉi con gue'ạ̱.
39 Nu'bʉ́ ya ndạ̱ gá xodyo ma'na'qui bi 'ramanu
pa xa gʉhmạ̱'ạ̱, pe nu'ạ́ bi ma'ạ̱, himbi za te bi
'yø'tua'ʉ.
40 Nepʉ nura Jesu bi mengui pa ri'nandi ra dạ̱the
Jordá habʉ mi øt'a ra sistehe ra Xuua ma'mɛt'o, ne
ja bá 'bʉhni'ạ̱.
41 Ne ndunthi ya mengu de guehni bi ma bá
c'ạ̱'tsi ne mi eñ'ʉ:
—Nura Xuua hinte ma dạ̱nga nt'udi bi 'øt'e, pe
gatho nú'ạ̱ bi xicjʉ de ra Jesu, majuạ̱ni xa njabʉ.
42 Y ja guehni ndunthi ya jạ̱'i bi gamfri gue ra
Jesu go mi gue'ạ̱ xpá mɛhna Ajuạ̱ pa da ndạ̱.

11

Rá du ra Lasaro

1 Y de mi 'bʉhni ra Jesu ri'nandi ra dạ̱the
Jordá, gue'bʉ mri hñenga 'nara 'ñøhø mrá thuhu
ra Lasaro mrá me Betania nuni habʉ mrá mengu
nehe ra Maria ne ra Marta nú'ʉ myá nju'ạ̱.

2 Nú'ạ ra Maria mrá nju nura Lasaro go gue'ạ
bi go'tsuabi ra hoga ñʉni ja yá ua ra Jesu, nepʉ bi
o'tuabi co yá stạ'ạ.
3 Nú'ʉ ya 'bɛhñạ mri ncu bi mɛmpa ra noya ra
Jesu gue da t'embi:
—Ma zi Hmu'i, nú'ạ ri hmạdi di hñeni.
4 Ha nu mi sipabi ra Jesu njabʉ, bi 'ñena'ạ:
—Nú'ạ ra hñeni'ạ hingue xi pa da du'ạ. Xa njabʉ
pa da hnequi rá nsunda Ajuạ, ne da hnequi rá
nsunda rá T'ʉ Ajuạ po rá ngue'ạ.
5 Ha nura Jesu xi mri mạdi gatho nú'ʉ hñu mri
ncu.
6 Masque myá hmạdi'ʉ ne bi 'yøde gue ra Lasaro
mri hñeni, pe ra Jesu hinga 'bestho bi ma, bá
'bʉhnitho má yo pa habʉ mi 'bʉi'ạ.
7 Nepʉ ja 'mɛfa nu'ạ́ bi 'ñembabi yá nxadi:
—Maha pa Judea ma'na'qui.
8 Ha nuyá nxadi bi 'ñembabi:
—Xahnate, guí nu ya ndạ gá xodyo de guehni ja
maha'mʉ mi ne xa hyo'a'i dega nc'ahni. ¿Ha nu'i
guí ne gui yopa mani ma'na'qui?
9 Nepʉ nura Jesu bi dạdi ne bi 'ñembabi'ʉ:
—¿Ha hinguí pạhʉ pɛ'tsa 'rɛt'amayoho ora cada
ra pa? Y nu'ạ tó'o da 'ño dega pa hinda hñạxa 'nara
mfe'tse, ngue'ạ zø ra ñot'i ja ra ximhai, go gue'ạ
nú'ạ to'o ø'tua rá paha Ajuạ ne hinxa juatatho ra
'bɛfi nú'ạ bi umbi.
10 Pe nu'ạ tó'o da 'ño dega xuui da hñạxa ra
mfe'tse ngue'ạ otho ra ñot'i, go gue'ạ nú'ạ to'o
hingui ø'tuabi rá paha Ajuạ.
11 Mi uadi bi mạnga njabʉ ra Jesu ne bi
'ñembabi'ʉ:

—Ma amigohʉ ra Lasaro bí a̱ha̱, pe nuga ma ga mani pa ga a de rá t'a̱ha̱.
12 Ha nuya nxadi bi 'ñembabi:
—Ma zi Hmu'ihe, 'bʉ a̱ha̱, nu'á̱ ma da ña̱ni.
13 Pe nura Jesu mi ma̱ gue xqui du ra Lasaro, ha nu'ʉ́ mi hu yá mʉi gue mi ma̱ de ra t'a̱ha̱tho.
14 Nu'bʉ́ ra Jesu bi xipabi'ʉ de nú'a̱ xqui nja ne bi 'ñena:
—Ra Lasaro xa du.
15 Ne nuga xi drí johya ngue'a̱ dá njo'oni ora mi hñeni, ngue'a̱ go 'nara hño pa gue'ahʉ, ngue'a̱ po rá ngue'a̱ ma'na ma gui camfriguihʉ. Maha, ma ga c'a̱'tshʉ'a̱.
16 Nepʉ nura Toma nú'a̱ mi t'embi ra Go, bi 'ñemba yá minxadiui:
—Maha nehe pa grá tuhʉ mahyɛgui con guehni.

Ra Jesu da gʉxa nú'ʉ xa du ne da umba ra te

17 Ha nu mi zønga ra Jesu ja ra hnini Betania, bi sipabi gue ya mi pɛ'tsa goho ma pa xqui t'agui ra Lasaro.
18 Ha nura zi hnini Betania mi guetbʉ Jerusale mi pɛ'tsa ngu hñu kilometro rá ñabʉ.
19 Ha xi ndunthi yá mixodyoui xqui ma da c'a̱'tsa ra Marta ne ra Maria pa da hñu'mba yá mʉi ngue'a̱ xqui du yá cu'ʉ.
20 Ha nu mi 'yøde ra Marta gue ya mi ma da zønga ra Jesu ja yá ngu'ʉ, bi ma bá tha̱di, pe nura Maria bi gotritho ja rá ngu.
21 Nepʉ ra Marta bi 'ñembabi ra Jesu:
—Ma zi Hmu'i, nu'bʉ gri 'bʉhma̱ua hinxa duhma̱ ma cu.
22 Pe masqué, nuga dí pa̱di gue gatho nú'a̱ te gui apabi Aju̱a̱, nu'á̱ da 'ra'a'i.

23 Ha ra Jesu bi 'ñembabi:

—Ri cu ma da nangui de rá du.

24 Nepʉ nura Marta bi 'ñembabi:

—Dí pa̱di gue ma da nangui de rá du nú'a̱ ra pa de ra nga̱xhmai stí nanga gatho nú'ʉ ma'ra xa du.

25 Nura Jesu bi 'ñembabi:

—Nuga ga jʉxa nú'ʉ xa du ne ga umbabi'ʉ ra te. Nu'a̱ tó'o da gamfrigui, masque xa du, nu'á̱ ma da nja rá te.

26 Ne nu'a̱ tó'o 'bʉi ne camfrigui, hinhya'mʉ da du. Xi'i, ¿ha gue guí camfri njabʉ?

27 Nepʉ nura Marta bi 'ñembabi:

—Ha̱ha̱, ma zi Hmu'i, nuga dí camfri gue go gue'e grá Cristo, rá T'ʉ'i Aju̱a̱, go gue'e ndí tøp'a'ihe pa gui 'ñehe nuua ja ra ximhai.

Ra Jesu bi nzoni habʉ mi t'agui ra Lasaro

28 Ha ngu mi ma̱nga njabʉ ra Marta, 'bestho bi mengui pa bá umba nt'øde ra Maria rá cu, ne bi xipi zi njante pa hinto da 'yøde ma'ra, ne bi 'ñembabi:

—Xa zø ra Xahnate bí tøp'a'i 'na̱.

29 Ha nu mi 'yøde'a̱ bi da̱ma 'mai ne bi ma bá c'a̱'tsi'a̱.

30 Ne nura Jesu hinxqui yʉt'atho mbo ra hnini, ja bi gotritho habʉ xqui ma da da̱di hma̱ha̱ ra Marta.

31 Ha nuya xodyo nú'ʉ mi 'bʉhni ja rá ngu ra Maria mi hu'mba rá mʉi, ngu xi bi hyandi'ʉ gue ra Maria bi da̱ma 'mai ne bi bøni de rá ngu, nu'ʉ́ bi dɛni ne mri 'ñémbabi'ʉ 'na ngu 'na:

—Nuni rí ma da nzoni habʉ bí t'agui rá cu.

32 Nepʉ ra Maria bi zøni habʉ mi 'bʉ ra Jesu, y ngu bi hyandi bi ndandiña̱hmu ja yá ua'a̱ ne bi 'ñembabi:

—Ma zi Hmu'i, nu'bʉ gri 'bʉhma̱ua hinxa duhma̱ ma cu.

33 Ha nu mi hyanda ra Jesu gue ra Maria xi mi zoni ne nú'ʉ ya xodyo mbra 'ñoui mi zoni'ʉ nehe, nu'bʉ́ nu'á̱ bi ntsø'mi ne bi du rá mʉi.

34 Nepʉ bi 'ñena'a̱:

—¿Habʉ xcá aguihʉ'a̱?

Ha nu'ʉ́ bi 'ñembabi:

—Ma zi Hmu'ihe, maha ma ga u't'ahe.

35 Nepʉ ra Jesu bi nzoni.

36 Ha nuya xodyo bi 'ñémsɛ'ʉ:

—A, xi mri ma̱dihma̱.

37 Pe 'ra de gue'ʉ bi 'ñena:

—Nuni go guehni bi xocua yá da nú'a̱ ra goda. ¿Ha hinxa zahma̱ xa 'yøt'e nehe pa hinxa duhma̱ ra Lasaro?

Ra Jesu bi gʉxa ra Lasaro de rá du

38 Ha nura Jesu bi yopa du rá mʉi, nepʉ bi zøni habʉ xqui t'agui ra Lasaro. Xqui thi'tsi ja 'nara cʉts'i, ne mi jot'i co 'nara xingdo.

39 Ha ra Jesu bi 'ñena:

—Hña̱cjʉ ra do.

Ha nura Marta nú'a̱ mrá cu nú'a̱ xqui du bi 'ñembabi:

—Ma zi Hmu'i, ya strá nxa̱ ngue'a̱ ya pɛ'tsa goho ma pa de xa du.

40 Ha ra Jesu bi 'ñembabi ra Marta:

—¿Ha gue hinstá xi'a'i gue nu'bʉ gui camfri ma gui hyandua rá nsunda Ajua̱?

41 Nepʉ nuya ja̱'i bi hña̱ca nú'a̱ ra do xqui jot'a ra
nt'agui. Nepʉ nura Jesu bi nøts'e pa mahets'i ne bi
'ñena:
—Ma Dada'i, dí 'ra'a'i ra jama̱di ngue'a̱ xcá 'yøde
nú'a̱ stá a'a'i.
42 Nuga dí pa̱di nza̱ntho guí øde nú'a̱ dí a'a'i.
Pe dá ma̱nga njabʉ po rá ngue ya ja̱'i 'bʉcua con
gueque, pa njabʉ da za da gamfriyʉ gue go gue'e
xcá pɛncagui.
43 Ha mi uadi bi 'yapa Aju̱a̱ njabʉ, nepʉ bi ña̱
nts'ɛdi bi 'ñena:
—¡Lasaro, bá øni!
44 Ha ra Lasaro 'bestho bá øni mi 'bant'a yá 'yɛ
ne yá ua co 'raya xʉni dutu, ne mi 'bant'a rá ña̱xu
co ma'na ra dutu. Ha ra Jesu bi 'ñembabi ya ja̱'i:
—Xo'tuahʉ ya xʉni dutu.

Ya nda̱ gá xodyo bi 'ñʉ'ti pa hanja da za da gʉ ra Jesu
(Mt. 26:1-5; Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2)

45 Nu'bʉ́ nú'ʉ ya xodyo mri 'ñoui ra Maria mi
hyanda nú'a̱ bi 'øt'a ra Jesu, ndunthi de gue'ʉ bi
gamfri'a̱.
46 Pe 'ra bi ma bá xipabi ya fariseo nú'a̱ te xqui
'øt'e'a̱.
47 Nu'bʉ́ nuya nda̱ gá macja̱ ne ya fariseo bi
'øt'a 'nara hmunts'i ne bi 'ñena:
—¿Te ga øthʉ? Ngue'a̱ nura 'ñøhø'a̱ xi øt'a ndun-
thi ya da̱nga nt'udi.
48 Nu'bʉ ga hoptahʉ njabʉ, gatho ya ja̱'i da gam-
fri'a̱, ne 'mɛfa da 'ñehe ya me Nroma da hña̱nga ma
nija̱hʉ ne da zinga ma ja̱'ihʉ.
49 Pe 'na de gue'ʉ mrá thuhu ra Caifá mrá da̱nga
nda̱ gá macja̱ nú'a̱ ra jɛya'a̱, nu'á̱ bi 'ñembabi'ʉ:

—Nu'ahʉ hinte ri fa̱dihʉ.
50 ¿Ha hinguí pa̱hʉ gue ma'na xá hño da du 'nada
ra 'ñøhø pa hinda du gatho ya ja̱'i, pa njabʉ hinda
'mɛdi ya ja̱'i mengu ma haihʉ?
51 Pe nú'a̱ ra Caifá himbi bensɛ nú'a̱ bi ma̱. Pe
ngue'a̱ mrá da̱nga nda̱ gá macja̱ nú'a̱ ra jɛya'a̱,
Aju̱a̱ bi umbabi nuya ya noya, hangue bi ma̱ gue
ra Jesu mi ma da du po rá ngue ya me Judea.
52 Y hingue hønsɛ po rá ngue ya menguni,
pe nehe pa gatho yá ba̱tsi Aju̱a̱ nú'ʉ xa nxani
habʉraza de ra ximhai, pa da 'natho'ʉ.
53 Hangue de gue'bʉ bi 'ñʉ'ti'ʉ pa hanja da hy-
ohma̱'ʉ ra Jesu.
54 Hangue ra Jesu ya himbi sigui bi 'ño habʉraza
pa bi ña̱ ja yá thandi ya xodyo, ne bi ma de guehni
Judea pa ja 'nara t'ʉca hnini rá thuhu Efraí, guetbʉ
habʉ ja 'nara 'yo'mtha, ne ja bá 'bʉhuini yá nxadi.
55 Ha ya mi ma da dat'a ra pa de ra pascua 'nará
ngo ya xodyo, y ndunthi ya ja̱'i de habʉraza ya zi
t'ʉhnini bi ma Jerusale ante ra ngo pa da nt'axqui
ngu myá nza̱i'ʉ.
56 Ne go gue'ʉ mi 'yo mi honga ra Jesu, y de mi
'bʉhni ja ra nda̱nija̱, mri 'ñémsɛ'ʉ:
—¿Te guí beñhʉ? ¿Ha gue hinda 'ñecua ja ra ngo'a̱
'bʉ?
57 Ha ya nda̱ gá macja̱ ne ya fariseo xqui manda
gue nu'bʉ to'o da ba̱di habʉ di 'yo'a̱ da xipabi'ʉ, pa
da gʉ nts'a̱hni'a̱.

12

'Nara 'bɛhña̱ bi go'tsua 'nara njots'i ja yá ua ra Jesu nuni Betania
(Mt. 26:6-13; Mr. 14:3-9)

1 Y mri 'bɛ 'rato ma pa pa da dat'a ra ngo de ra
pascua, nura Jesu bi ma pa Betania habʉ mi 'bʉ ra
Lasaro nú'ạ xqui gʉts'i de rá du.
2 Y ja bi t'ø'tuani 'nara nt'oxi ra Jesu. Ra Marta go
mrá møxmexa, ne nura Lasaro mi huhuini ra Jesu
ja ra mexa co ma'ra ya jạ'i.
3 Nepʉ ra Maria mri hñạ nde litro ra hoga ñʉni
mi 'ra'ta ra nardo ne xi mri muui ndunthi, ne bi
go'tsuabi ja yá ua ra Jesu, nepʉ bi o'tuabi co yá stạ,
ne bi mfont'a nú'ạ ra ñʉni gatho mbo ra ngu.
4 Nu'bʉ́ ra Juda Iscariote nú'ạ mrá t'ʉ ra Simu ne
'namrá nxadi ra Jesu, ne go gue'ạ mi ma da da'ạ,
bi 'ñena:
5 —¿Hanja himbi 'ba nú'ạ ra hoga ñʉni'ạ xi xá
mạdi? Xa za xa 'bahmạ po hñu nthebe denario, ne
nura bojạ'ạ xa thecuahmạ ya zi hyoya.
6 Nura Juda bi mạ njabʉ ngue'ạ mrá be, ne
ngue'ạ go mi pɛ'tsa ra ncʉbojạ ne mi jʉ nú'ạ go mi
ne de ja ra buxa, ne hingue xi majuạni mri hueca
ya hyoya'ạ.
7 Pe nura Jesu bi 'ñembabi ra Juda:
—Ote guí xipabi. Nuní bi goscagui nuna ñʉni ja
ma ua pa nura pa'ạ de ma nt'agui.
8 Ngue'ạ nuya hyoya nzạntho ma da 'mʉi con
gue'ahʉ, pe nuga hinga nzạntho ma ga 'bʉiua con
gue'ahʉ.

Ra nt'ʉ'ti pa dra thohmạ ra Lasaro

9 Nepʉ xi ndunthi ya xodyo bi sipabi gue ra
Jesu mi 'bʉhni Betania, ne bi ma'ʉ pa bá c'ạ'tsi'ạ,
y hingue hønsɛ pa da c'ạ'tsa ra Jesu, nehe pa bá
handa ra Lasaro nú'ạ xqui gʉxa ra Jesu de rá du.

10 Nu'bʉ́ nuya ndạ gá macjạ bi 'ñʉ'ti pa da hy-
ohmạ ra Lasaro nehe.
11 Ngue'ạ po rá ngue ra Lasaro ndunthi ya xodyo
xqui 'uegue de gue'ʉ ne bi gamfri'ʉ ra Jesu.

Ra Jesu bi yʉt'i ja ra hnini Jerusale
(Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40)

12 Ha nurá hyax'ạ gatho ya jạ'i nú'ʉ xqui ma ra
ngo de ra pascua nuni Jerusale bi 'yøde gue ra Jesu
mi ma da zøni de guehni.
13 Ne nu'ʉ́ bi doca ya dɛnthi ne bi ma bá thạdi ra
Jesu ne mi manta'ʉ mi ena:
—¡Xá nsunda Ajuạ! ¡Ajuạ da jạpi nuni to'o bá ehe
de rá thuhu'ạ! ¡Ajuạ da jạpi nuni ma Ndạhʉ nújʉ
dyá me Israelhʉ!
14 Ha nura Jesu bi zʉdi 'nara zi t'ʉbru ne bi
tøgue'ạ pa bi nja ngu nú'ạ xqui t'ofo ja ra Mạca
T'ofo habʉ ena:
15 Oxqui ntsuhʉ, nú'ahʉ gyá menguhʉ Sión;
ndi, hyanthʉ, xa 'ñepʉ ri Ndạhʉ,
bra tøgue 'nara zi t'ʉbru.
16 Ha nuyá nxadi hinga 'bestho ra ora'ạ bi zo yá
mfeni hanja xqui njabʉ. Pe nú'bʉ mi yopa nte ra
Jesu ne bi yopa menga mahets'i, nu'bʉ́ hạ, bi beni
yá nxadi gue xqui t'ofo njabʉ de gue'ạ, ne xqui
njabʉ ngu nú'ạ xqui t'ofo.
17 Nú'ʉ ya jạ'i mi 'bʉhni nura ora'ạ ra Jesu bi xipa
ra Lasaro da bøni de ra nt'agui ne bi gʉts'i de ra du,
nu'ʉ́ xqui 'yonga ra 'bede de nú'ạ xqui hyant'ʉ.
18 Hangue ndunthi ya jạ'i xqui bøni de ra hnini
pa bá thạdi ra Jesu ngue'ạ xqui 'yøde de nú'ạ ra
dạnga nt'udi xqui nja.
19 Nepʉ ya fariseo mri 'ñémsɛ'ʉ:

—¡Ha ngue dí xi'ahʉ gue hinda za te gui 'yøthʉ! Ndi, gatho ya ja̱'i di dɛnini, hinda za to da za̱miyʉ.

'Raya me Grecia mi honga ra Jesu

20 Nehe 'raya me Grecia xqui ma Jerusale ja nú'a̱ ra ngo pa da xøcambeni'ʉ Aju̱a̱.
21 Y nú'ʉ ya me Grecia bi ma bá tsʉdi ra Lipe nú'a̱ mrá me Betsaida de ra hai Galilea, ne bi 'ñembabi:
—Ndada, dí nehma̱he ga ña̱he co ra Jesu.
22 Nepʉ bi ma nura Lipe bá xipabi ra Andre, ne ri yoho'ʉ bi ma bá xipa ra Jesu.
23 Ha ra Jesu bi da̱di ne bi 'ñena:
—Ya bi zø ra ora pa da du Nú'a̱ To'o e bi Nja̱'i ne da yopa menga pa mahets'i.
24 Xi maju̱ani dí xi'ahʉ, 'bʉ 'nara nda dega trigo 'bɛ'tsitho ne hinda 'bot'a ja ra hai, hinda nxa̱ndi. Pe nu'bʉ xa 'bot'i, ma da unga ndunthi ra sofo.
25 Nu'a̱ tó'o da ma̱di rá te, ma da 'bɛdi, pe nu'a̱ tó'o hingui ma̱di rá te nuua ja ra ximhai, nú'á̱ go gue'a̱ ma da mɛ'tsa rá te pa nza̱ntho.
26 Nu'a̱ tó'o da mɛpcagui, mahyoni da dɛngagui, y nu habʉ ga 'bʉiga da 'mʉhni nehe. Ha nu'a̱ tó'o da mɛpcagui, ma Dada ma da 'ñe'tsua rá nsu.

Ra Jesu bi ma̱ de rá du

27 Nubyá xi dí tu ma mʉi. ¿Te ma ga apa Aju̱a̱ ma Dada? ¿Ha ga xipa njaua: “Ma Dada'i, ña̱ngagui de nú'a̱ ma ga thogui nuna ra orabya”? Pe hinda za ga embi njabʉ, ngue'a̱ pa guehna stá ehe.
28 Ma Dada'i, 'yøt'e nú'a̱ go ri paha pa dra nsunda'i ri thuhu.
'Bestho ra ora'a̱ bi nt'øde 'nara noya de mahets'i nú'a̱ bi 'ñena:
—Ya stá øt'e ne ma ga yopa øt'a ma'na'qui.

29 Ha nura hmuntsja̱'i mi 'bahni ra ora'a̱ bi 'yøde
nú'a̱ ra noya de mahets'i, ne 'ra bi 'ñena gue mi
'nara ngani, ha nu ma'ra mi ena gue 'nara ɛnxɛ bi
zofo'a̱.
30 Nepʉ nura Jesu bi da̱di ne bi 'ñena:
—Hingo po rá ngueque xa nt'øde nú'a̱ ra noya,
hønsɛ po rá ngue'ahʉ.
31 Nubyá nú'ʉ ya meximhai hinda ne da gam-
frigui ma dra t'ɛ'mbabi pa dra castiga'ʉ, ne ma dra
tha̱cuabi rá ts'ɛdi ra ts'onda̱hi nú'a̱ ri nda̱ ja nuna
ra ximhai.
32 Nuga ma dra ts'ʉtcagui maña̱ ja 'nara ponza
pa da thogagui, y nu sta t'øtque njabʉ, ma da
gamfrigui ndunthi ya ja̱'i po rá ngue ma du.
33 Nu'á̱ bi ma̱nga njabʉ pa da fa̱di te ma du mi
ma da du'a̱.
34 Nepʉ nuya ja̱'i bi da̱di ne bi 'ñena:
—Nu'i guí ena gue go gue'e Nú'a̱ To'o e bi Nja̱'i,
ne nuje ndí hu ma mʉihe gue go guet'a̱ ra Cristo
nú'a̱ mi ma da mɛhna Aju̱a̱ pa da nda̱. Pe nu'i guí
ena gue mahyoni ma dra ts'ʉta maña̱ ja ra ponza
Nú'a̱ To'o e bi Nja̱'i. Pe nura ley ma̱ gue ra Cristo
ma da 'mʉi pa nza̱ntho. Nu'bʉ́ ¿te rá 'bɛfi Nú'a̱ To'o
e bi Nja̱'i? ¿Ha go gue'a̱ nú'a̱ mi ma da mɛhna Aju̱a̱
pa da nda̱?
35 Nu'bʉ́ ra Jesu bi 'ñembabi'ʉ:
—Nuga drá ñot'i dí yo't'a ri mfenihʉ. Pe ya
ts'ʉtho ya pa dí 'bʉi con gue'ahʉ. Hangue mientra
dí 'bʉi con gue'ahʉ, tɛngaguihʉ, pa hingui njahʉ
ngu nú'a̱ to'o bi zʉ ra 'bɛxuui, ngue'a̱ nu'a̱ tó'o 'yo
ja ra 'bɛxuui hingui pa̱di habʉ rí ma.
36 De dí 'bʉiua pa ga yo't'a'ihʉ, camfriguihʉ, pa
njabʉ dyá mɛti'ihʉ ra ñot'i.

Ha nu mi uadi bi mạnga njabʉ ra Jesu, bi 'uegue de gue'ʉ bi ma bá 'bʉi habʉ hinda bạdi'ʉ.

Hanja ya xodyo himbi gamfri ra Jesu

37 Masque ra Jesu xqui 'yøt'a ndunthi ya dạnga nt'udi ja yá thandi nuya xodyo, pe nu'ʉ́ himbi gamfri.
38 Bi njabʉ ngu nú'ạ xqui 'yofo ra bạdi Isaía habʉ ena:
Ma zi Hmu'i, ¿to ja gue'ạ xa gamfri ma noyahʉ?
¿To ja gue'ạ xa gamfri'i ngue'ạ xcá 'yøt'a ya dạnga nt'udi?
39 Nu'ʉ́ himi tsa da gamfri ngue'ạ bi njabʉ ngu nú'ạ xqui 'yofo ra bạdi Isaía ja ma'na ra xɛni habʉ ena:
40 Ajuạ bi go'tua yá da'ʉ ne bi japi bi megui yá mfeni,
pa himbi hyandi co yá da,
nixi bi bạdi co yá mfeni,
pa himbi ñobri'ʉ ne pa njabʉ nuga himbi za dá pøhø'ʉ.
41 Ra Isaía bi mạnga njabʉ de ra Jesu ngue'ạ xqui hyandua rá nsunda'ạ, hangue mi mạ de gue'ạ.
42 Masque njabʉ, pe asta 'raya ndạ gá xodyo nehe bi gamfri gue ra Jesu go gue'ạ xpá mɛhna Ajuạ pa da ndạ, pe nu'ʉ́ hinto bi xipabi ngue'ạ mi tsu ya fariseo da 'yɛni'ʉ de ra nijạ.
43 Ngue'ạ nu'ʉ́ ma'na mi ne da pønga yá hmi ja yá thandi ya jạ'i que ja rá thandi Ajuạ.

Ya jạ'i tuda yá ts'oqui ngue'ạ himbi gamfri nú'ạ bi mạnga ra Jesu

44 Ra Jesu bi ñạ nts'ɛdi ne bi 'ñena:
—Nu'ạ tó'o camfrigui, hingue høns ɛ camfriguiga, nehe camfri nú'ạ to'o bá pɛncagui.

45 Ne nu'a̱ tó'o handga ma 'mʉi, ja ra uɛnda
handua rá 'mʉi nú'a̱ to'o bá pɛncagui.
46 Nuga go guecagui drá ñot'i stá eheua ja ra
ximhai pa nuto gatho da gamfrigui ga pøni de ja
ra 'bɛxuui.
47 Nu'a̱ tó'o øde nú'a̱ dí ma̱, ne hinda ne da 'yøt'e,
nuga hingo ma ga ɛ'mbi pa da ma ja ra nidu,
ngue'a̱ nuga stá ehe pa ga pøhø ya ja̱'i, hingue pa
ga ɛ'mbi da ma ja ra nidu.
48 Nu'a̱ tó'o hingui numansugui ne hingui ne da
gamfri nú'a̱ dí ma̱, go gue'a̱ ma da t'ɛ'mbi pa ja ra
nidu, ne numa noya go gue'a̱ ma da 'yɛ'mbi nú'a̱ ra
pa de ra nga̱xhmai.
49 Ngue'a̱ nuga hinstá bensɛ nú'a̱ dí ma̱. Ma
Dada nú'a̱ to'o bá pɛncagui go gue'a̱ xa 'bɛpcagui
pa ga xi'ahʉ nú'a̱ bi xiqui.
50 Ne dí pa̱di gue nú'ʉ ya noya xa 'bɛpqui ga ma̱
go gue'ʉ unga ra te pa nza̱ntho. Hangue dí xi'ahʉ
ngu nú'a̱ xa xicagui ma Dada.

13

Ra Jesu bi xʉcua yá ua yá nxadi

1 Nura pa ante ra ngo de ra pascua, ra Jesu mi
pa̱di gue ya xqui zø ra ora pa da ma de guecua ja
ra ximhai pa da yopa mengui habʉ bí 'bʉ Ajua̱ rá
Dada. Nu'á̱ nza̱ntho bi ma̱di nú'ʉ to'o yá mɛti'a̱, ne
xi ra da̱ngui rá hma̱te bi mɛ'tsuabi'ʉ.
2 Ha ra Jesu bi nt'oxiui yá nxadi. Ha ra ts'onda̱hi
ya xqui yʉt'a ja rá mfeni ra Juda Iscariote nú'a̱ mrá
t'ʉ ra Simu, pa da da ra Jesu.
3 Ha ra Jesu mi pa̱di gue bá ehe de habʉ mi 'bʉhui
Ajua̱ rá Dada pa da 'mʉcua ja ra ximhai, ne mi

pa̱di nehe gue ya mi ma da yopa mengui pa da ˈmʉhuiˈa̱. Nehe mi pa̱di gue Ajua̱ rá Dada ya gatho xqui ˈyɛntˈua ja rá ˈyɛˈa̱.

4 Hangue nuˈá̱ bi ˈmai de ja ra mexa habʉ mri ntˈoxiˈʉ ne bi hña̱ca rá patˈi ne bi ngʉtˈa ˈnara ntˈotˈyɛ.

5 Ne bi xitˈa ra dehe ja ˈnara nsʉˈyɛ, ne bi mʉdi bi xʉcua yá ua yá nxadi. Nepʉ mi oˈtuabi co núˈa̱ ra ntˈotˈyɛ mri ngʉtˈiˈa̱.

6 Ha nu mi ma da xʉcuabi yá ua ra Pedro, ra Pedro bi ˈñembabi:

—Ma zi Hmuˈi, ¿ha gue go ma gui xʉga ma uaga?

7 Ha nura Jesu bi da̱di ne bi ˈñembabi:

—Nubyá hingui tsa da zo ri mfeni núˈa̱ dí øtˈe, pe ˈmɛfa ha̱, ma gui pa̱di.

8 Nura Pedro bi ˈñembabi:

—Nuˈi hinhyaˈmʉ ma gui xʉga ma uaga.

Ha nura Jesu bi da̱di ne bi ˈñembabi:

—Nuˈbʉ hinga xʉcˈa ri ua, hinte guí pɛˈtsi de gueque.

9 Nuˈbʉ́ ra Pedro bi ˈñembabi:

—Ma zi Hmuˈi, nuˈbʉ́, hingue hønsɛ ma ua gui xʉgagui, xʉga ma ˈyɛ ne ma ña̱xu nehe.

10 Ha nura Jesu bi ˈñembabi:

—Núˈa̱ toˈo ya xa nxaha, ya hinga mahyoni da yopa ntˈaxca maˈnaˈqui, hønsɛ da sʉcua yá ua, ngueˈa̱ ya xá ntˈaxi gatho rá ndoˈyo. Ha nuˈahʉ ya xá ntˈaxiˈihʉ, masque hinga gathoˈihʉ.

11 Nuˈá̱ mi pa̱di toˈo mi ma da daˈa̱, hangue bi ˈñena gue hinxmá ntˈaxi gathoˈʉ.

12 Ha nu mi uadi bi xʉcua yá uaˈʉ, bi yopa hñuxa rá patˈi ne bi hñudi maˈnaˈqui ja ra mexa ne bi ˈñembabiˈʉ:

—¿Ha tso ri mfenihʉ nú'ạ stá ø't'a'ihʉ?
13 Nu'ahʉ guí enjʉ go gueque ri Xahnateguihʉ ne
ri Hmuguihʉ. Nú'ạ guí enjʉ gue'ạ majuạni, ngue'ạ
hạ, go guecagui.
14 Hangue ngue'ạ núga ri Hmuguihʉ ne ri Xah-
nateguihʉ ne stá xʉc'a ri uahʉ, hangue nu'ahʉ́
nehe rí 'ñep'ahʉ gui nxʉcua uahʉ 'na ngu ma'na.
15 Dí u't'a'ihʉ njabʉ pa ne'ahʉ da za gui 'yøthʉ
ngu nú'ạ stá ø't'a'ihʉ.
16 Xi majuạni dí xi'ahʉ, 'nara 'bɛgo hingo ma'na
ri manda'ạ que rá hmu, nixi 'nara 'mɛhni hingo ri
manda'ạ que nú'ạ to'o xa mɛhni.
17 Nu'bʉ gui pạhʉ nú'ạ dí xi'ahʉ, ne 'bʉ gui 'yøthʉ,
nu'bʉ́ gui njạpihʉ.
18 Pe hindí mạ de gatho'ihʉ, ngue'ạ dí pạ'a'ihʉ
nú'ahʉ stá huan'a'ihʉ pa dua nxadi'ihʉ, ne stá
huan'ahʉ pa da njabʉ ngu nú'ạ mạnga ra Mạca
T'ofo habʉ ena: “Xa gʉgui dega ncontra nú'ạsɛ to'o
stá ñu'me.”
19 'Bɛdi da njabʉ ngu nú'ạ stá xi'ahʉ, pe nubyá dí
xi'ahʉ nú'ạ te ma da nja, pa nu stí njabʉ, da za gui
camfrihʉ gue go gueque ngu nú'ạ stá xi'ahʉ.
20 Xi majuạni dí xi'ahʉ, nu'ạ tó'o da numansu ma
'mɛhni, go gueque numansugui; ne nu'ạ tó'o da
numansugui, go numansu nú'ạ to'o bá pɛncagui.

Ra Jesu bi mạ gue ra Juda ma da da'ạ
(Mt. 26:20-25; Mr. 14:17-21; Lc. 22:21-23)

21 Ha nu mi mạnga njabʉ ra Jesu, bi du rá mʉi,
ne bi xipabi yá nxadi te mri bønga nú'ạ mi mạ, ne
bi 'ñena:
—Xi majuạni dí xi'ahʉ, 'na de gue'ahʉ ma da
dagagui.

22 Ha nuya nxadi bi nʉ'tua da'ʉ ngue'a̱ himi pa̱di
to'o 'na de gue'ʉ nú'a̱ mi ma̱ñ'a̱.
23 Ha 'nara nxadi nú'a̱ xi mrá hma̱di ra Jesu, ja
mi huhni ja rá hyo'a̱.
24 Y nura Pedro bi 'ñutua ra seña nú'a̱ ra hma̱ca
nxadi pa da 'yambabi ra Jesu to'o'a̱.
25 Nepʉ nu'á̱ xqui ncahma guetbʉ ja rá tiña̱ ra
Jesu bi 'ñembabi:
—¿To'o 'na de guecje, ma zi Hmu'ihe?
26 Ha nura Jesu bi da̱di ne bi 'ñena:
—Nú'a̱ to'o ga umba ra c'athuhme go gue'a̱.
Nu'bʉ́ nu'á̱ bi po'mba ra thuhme ne bi umbabi
ra Juda Iscariote nú'a̱ mrá t'ʉ ra Simu.
27 Ha nura Juda mi hña̱nga nú'a̱ ra c'athuhme
gue'a̱ ra ora bi yʉt'a ra Satá ja rá mfeni'a̱ pa da
'yø't'ua rá 'bɛfi. Nepʉ nura Jesu bi 'ñembabi:
—Nú'a̱ guí beni gui 'yøt'e, 'yøt'e 'bestho.
28 Pe ni 'na de gue nú'ʉ mi huhni ja ra mexa
himbi zo yá mfeni hanja bi xipabi njabʉ'a̱.
29 Ngue'a̱ nura Juda go mi pɛ'tsa ra ncʉboja̱,
hangue 'ra de gue'ʉ mi hu yá mʉi gue ra Jesu xqui
xipabi gue da ma da danga te mahyoni pa ja ra
ngo, o pa da umbi te da umba ya hyoya.
30 Ne ngu xi bi hña̱nga nura c'athuhme, 'bestho
bøni. Ne ya xmá 'mɛxuui ra ora'a̱.

Ra 'ra'yo hmanda

31 Ha nu mi bønga ra Juda, bi 'ñenga ra Jesu:
—Nubyá ma da hnequi rá nsunda Nú'a̱ To'o e bi
Nja̱'i po nú'a̱ ma da thogui. Ne po rá ngue'a̱ ma dra
nsunda Ajua̱.
32 Nepʉ Ajua̱ ma da umba rá nsu pa di
mahyɛguiui yá nsu, ne ma da 'yøt'e 'bestho.

33 Ma zi t'ʉ'ihʉ, ya hinga ma ga 'bʉi ndunthi con
gue'ahʉ. Ma gui hyongaguihʉ, ne ngu stá xipa ya
ndạ̱ gá xodyo, njabʉ nehe dí xi'ahʉbya: Hinda za
gui mahani habʉ grá maga.
34 Nubyá 'nara 'ra'yo hmanda dí tsoc'ahʉ:
Mạ́dihʉ 'na ngu ma'na, nja ngu stá mạ̱'a'ihʉ,
njabʉ nehe gui mạ́dihʉ 'na ngu ma'na.
35 'Bʉ gui mạ́dihʉ 'na ngu ma'na, nu'bʉ́ njabʉ da
bạ̱di gatho ya jạ̱'i gue majuạ̱ni ma nxadi'ihʉ.

Ra Jesu bi mạ̱ gue ra Pedro ma da gøni'ạ̱
(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Lc. 22:31-34)

36 Ha nura Pedro bi 'ñembabi:
—Ma zi Hmu'i, ¿habʉ ma gui ma?
Ha nura Jesu bi dạ̱di ne bi 'ñembabi:
—Hinda za ga mɛuibya habʉ grá maga. 'Mɛfa hạ̱,
ma gui mani.
37 Ha nura Pedro bi 'ñembabi:
—Ma zi Hmu'i, ¿hanja hinda za ga mɛuibya?
Nuga masque ga tu por gue'e.
38 Ha nura Jesu bi 'ñembabi:
—¿Ha gue ma gui tugue po rá nguecagui? Xi
majuạ̱ni dí xi'a'i, ma gui cøngagui hñu'qui ante da
mafi ra menjạ̱.

14

Ra Jesu tsixcahʉ pa habʉ bí 'bʉ Ajuạ̱ ra Dada

1 Ne ra Jesu bi 'ñembabi yá nxadi:
—Oguí tu ri mʉihʉ. Nu'ahʉ guí camfrihʉ Ajuạ̱
ma Dada, hangue camfriguihʉ nehe.
2 Nuni habʉ bí 'bʉ Ajuạ̱ ma Dada xi bí ja ndunthi
ya ngu. Nu'bʉ di othohmạ̱, ya stá xi'ahmạ̱hʉ. Nuga
ma ga ma pa ga hoc'a'ihʉ habʉ ma gui 'bʉhʉ.

3 Ne xcrá ma pa ga hoc'a'ihʉ habʉ gui 'bʉhʉ, ma
ga yopa pengui pa ga tsix'a'ihʉ pa gui 'bʉhʉ habʉ
ma ga 'bʉca.
4 Ne guí pa̱hʉ habʉ ma ga maga, ne guí pa̱hʉ ra
'ñu.
5 Nu'bʉ́ nura Toma bi 'ñembabi:
—Ma zi Hmu'i, hindí pa̱he habʉ ma gui ma, ¿ne
guí enje gue dí pa̱he ra 'ñu?
6 Nu'bʉ́ ra Jesu bi 'ñembabi:
—Nuga go guecagui drá 'ñu, ne drá maju̱ni, ne
drá te. Hinda za to da zøni habʉ bí 'bʉ ma Dada 'bʉ
hingo ga tsixca.
7 'Bʉ xcá pa̱cjhma̱hʉ, xcá pa̱hma̱hʉ ma Dada
nehe. Ne desde nubya guí pa̱hʉ'a̱, ne xcá
hyanthʉ'a̱.
8 Ha nura Lipe bi 'ñembabi:
—Ma zi Hmu'ihe, 'ñutcahe Aju̱a̱ ra Dada, ne ya
con guet'a̱.
9 Nu'bʉ́ ra Jesu bi 'ñembabi:
—¿Ha hinxcá pa̱caguitho, nugue Lipe? Y ya øt'a
ndunthi ya pa stá 'ñohʉ. Nu'a̱ tó'o xa hyandgagui
xa hyanda Aju̱a̱ ma Dada nehe. Nu'bʉ́ ¿hanja guí
engaguihʉ gue ga u't'a'ihʉ Aju̱a̱ ra Dada?
10 ¿Ha hinguí camfri gue dí 'natho'be Aju̱a̱ ma
Dada? Nuga hinstá bensɛ nú'a̱ dí xi'ahʉ, nixi nú'ʉ
ya 'bɛfi dí pɛfi hingo dí pɛfi de guecsɛ. Numa
Dada to'o dí 'natho'be go gue'a̱ øt'e gatho, ne go rá
'bɛfisɛ'a̱.
11 Camfrihʉ gue nuga dí 'natho'be Aju̱a̱ ma
Dada. Pe nu'bʉ hinguí camfrihʉ nú'a̱ dí ma̱ gue dí
'natho'be'a̱, camfrihʉ po nú'ʉ ya 'bɛfi stá pɛfi.
12 Xi maju̱ni dí xi'ahʉ, nu'a̱ tó'o da gamfrigui,
ne'a̱ ma da mɛ ya 'bɛfi ngu nú'ʉ dí pɛfi, ne ma'na

dya dạngui ma da mɛfi'ạ nguetho nuga ma ga yopa pengui pa ga 'bʉ'be ma Dada.
13 Ne gatho nú'ạ te ma gui 'yapabihʉ ma Dada de ma thuhuga, ma ga ø't'a ri nt'adihʉ, pa dra nsunda ma Dada po rá ngueque rá T'ʉgui.
14 Hangue nu'ạraza te gui 'yadihʉ ja ma thuhu, nuga ga 'ra'ahʉ.

Ra Jesu bi ñạgui ma dua pɛhna ra Mạca Ndạhi

15 'Bʉ grí mạcaguihʉ, 'yøthʉ nuya hmanda dí 'bɛp'a'ihʉ.
16 Ne nuga ma ga apabi Ajuạ ma Dada da mɛn'ahʉ ma'na nú'ạ to'o da hñup'a ri mʉihʉ, ne nu'ạ́ da mɛn'ahʉ pa da 'mʉi nzạntho con gue'ahʉ, y nu'ạ́ go gue'ạ ra Mạca Ndạhi nú'ạ to'o mạnga majuạni.
17 Ne ya jạ'i nú'ʉ hingyá gamfri hingui tsa da hñạni'ạ, ngue'ạ nu'ʉ́ hingui pạdi to'o'ạ, ne hingui tso yá mfeni'ʉ tengu'ạ. Pe nu'ahʉ́ guí pạhʉ'ạ ngue'ạ nu'ạ́ 'bʉi con gue'ahʉ, ne ma da 'mʉi ja ri corasohʉ.
18 Hangue njabʉ nuga hinga ma ga tsoc'asɛhʉ, ma ga yopa pengui ma'na'qui pa ga 'bʉi con gue'ahʉ.
19 Ne 'bestho ma da zø ra ora ya jạ'i nú'ʉ hingyá gamfri ya hinda ma da hyandgaua ngue'ạ pa gue'ʉ ma ga njo'o, pe nu'ahʉ́ hạ, ma gui hyandgaguihʉ ngue'ạ ma ga 'bʉi con gue'ahʉ. Y nuga ma ga yopa nte, hangue ne'ahʉ ma gui pɛ'tshʉ ra te pa nzạntho ngue'ạ dí tega.
20 Ha nu xcrá njabʉ, ma gui pạhʉ gue dí 'bʉ'be ma Dada, ne nu'ahʉ guí 'bʉhʉ con gueque, ne nuga dí 'bʉi con gue'ahʉ ja ri corasohʉ.

21 Nu'ą tó'o øt'a ya hmanda nú'ʉ dí mą, nú'ą́ go gue'ą ri mącagui. Ha nu'ą tó'o ri mącagui, ma Dada ri mądi'ą, nequi ga mądi'ą ne ga utuabi tengu ma 'mʉi.

22 Nu'bʉ́ ra Juda, pe hingue nura Juda Iscariote, bi 'ñembabi ra Jesu:

—Ma zi Hmu'i, ¿hanja hønsɛguihe ma gui utcaguihe tengu ri 'mʉi, ha nu ma'ra ya ją'i hina?

23 Nu'bʉ́ ra Jesu bi dądi ne bi 'ñembabi:

—Nu'ą tó'o ri mącagui ma da 'øtca nú'ą dí mą, ne ma Dada da mądi'ą, ne nuga co ma Dada ga e'be ne ga 'bʉhe 'nadbʉ con gue'ą.

24 Nu'ą tó'o hingui mącagui, hingui øtca nú'ą dí mą. Y nú'ą guí øhʉ dí mą, hindí mąnsɛga, numa Dada nú'ą to'o bá pɛncagui go gue'ą mąñ'ą.

25 Dí xi'ahʉ njabʉ núbya de dí 'bʉitho con gue'ahʉ.

26 Pe ra Mąca Ndąhi nú'ą ma dua pɛhna ma Dada de ja ma thuhu pa da 'mʉi con gue'ahʉ ne da hñup'a ri mʉihʉ, nu'ą́ ma da 'ñu't'a'ihʉ gatho, ne ma da ben'a'ihʉ gatho ngu nú'ą stá xi'ahʉ.

27 Dí ne gui 'bʉhʉ te rá entho nsinque ra dumʉi, hangue dí 'ra'ahʉ ra humʉi, gue'ą ngu 'nara tsogui dí tsoc'ahʉ. Y nú'ą ra humʉi dí 'ra'ahʉ, hingue ngu nú'ą di unga ya meximhai. Hangue oxqui tu ri mʉihʉ, nixi gui ntsuhʉ.

28 Nu'ahʉ ya stá xi'ahʉ gue ma ga ma, ne ma ga yopa pengui pa ga 'bʉi con gue'ahʉ. 'Bʉ gri mącjhmąhʉ, nu'bʉ́ xcá johyahmąhʉ nu ndá xi'ahʉ gue ma ga ma habʉ bí 'bʉ ma Dada, ngue'ą nu'ą́ go ma'na hą ra ts'ɛdi de gueque.

29 Nubyá dí xi'ahʉ nú'ą̱ di 'bɛtho da nja, pa nu
stí nja, ma gui beñhʉ, pa njabʉ ma'na gui cam-
friguihʉ.
30 Ya hinga ma ga 'bʉi ndunthi con gue'ahʉ pa
ga ñą̱hʉ, ngue'ą̱ xa 'ñepʉ ra ts'ondą̱hi nú'ą̱ ri ndą̱
de nuna ximhai, pe nu'ą́ hingui hą̱ ra ts'ɛdi pa te
da 'øtcagui.
31 Nuga ma ga hoptho da 'øtque nú'ą̱ te xa
'yɛ'mgagui, pa njabʉ da bą̱di gatho ya ją̱'i gue dí
mą̱di ma Dada, ne dí øt'e ngu nú'ą̱ xa 'bɛpcagui'ą̱.
'Baihʉ, maha.

15

Ra 'bai gá obxi ne yá mai

1 Nepʉ ra Jesu bi 'ñembabi yá nxadi: Nuga dí nja
ngu 'nara hoga 'bai gá obxi, ha numa Dada nja ngu
nú'ą̱ to'o pɛ ra uą̱'obxi.
2 Nu'ʉ tó'o 'bʉi con gueque go gue'ʉ nja ngu ya
mai de nura hoga 'bai gá obxi'ą̱. Ne gatho ya mai
nú'ʉ hingui unga yá fruta, nú'ą̱ to'o pɛ ra uą̱'obxi
da zɛqui'ʉ. Pe nu'ʉ di unga yá fruta, nu'ą́ da
moqui'ʉ pa ma'na da unga yá fruta.
3 Nu'ahʉ ya xá nt'axi'ihʉ po nura noya stá xi'ahʉ.
4 'Bʉhʉ con gueque, ne nuga ga 'bʉi con gue'ahʉ.
Ngu 'nara mai hingui tsa da unsɛ yá fruta 'bʉ
hingui tøgue ja rá 'bai, guí njahʉbʉ nehe, hinda za
gui uñhʉ ri frutahʉ 'bʉ hingui 'bʉhʉ con gueque.
5 Nuga go guecagui drá 'bai gá obxi, ha nu'ahʉ go
gyá maihʉ. Nu'ą̱ tó'o 'bʉi con gueque, ne nuga con
gue'ą̱, go gue'ą̱ da unga ndunthi ya fruta, ngue'ą̱
nsinque de gueque hinda za te gui 'øthʉ.

6 Nu'ʉ tó'o ya hingui 'bʉi con gueque, nja ngu ya
mai xa ts'ɛqui, da 'yot'i, nepʉ da hmunts'i gatho pa
dra thøt'a ja ra tsibi, da nzø.

7 'Bʉ xi gui 'bʉhʉ con gueque, ne 'bʉ ma noya da
'yoda ja ri mfenihʉ, nu'bʉ́ 'yaphʉ Ajuą̱ gatho nú'ą̱
go gui nehʉ ne nu'ą́ da 'ra'ahʉ.

8 'Bʉ gui uñhʉ ndunthi ra fruta, nu'bʉ́ da hnequi
rá nsunda ma Dada, ne njabʉ ma go dua nxadi'ihʉ.

9 Ngu ma Dada mą̱cagui, njabʉ nehe dí mą̱'a'ihʉ.
Oxqui 'uegueh ʉ de ma hmą̱te.

10 Nu'bʉ gui 'øthʉ nuya hmanda dí 'bɛp'ahʉ,
nu'bʉ́ guí 'bʉhʉ ja ma hmą̱te, ngu nuga stá ø'tua
yá hmanda ma Dada ne dí 'bʉ ja rá hmą̱te'ą̱.

11 Dí xi'ahʉ njabʉ pa da nja ma johya ja ri cora-
sohʉ, ne pa hinhya'mʉ da 'mɛ ri johyahʉ.

12 Nu'ą̱ ma hmanda dí 'bɛp'ahʉ: Mą́dihʉ 'na ngu
ma'na ngu stá mą̱'a'ihʉ.

13 Nu'ą̱ tó'o da du po rá ngue yá amigo, go gue'ą̱
ma'na ja rá hmą̱te ra dą̱ngui de gatho.

14 Ha nu'bʉ gui 'øthʉ nú'ą̱ dí 'bɛp'ahʉ, nu'bʉ́ go
ma amigo'ihʉ.

15 Hangue ya hindí hant'ahʉ ngu 'nara 'bɛgo,
ngue'ą̱ 'nara 'bɛgo hingui pą̱di te pɛ rá hmu. Y
nubyá dí hant'ahʉ ngu ma amigo'ihʉ, ngue'ą̱ stá
xi'ahʉ gatho nú'ą̱ xa xicagui ma Dada.

16 Nu'ahʉ hingo xcá huancahʉ, nuga go stá
huan'a'ihʉ, ne stá hux'a'ihʉ pa gui maha habʉ ga
pɛn'a'ihʉ, ne pa gui uñhʉ ra fruta nú'ą̱ hinhya'mʉ
da thegue. Ne nú'ą̱ te gatho gui 'yapabihʉ ma Dada
de ja ma thuhu, nu'ą́ da 'ra'a'ihʉ.

17 Hangue nu'ą̱ dí 'bɛp'a'ihʉ, mą́dihʉ 'na ngu
ma'na.

Nú'ʉ hingyá gamfri ʉtsa ra Jesu, nehe ʉtsa nú'ʉ to'o camfri'ą

18 'Bʉ da ʉtsa'ihʉ ya ją'i, beñhʉ gue go 'mɛt'o bi
ʉtsaguiga'ʉ.
19 Nu'bʉ dyá mɛti'ihʉ hmąhą ra ximhai, nu'bʉ́
ya meximhai di mą'a'ihʉ ngu mądi yá mimex-
imhaiui. Pe nu'ahʉ hingyá mɛti'ihʉ ra ximhai
ngue'ą nuga stá huan'a'ihʉ ne stá 'uec'a'ihʉ de ya
ts'ot'øt'e de ra ximhai. Hangue por gue'ą ya ją'i di
ʉtsa'ihʉ.
20 Oxqui ma gui pumfrihʉ nú'ą stá xi'ahʉ, gue
'nara 'bɛgo hingo ma'na ja rá nsu que rá hmu.
Nu'ʉ tó'o xa ʉtsagui da ʉtsa'ihʉ nehe, ha nu'ʉ tó'o
xa 'øtca nú'ą stá mą, nehe da 'yø't'a'ihʉ nú'ą gui
mąñhʉ.
21 Pe nú'ʉ to'o ma da ʉtsa'ihʉ ngue'ą guí cam-
friguihʉ, nu'ʉ́ ma da 'yø't'a'ihʉ njabʉ ngue'ą hin-
gui pądi'ʉ nú'ą to'o bá pɛncagui.
22 'Bʉ hinstá ehehmą ne hinstá zofohmą ya ją'i,
nu'bʉ́ nu'ʉ́ hinte ma ts'oqui di tuhmą'ʉ. Pe nuga dá
ehe, ne dá zofo'ʉ. Hangue nubyá nu'ʉ́ tu ya ts'oqui
ne hinda za te ma da dądi'ʉ.
23 Nu'ą tó'o ʉtsagui, ʉtsa ma Dada nehe.
24 Nuga dá øt'a ya dąnga nt'udi ja yá thandi'ʉ,
nú'ʉ hinhya'mʉ to'o ma'na xa 'øt'e. Pe masque
njabʉ nu'ʉ́ himbi ne bi gamfrigui, hangue nubyá
tu yá ts'oqui. Ne masque bi hyanda nuya dąnga
nt'udi'ʉ, bi ʉtsagui ne bi ʉtsa ma Dada nehe.
25 Bi njabʉ pa da nja ngu nú'ą xqui t'ofo ja yá
ndąxjua ley'ʉ: “Masque hinte ma ts'oqui stá øt'e,
pe nu'ʉ́ bi ʉtsagui.”
26 Pe ma ga pɛn'a'ihʉ ra Mąca Ndąhi pa da 'mʉi
con gue'ahʉ ne da hñup'a ri mʉihʉ. Nu'ą́ ma da

'ñehe de Ajuạ ra Dada, ne mạnga majuạni, ne ma da xi'ahʉ de gueque.
27 Ne'ahʉ ma gui xiphʉ ma'ra ya jạ'i de gueque ngue'ạ desde rá mʉdi xcá 'bʉhʉ con gueque.

16

1 Dí xi'ahʉ njabʉ pa hingui 'uegueh ʉ de gueque nu xcrí thohʉ ya nt'ʉtsate.
2 Ma da t'ɛñ'a'ihʉ de ja ya nijạ. Nehe ma da nja ra pa gue 'bʉ to'o da hyo'ahʉ da beni gue supa rá 'bɛfi Ajuạ.
3 Nu'ʉ́ ma da 'yø't'ahʉ njabʉ ngue'ạ hinxa bạcagui'ʉ nixi xa bạ ma Dada.
4 Dí xi'ahʉ njabʉ pa nu stí zø ra pa da njabʉ, da za gui beñhʉ gue ya stá xi'ahʉ.

Rá 'bɛfi ra Mạca Ndạhi

Nurá mʉdi hindá xi'ahʉ nú'ạ te ma da nja ngue'ạ mi 'bɛtho pa ga ma.
5 Pe nubyá ma ga yopa pengui ga 'bʉ'be nú'ạ to'o bá pɛncagui, ne ni 'na de gue'ahʉ hinguí angahʉ habʉ drá ma.
6 Pe go guí tu ri mʉihʉ ngue'ạ dí xi'ahʉ njabʉ.
7 Pe dí xi'ahʉ majuạni gue pa gue'ahʉ ma'na xá hño ga ma, ngue'ạ 'bʉ hinga ma, hinda 'ñe ra Mạca Ndạhi pa da 'mʉi con gue'ahʉ ne da hñup'a ri mʉihʉ, pe nu xcrá ma, ma ga pɛn'ahʉua'ạ.
8 Ha nu stí zø'ạ ma da zopa yá mfeni ya jạ'i pa da bạdi'ʉ gue xi tu ya ts'oqui, ne hanja da za da 'mʉ xá hño, nehe da bạdi'ʉ gue Ajuạ ma da 'yøt'a ra ts'ʉtbi.
9 Nú'ạ ra Mạca Ndạhi'ạ ma da 'ñutuabi'ʉ gue xi tu ya ts'oqui ngue'ạ hingui camfrigui'ʉ.

10 Nehe nu'á ma da 'ñutuabi'ʉ hanja da 'mʉi'ʉ xá
hño, ngue'ạ nuga ya ma ga ma pa ga 'bʉ'be ma
Dada ne nu'ahʉ ya hingui ma gui hyandgahʉ.
11 Y nu'á ma da 'ñutuabi'ʉ gue Ajuạ ma da 'yøt'a
ra ts'ʉtbi, ngue'ạ nu'á ya xa hñạcua rá ts'ɛdi ra
ts'ondạhi nú'ạ di ndạ ja nuna ra ximhai.
12 Ja ma'ra te ga xi'ahmạhʉ, pe nubyá hinga ma
ga xi'ahʉ ngue'ạ hinda za gui pạdihʉ gatho.
13 Pe nu stí zø ra Mạca Ndạhi, ma da 'ñu't'ahʉ pa
gui pạhʉ gatho nú'ạ majuạni, nguetho nu'á mạnga
majuạni, ne hinda ma da mạnsɛ nú'ạ da mạ, nu'á
ma da xi'ahʉ gatho nú'ạ ma da xipabi Ajuạ ma
Dada, ne ma da xi'ahʉ nú'ạ te ma da nja.
14 Ne ma da 'yøt'e pa da hneca ma nsunda,
ngue'ạ ma da xi'ahʉ ngu nú'ạ te ga xipabi.
15 Nuga, nu'ạ dí mạ, dí mạ ngu nú'ạ xica ma
Dada, hangue dí eñ'ahʉ gue ra Mạca Ndạhi ma da
xi'ahʉ ngu nú'ạ ga xipi.

Nura dumʉi da mpʉnga johya

16 Ya ma da zø ra ora ya hingui ma gui
hyandgahʉ, nepʉ hints'ʉ ya'ạ ma gui yopa
hyandgahʉ ma'na'qui, ngue'ạ ma ga yopa pengui
habʉ bí 'bʉ ma Dada.
17 Nepʉ 'rayá nxadi bi 'ñémsɛ'ʉ 'na ngu 'na:
—¿Te rí bønga nú'ạ bi xicjʉni nu mi mạ: “Ya ma
da zø ra ora ya hingui ma gui hyandgahʉ, nepʉ
hints'ʉ ya'ạ ma gui yopa hyandgahʉ ma'na'qui,
ngue'ạ ma ga yopa pengui habʉ bí 'bʉ ma Dada”?
18 Ne nu'ʉ́ mi 'ñémsɛ'ʉ:
—¿Te rí bønga nuya ya noya xicjʉni: “Ya ma da zø
ra ora”, ne “hints'ʉ ya'ạ”? Hingui tso ma mfenihʉ
nú'ạ bi mạni.

19 Ha nura Jesu bi bạtho gue mi ne'ʉ da 'yambabi
hmạhạ, hangue nu'ạ́ bi 'ñembabi'ʉ:

—¿Ha gue grí 'ñánbahʉ te rí bønga nú'ạ stá
eñ'ahʉ gue ya ma da zø ra ora ya hingui ma
gui hyandgahʉ, nepʉ hints'ʉ ya'ạ ma gui yopa
hyandgahʉ ma'na'qui?

20 Xi majuạni dí xi'ahʉ, nu'ahʉ ma gui nzoñhʉ ne
ma gui tu ri mʉihʉ, pe ya jạ'i nú'ʉ hingyá gamfri
da johya'ʉ. Ma da du ri mʉihʉ, pe nuri dumʉihʉ
ma da mpʉnga johya nu xcrí yopa hyandgahʉ
ma'na'qui.

21 Ma gui njahʉ ngu 'nara 'bɛhñạ ma da 'mʉ rá
bạtsi pɛ'tsa xica ʉgui ngue'ạ ya xa dat'a rá pa, pe
nu stí uadi da 'mʉ rá bạtsi, nu'ạ́ ya da pumfri yá
ʉgui ne da johya'ạ ngue'ạ ya bi dá nximhai 'nara
bạtsi.

22 Guí njahʉbʉ nehe, guí tu ri mʉihʉ, pe nuga ma
ga yopa pengui ga 'bʉi con gue'ahʉ, ne njabʉ ma xi
gui johyahʉ, ne hinto da hñạc'ahʉ nura johya'ạ.

23 Ha nuya pa'ʉ ya hinte ma nt'ani ma gui
'yangahʉ. Xi majuạni dí xi'ahʉ, nú'ạ te gatho gui
'yapabihʉ ma Dada de ja ma thuhu, nu'ạ́ ma da
'ra'ahʉ.

24 Hinte xcá 'yapthohʉ Ajuạ ma Dada de ja ma
thuhu. 'Yaphʉ y nu'ạ́ da 'ra'ahʉ, pa njabʉ nzạntho
xi da nja ri johyahʉ.

Ra Jesu bi ntạte de ra ximhai

25 Nú'ạ stá xi'ahʉ, stá xi'ahʉ ngu 'nara 'bede. Pe
ma da zø ra pa gue ya hinga ma ga xi'ahʉ njabʉ, pe
ma ga xi'ahʉ de ma Dada co ya noya nú'ʉ 'bestho
da za gui pạdihʉ.

26 Ha nuya pa'ʉ ma gui 'yaphʉ ma Dada de ja
ma thuhu, y hinga mathoni go ga api pa da 'ra'ahʉ
nú'ą te gui 'yaphʉ.
27 Ngue'ą ma Dada xi mą'a'ihʉ, ngue'ą guí
mącaguihʉ ne xcá camfriguihʉ gue stá ehe de
habʉ ndí 'bʉ'be'ą.
28 Ndí 'bʉ'be ma Dada ne stá ehe pa guecua ja ra
ximhai, ne nubyá ma ga ma de guecua ja ra ximhai
pa ga yopa pengui ma'na'qui nuni habʉ bí 'bʉ ma
Dada.
29 Nu'bʉ́ nuyá nxadi bi 'ñembabi:
—Nubyá hą, ya tso ma mfenihe xá hño nú'ą guí
mą, ngue'ą ya hinte grí hyɛcuabi nú'ʉ ya noya guí
mą.
30 Nubyá hą, dí pąhe gue guí pątho gatho,
hangue hinga mahyoni to da 'yan'a'i 'nara nt'ani.
Hangue dí camfrihe gue Ajuą bá pɛñ'a'i.
31 Ha nura Jesu bi dątuabi ne bi 'ñembabi:
—¿Ha gue ya guí camfrihʉ?
32 Pąhʉ gue ma da zø ra pa ne majuąni nubya
ya xa zøhø, ma gui nxanihʉ ne ma gui penjʉ ja ri
nguhʉ 'na ngu 'na, ne ma gui hyɛgasɛhʉ, pe nuga
hinga ma ga 'bʉsɛga, ngue'ą dí 'bʉ'be ma Dada.
33 Dí xi'ahʉ njabʉ pa da za gui 'bʉhʉ te rá 'ñentho
nsi ra dumʉi ngue'ą guí camfriguihʉ. Nuua ja
ra ximhai ma gui thohʉ ya thogui, pe oxqui tu ri
mʉihʉ, dá nja ri ts'ɛdihʉ pa gui tsɛtihʉ, ngue'ą nuga
ya stá ntąte de nuna ra ximhai.

17

Ra Jesu apa Ajuą rá Dada po yá nxadi

1 Mi uadi bi mąnga njabʉ ra Jesu, nepʉ bi nøts'e
pa mahets'i ne bi 'yapa Ajuą rá Dada, bi 'ñena:

—Ma Dada'i, ya bi zø ra ora. 'Øt'e pa da hnequi
ma nsunda núga ri T'ʉgui, ne pa njabʉ necá ga øt'e
pa da hnequi ri nsunda nehe.
2 Ngue'ạ nu'i xcá 'yɛntc'a ja ma 'yɛ gatho ya jạ'i
de ra ximhai, pa ga umbabi ra te nzạntho nuto
gatho xcá 'raqui.
3 Nú'ʉ to'o pɛ'tsa ra te nzạntho go gue'ʉ pạdi gue
go guesɛ'i grá 'nat'a Ajuạ majuạni, ne pạcagui núga
drá Jesucristo xcá pɛncagui.
4 Nuga stá øt'e pa bi hnequi ri nsunda nuua
ja ra ximhai, ngue'ạ ya stá jua't'a ri 'bɛfi nú'ạ gá
'bɛpcagui ga pɛfi.
5 Nubyá, ma Dada'i, 'øt'e pa nu xcrá yopa mabʉ,
da yopa hnequi ma nsunda ngu nú'ạ ndí pɛ'tsi
nú'bʉ ndá 'bʉhuibʉ nú'bʉ mi othotho ra ximhai.
6 Núyʉ to'o xcá huahni de ra ximhai ne xcá
'racagui, ya stá utuabiyʉ to'o'igue ne tengu ri 'mʉi.
Nuyʉ go ri mɛtiyʉ ne xcá 'racaguiyʉ, ne nuyʉ́ xa
'øt'e ngu mạnga ri noya.
7 Nuyʉ́ ya pạdi gue gatho nú'ạ dí pɛfi ne nú'ạ dí
mạ go xcá 'bɛpcagui.
8 Ngue'ạ stá xipabiyʉ nú'ạ xcá xicagui, ne nuyʉ́
xa gamfri, ne xa bạdi gue xi majuạni stá ehe de
habʉ ndí 'bʉhui, ne xa gamfri gue go gue'e xcá
pɛncagui.
9 Nuga dí a'a'i gui suyʉ, hingo dí a'a'i pa gui su
nú'ʉ ya jạ'i hingyá gamfri, høns dí a'a'i gui su núyʉ
xcá 'racagui, ngue'ạ go ri mɛtiyʉ.
10 Ne gatho nú'ạ xcá 'racagui go ma mɛtiga, ne
gatho nú'ạ ma mɛtiga go ri mɛti nehe, ne gatho
nú'ạ ri mɛtigue go ma mɛtiga nehe. Mahyɛgui ma
mɛtihʉ. Ne ma nsunda di hnequi ja guehyʉ.

11 Ngu guí pa̱di gue nuga ya hinga ma ga 'bʉcua
ja ra ximhai, ngue'a̱ ma ga mabʉ pa habʉ guí 'bʉi.
Pe nuyʉ́ ha̱, ma da gohi. Ma ma̱ca Dada'i, jamasu
co ri ts'ɛdi núyʉ to'o xcá 'racagui, pa njabʉ da
'nathoyʉ ngu dí 'nathoui.
12 De stá 'bʉcua ja ra ximhai stá jamasugayʉ co ri
ts'ɛdi pa hinxa 'uegueyʉ. Stá su núyʉ xcá 'racagui,
ne hinto ma'na de guehyʉ xa 'mɛdi, nsøctho nú'a̱
to'o dí 'ñepi da 'mɛdi pa da njabʉ ngu ma̱nga ra
Ma̱ca T'ofo.
13 Nubyá ma ga mabʉ habʉ guí 'bʉi. Pe de dí
'bʉcuatho ja ra ximhai, dí a'i go gui subyayʉ, pa
njabʉ nuyʉ́ da mɛ'tsa ra johya ja yá coraso ngu
nú'a̱ dí pɛ'tsca.
14 Nuga stá xipabiyʉ ri noya, pe nuya ja̱'i nú'ʉ
hingyá gamfri di ʉtsayʉ ngue'a̱ nuyʉ́ ya hingyá
mɛti ra ximhai, ngugui nehe hingo rá mɛtigui ra
ximhai.
15 Hindí a'a'i pa gui tsits'i de guecua ja ra ximhai,
nu'a̱ dí a'a'i, ña̱niyʉ de ra ts'onda̱hi.
16 Nuyʉ́ ya hingyá mɛti ra ximhai, ngugui nehe
hingo rá mɛtigui ra ximhai.
17 Hangue dí a'a'i gui utuabiyʉ ri noya, pa njabʉ
da 'uegueyʉ de gatho nú'a̱ xá nts'o ja ra ximhai,
ngue'a̱ nuri noya gue'a̱ majua̱ni.
18 Ngu xcá pɛncaguiua ja ra ximhai, njabʉ nehe
dí pɛhniyʉ pa da ma gatho ja rá ngʉni ra ximhai pa
da ma̱nga ri noya.
19 Nuga dí huts'i ga unga ma te po rá nguehyʉ
ngue'a̱ dí ø't'a'i nú'a̱ go ri paha, pa njabʉ neheyʉ
da 'yø't'a'i ri paha ngue'a̱ nuyʉ́ pa̱di nú'a̱ majua̱ni.
20 Hindí a'a'i pa sɛhɛyʉ, dí a'a'i nehe pa nuto
gatho ma da 'yøde nú'a̱ da ma̱nyʉ, ne da gamfrigui,

21 pa da 'natho'ʉ ngu dí 'nathoui, ngue'ą̱ nu'i
ma Dada'i guí 'bʉi con gueque ne nuga dí 'bʉi con
gue'e. Ne dí a'a'i pa nú'ʉ́ ne nujʉ ga 'nathohʉ, pa
njabʉ gatho ya ją̱'i ja ra ximhai da gamfri gue go
gue'e xcá pɛncagui.
22 Ngu xcá 'yøt'e pa bi hneca ri nsunda ja ma 'mʉi
nuua ja ra ximhai, njabʉ nehe stá øt'e pa da hneca
ri nsunda ja yá 'mʉi'ʉ, pa njabʉ da 'natho'ʉ nehe
ngu dí 'nathoui.
23 Nuga dí 'bʉi con gue'ʉ ne nu'i guí 'bʉi con
gueque, y njabʉ da 'natho'ʉ, pa njabʉ gatho ya
ją̱'i ja ra ximhai da za da bą̱di gue go gue'e xcá
pɛncagui ne grí mą̱di'ʉ nehe ngu grí mą̱cagui.
24 Ma Dada'i, ya nguí mą̱cagui desde nú'bʉ mi
othotho ra ximhai, ne 'nada ra nsunda habʉ ndí
'bʉhui. Nubyá nú'ʉ to'o xcá 'racagui dí ne da
mabʉ núbʉ habʉ grá ma, y núbʉ́ ma dí hyanda ma
nsunda nú'ą̱ ya ma ga yopa hą̱ni ma'na'qui.
25 Ma hoga Dada'i, nuya ją̱'i hingyá gamfri hin-
gui pą̱di to'o'i, pe nuga hą̱, dí pą̱di to'o'i, ne núyʉ
xcá 'racagui pą̱di gue go gue'e xcá pɛncagui.
26 Stá utuabiyʉ to'o'igue ne tengu ri 'mʉi, ne ga
sigui ga utuabi, pa njabʉ ngu grí mą̱cagui, neheyʉ
da mɛ'tsa nú'ą̱ ra hmą̱te'ą̱ ja yá coraso, ne nuga ga
'bʉi con guehyʉ.

18

Bri jʉ nts'ą̱hni ra Jesu
(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53)

1 Ha nu mi uadi bi mą̱nga ra Jesu njabʉ, bi ma
de guehni co yá nxadi ne bi 'rani ja 'nara hñe rá

thuhu Cedró, pa bi zøni'ʉ ja 'nara uạza, nepʉ ja bi yʉt'ini'ʉ.
2 Ha nura Juda nú'ạ bi da ra Jesu, ya mi pạdi nú'ạ
ra uạza, ngue'ạ ndunthi ya 'mi'qui xqui mani'ạ co
ra Jesu ne ma'ra yá nxadi, mi munts'ini'ʉ.
3 Nu'bʉ́ ra Juda bi zixa 'na hmunts'i ya soldado
ne 'raya gʉnts'ạhni nú'ʉ xqui mɛhna ya ndạ gá
macjạ ne ya fariseo, ne ja bi mani'ʉ ja ra uạza mri
hñạ ya ñot'i ne con te da hñotehmạ.
4 Pe nura Jesu gatho mi pạtho nú'ạ te mi ma
da t'ø'tuabi'ạ, hangue bá øni de ja ra uạza pa bi
nthɛui'ʉ, ne bi 'yambabi'ʉ:

—¿To'o guí hoñhʉ?

5 Ha nu'ʉ́ bi dạdi ne bi 'ñena:

—Ra Jesu nú'ạ ra me Nasare.

Nu'bʉ́ nura Jesu bi 'ñembabi'ʉ:

—Go guecagui.

Ne ra Juda nú'ạ to'o bi da'ạ mi 'bahuini ya
soldado ne ya gʉnts'ạhni.
6 Ha ngu bi uadi bi mạnga ra Jesu gue go mi
gue'ạ, nu'bʉ́ nu'ʉ́ bi mengui dega xʉtha ne bi dagui
ja ra hai.
7 Nepʉ nura Jesu bi yopa 'yambabi'ʉ ne bi
'ñembabi:

—¿To'o guí hoñhʉ?

Ha nu'ʉ́ bi 'ñena:

—Ra Jesu nú'ạ ra me Nasare.

8 Ha ra Jesu bi dạdi ne bi 'ñena:

—Ya stá xi'ahʉ gue go guecagui. 'Bʉ go gueque
guí hongaguihʉ, oxqui jʉhʉ ni 'na de núyʉ drí
'ño'be.

9 Ra Jesu bi mạnga njabʉ pa da nja ngu nura
noya xqui mạñ'ạ: “Ni 'na hindá 'bɛdi de núyʉ xcá
'racagui.”
10 Nu'bʉ́ nura Simu Pedro mri hñạ 'nara mahuai,
ha bi c'o'tsi ne bi dacua rá gu de ra 'ñɛi rá 'bɛgo ra
dạnga ndạ gá macjạ. Y nú'ạ ra 'bɛgo'ạ mrá thuhu
ra Malco.
11 Nu'bʉ́ ra Jesu bi 'ñembabi ra Pedro:
—Oguí øt'a njabʉ, pɛ'tsa ri huai. Majuạni ma ga
tho ra thogui, ngue'ạ gue'ạ rá paha Ajuạ ma Dada.

Ra Jesu bi ts'ixa ja rá thandi ra dạnga ndạ gá macjạ
(Mt. 26:57-58; Mr. 14:53-54; Lc. 22:54)

12 Nepʉ nuya soldado co yá ndạ ne co ya
gʉnts'ạhni nú'ʉ xqui mɛhna ya ndạ gá xodyo bi
mihi'ʉ ra Jesu ne bi du'ti.
13 Rá mʉdi bi ts'its'i'ạ habʉ mi 'bʉ ra Anás, ngue'ạ
nu'ạ́ go mrá ndøhñạ ra Caifá nú'ạ to'o mrá dạnga
ndạ gá macjạ de nú'ạ ra jɛya'ạ.
14 Nura Caifá go gue'ạ xqui mạ ne xqui xipa ya
ndạ gá xodyo gue mri 'ñepi hønda 'na da du po rá
ngue ya jạ'i.

Ra Pedro bi ncøni gue himi pạdi ra Jesu
(Mt. 26:69-70; Mr. 14:66-68; Lc. 22:55-57)

15 Ha nura Simu Pedro ne ma'na ra nxadi mri
'bɛfa zi yabʉtho mi dɛnga ra Jesu. Nú'ạ rá ñoho
ra nxadi mrá mpạdi nú'ạ to'o mrá dạnga ndạ gá
macjạ, hangue nu'ạ́ bi yʉt'a ja ra patio de rá ngu'ạ
habʉ xqui jʉ'ta ra Jesu.
16 Pe nura Pedro bi gohi møte de ra gosthi. Nepʉ
nú'ạ ra nxadi mrá mpạdi nú'ạ to'o mrá dạnga ndạ

gá macja̱ bi bøni ne bi ña̱ui ra 'bɛhña̱ nú'a̱ mrá nsugosthi pa bi thoca ra Pedro mbo.

17 Nepʉ nú'a̱ ra 'bɛhña̱ mrá nsugosthi bi 'yambabi ra Pedro ne bi 'ñembi:

—¿Ha hingo gue'e gá 'ñoui dega nxadi nura da̱me'a̱?

Nepʉ nura Pedro bi da̱di bi 'ñena:

—Hina, nuga hina.

18 Ha nuya 'bɛgo ne ya gʉnts'a̱hni xqui 'ñu ra tsibi ngue'a̱ xmá tsɛ, ne mi 'bahni mri mpa'ti, ha nehe ra Pedro mi 'bahuini'ʉ mri mpa'ti'a̱.

Ra da̱nga nda̱ gá macja̱ bi 'yø'tua ya nt'ani ra Jesu

(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Lc. 22:66-71)

19 Ha nú'a̱ ra da̱nga nda̱ gá macja̱ bi 'yambabi ra Jesu de yá nxadi ne de rá nt'utuate.

20 Ne nura Jesu bi da̱di ne bi 'ñena:

—Nuga stá ña̱ ja yá thandi gatho ya ja̱'i, nza̱ntho stá udi ma nt'utuate ja ya nija̱ ne ja ra nda̱nija̱ habʉ di munts'a gatho ya xodyo, ne hinstá ña̱ mant'a̱gui.

21 ¿Hanja go guí angagui? 'Yambabi to'o gatho xa 'yøde te stá ma̱. Nú'ʉ́ ha̱, pa̱di xá hño te stá ma̱.

22 Ha nu mi ma̱nga njabʉ ra Jesu, 'nara gʉnts'a̱hni mi 'bahni bi umba 'nara mpɛ'ti'a̱, ne bi 'ñembabi:

—¿Ha gue njabʉ guí tha̱tuabi ra da̱nga nda̱ gá macja̱?

23 Nu'bʉ́ nura Jesu bi 'ñembabi:

—Nu'bʉ stá ña̱ma'ñʉhma̱, da za gui xiqui te rá 'bɛ'a̱ stá ma̱ xá nts'o. Xi'a̱ gue dá ña̱ xá hño, ¿hanja guí nabgagui?

24 Nepʉ de gue'ạ ra Anás bi mɛhni mi thạt'itho pa habʉ mi 'bʉ ra Caifá nú'ạ mrá dạnga ndạ gá macjạ.

Ra Pedro bi yopa ncøni gue himi pạdi ra Jesu (Mt. 26:71-75; Mr. 14:69-72; Lc. 22:58-62)

25 Ha nura Pedro mi 'bahni mri mpa'ti bi t'ambabi ma'na'qui:

—¿Ha hingo gue'e gá 'ñoui dega nxadi nú'ạ ra 'ñøhø'ạ?

Ha nu'ạ́ bi ncøni ne bi 'ñena:

—Hina, nuga hina.

26 Ha mi 'bahni 'nará 'bɛgo ra dạnga ndạ gá macjạ, ne nu'ạ́ mi ja te mrá njaui nú'ạ xqui thacua rá gu, ne nura Pedro go xqui 'yøt'a njabʉ. Nura 'bɛgo'ạ bi 'ñembabi ra Pedro:

—¿Ha gue hindá hant'a'ini ja ra uạza con gue'ạ?

27 Ha nura Pedro bi ncøni ma'na'qui, ne 'bestho nura ora'ạ bi mafi ra menjạ.

Ra Jesu bri 'ba'ma ja rá thandi ra Pilato (Mt. 27:1-2, 11-14; Mr. 15:1-5; Lc. 23:1-5)

28 Hamxuditho bi ts'ixa ra Jesu de ja rá ngu ra Caifá pa habʉ mi ja rá ts'ʉtbi ra Pilato nú'ạ mrá gobierhnu, ha nuya xodyo himbi yʉt'a mbo ra ts'ʉtbi pa njabʉ hinda nts'oqui'ʉ, ne pa njabʉ da za da zi ra hñuni de ra ngo dega pascua.

29 Nu'bʉ́ ra Pilato bi bønga møte habʉ mi 'bai'ʉ pa bi 'yambabi'ʉ ne bi 'ñembi:

—¿Te 'bɛ guí ne gui mạmbabihʉni?

30 Nu'ʉ́ bi dạdi ne bi 'ñembabi:

—'Bʉ hinte ma ts'oqui xa 'yøthmạ, nixi stá tsin'ahmạhe.

31 Ha nura Pilato bi 'ñembabi'ʉ:

—Tsixhʉ ne go da 'yø'tuahʉ ra ts'ʉtbi ngu nú'ą̱ mą̱nga ri leyhʉ.

Ha nuya xodyo bi 'ñena:

—Núje dyá xodyohe hindí pɛ'tshe ra nsɛqui pa ga hohe 'nara ją̱'i.

32 Bi mą̱nga njabʉ'ʉ pa ra Jesu da 'yo ja yá 'yɛ ya me Nroma, ngue'ą̱ nu'ʉ́ hą̱, mi pɛ'tsa ra nsɛqui pa da nhyote'ʉ ja 'nara ponza. Hangue bi njabʉ ngu xqui mą̱nga ra Jesu te ma du mi ma da du'ą̱.

33 Nepʉ nura Pilato bi yopa yʉt'i ma'na'qui habʉ mi ja rá ts'ʉtbi, ne bi zohna ra Jesu pa bi 'yambabi ne bi 'ñembabi:

—¿Ha go gue'e grá Ndą̱ de ya xodyo?

34 Ha ra Jesu bi dą̱di ne bi 'ñena:

—¿Ha gue to xa xi'a'i, o go guí mą̱nsɛ?

35 Ha ra Pilato bi 'ñembabi:

—¿Ha gue drá xodyoga? Nuya mengu ri hai ne ya ndą̱ gá macją̱ go gue'ʉ bá tsi'a'i de guecua. ¿Te xcá 'yøt'e?

36 Nu'bʉ́ ra Jesu bi dą̱di ne bi 'ñena:

—Ma nsu dega ndą̱ hingo xa 'raca ya meximhai. Nu'bʉ go xa 'racjhmą̱'ʉ, nu'bʉ́ nú'ʉ to'o gra manda xa ñą̱njhmą̱hą̱ de ja yá 'yɛ ya ndą̱ gá xodyo. Pe numa hmandaga hingo mahyɛgui ngu nú'ʉ jaua ja ra ximhai.

37 Hangue nura Pilato bi 'ñembabi:

—Nu'bʉ́ nu'i 'nagrá ndą̱gue'bʉ.

Ra Jesu bi dą̱di ne bi 'ñena:

—Hą̱hą̱, drá ndą̱ ngu ja juadi gá mą̱. Pa gue'ą̱ dá e dá 'bʉiua ja ra ximhai pa ga xipa ya ją̱'i nú'ą̱ majuą̱ni. Nuto gatho camfri nú'ą̱ majuą̱ni, go gue'ʉ øde nú'ą̱ dí mą̱.

38 Nu'bʉ́ ra Pilato bi 'ñembabi:

—¿To ja gue'a̱ pa̱di nú'a̱ majua̱ni?

Ra Jesu bi sɛcuabi gue da tho
(Mt. 27:15-31; Mr. 15:6-20; Lc. 23:13-25)

Ha nu mi ma̱nga njabʉ bi bønga møte pa bá yopa ña̱ui ya xodyo ne bi 'ñembabi'ʉ:

—Nuga hinte ma ts'oqui dí tsʉtuabi nuna ra 'ñøhø.

39 Numa nza̱ihʉ dí pɛ'tshʉ dí hɛc'ahʉ 'nara 'yofadi núbya de ra ngo dega pascua. Nu'bʉ́, ¿ha guí nehʉ ga hɛc'ahʉ nuni ri Nda̱hʉ nú'ahʉ gyá xodyohʉ?

40 Ha nu'ʉ́ bi mʉdi bi mafi gatho ne bi 'ñena:

—¡Nuní hina, nura Barraba ha̱!

Ha nú'a̱ ra Barraba mrá dacate'a̱.

19

1 Hangue ra Pilato bi manda bri fɛt'a ra Jesu.

2 Nepʉ nuya soldado mi 'bʉhni bi met'a 'nara corona dega 'bini, ne bi hñu'tsuabi ja rá ña̱xu ra Jesu ne bi hyete 'nara thɛnga dutu.

3 Nepʉ bi 'ñembabi'a̱:

—¡'Bʉi pa nza̱ntho nu'i ri t'equ'ei rá Nda̱'i ya xodyo!

Nepʉ nu'ʉ́ mi umba ya mpɛ'ti'a̱.

4 Ha nura Pilato bi bønga møte ma'na'qui ne bi 'ñembabi ya xodyo:

—Ndi, dra zin'a'ihʉua pa gui pa̱hʉ gue hinte ma ts'oqui dí tsʉtuabini.

5 Ha ra Jesu bi bønga møte mi hu'tsa nú'a̱ ra corona dega 'bini ne mi he nú'a̱ ra thɛnga dutu. Nepʉ ra Pilato bi 'ñemba ya xodyo:

—¡Xi 'bacua nuna 'ñøhø!

6 Ha nuya ndạ gá macjạ ne ya gʉntsˈạhni mi
mantho'ʉ nu mi hyanda ra Jesu, ne mi eñ'ʉ:
—Nuní drá pont'i, drá pont'i pa da du.
Nu'bʉ́ ra Pilato bi 'ñembabi'ʉ:
—Tsixhʉ, go da bá ponthʉ, ngue'ạ nuga hinte ma
ts'oqui dí tsʉtuabini.
7 Nepʉ nuya xodyo bi dạdi ne bi 'ñena:
—Nuje dí pɛ'tshe 'nara ley, ne nura ley'ạ mạ gue
nuní dí 'ñepi da du, ngue'ạ xa 'ñet'a T'ʉ de Ajuạ.
8 Ha nu mi 'yøde ra Pilato nú'ạ mi mạñ'ʉ, ma'na
bi ntsu'ạ.
9 Hangue bi zixa ra Jesu ma'na'qui mbo ja ra
ts'ʉtbi ne bi 'yambabi bi 'ñembi:
—¿To'o rá 'mɛhni'i?
Pe nura Jesu hinte bi dạdi.
10 Hangue ra Pilato bi 'ñembabi'ạ:
—¿Ha gue hinte guí thạdi? ¿Ha gue hinguí pạdi
gue dí hạ ra ts'ɛdi pa ga pont'a'i o pa ga hɛc'a'i?
11 Nu'bʉ́ nura Jesu bi dạdi ne bi 'ñena:
—Ni 'nara ts'ɛdi hinguí hạ pa da za te gui
'yøtcagui 'bʉ hingo Ajuạ da 'ra'a ra ts'ɛdi. Hangue
nú'ạ to'o xa dagagui ja ri 'yɛ, nú'ạ́ go gue'ạ ma'na
tu ra ts'oqui que nu'i.
12 Hangue desde ra ora'ạ, ra Pilato mi ne da
hyɛguihmạ'ạ, pe nuya xodyo himi tsaya ra hmafi
ne mi ena'ʉ:
—¡Nu'bʉ nu'i gui hyɛgui nú'ạ ra 'ñøhø'ạ, nu'bʉ́
hingrí amigo ra dạnga ndạ Cesa, ngue'ạ gatho nú'ạ
to'o da 'ñet'a ndạ gue'ạ rá ncontra ra Cesa!
13 Ha nu mi 'yøde ra Pilato nú'ạ mi mạñ'ʉ, nu'bʉ́
nu'ạ́ bi manda da ts'ixa ra Jesu pa møte, nepʉ
nehe'ạ bi bøni pa bá hudi ja rá hudi dega ts'ʉtbi ja

ra luga mrá thuhu Gabata dega ebreo, rí bøni da
'ñena rá thuhu ra T'ʉt'ado.
14 Y nú'a̱ ra pa'a̱ mrá pa dega nthoqui de ra ngo
dega pascua, ne ngu mi nzʉnga 'rato xudi. Nepʉ ra
Pilato bi 'ñembabi ya xodyo:
—¡Ndi, 'bacua ri Nda̱hʉ!
15 Pe nu'ʉ́ bi yopa mafi'ʉ ma'na'qui ne bi 'ñena:
—¡Tsits'i, bá pont'i, ne ja dí duni!
Nepʉ ra Pilato bi 'ñembabi'ʉ:
—¿Ha gue guí nehʉ ga pont'a nuna ri Nda̱hʉ?
Nepʉ nuya nda̱ gá macja̱ bi da̱di ne bi 'ñena:
—Nura Cesa hønsɛ go gue'a̱ ma nda̱he, y jo'o
ma'na.
16 Hangue ra Pilato bi 'yɛnt'ua ja yá 'yɛ ya xodyo
pa dra pont'i'a̱. Hangue nu'ʉ́ bi zinga ra Jesu ne bi
zits'i pa da pont'i ngu mi ne'ʉ.

Ra Jesu bri pont'a ja ra ponza
(Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-32; Lc. 23:26-43)

17 Ne ra Jesu bi øni mi ndude rá ponza. Ne bi
ts'its'i pa ja ra t'øhø rá thuhu Ña̱xmadu, dega ebreo
rá thuhu Golgota.
18 Ne ja brá pont'ini'a̱ co má yoho ya 'ñøhø, 'na
cada rá hyo, ha ra Jesu bi 'yoda madetho de gue'ʉ.
19 Y ja ra ponza habʉ bri pont'a ra Jesu xqui thøta
'nara xithɛ ne mi huxni 'raya noya nú'a̱ bi manda
ra Pilato da t'ofo. Mi ena njabʉ: “Ra Jesu ra me
Nasare, rá Nda̱ ya xodyo.”
20 Ne ndunthi ya xodyo bi hñe'ta nú'ʉ ya noya,
ngue'a̱ habʉ bri pont'a ra Jesu mi guetbʉ ra hnini
Jerusale, y nú'ʉ ya noya'ʉ xqui t'ofo dega ebreo, ne
dega griego, ne dega lati.

21 Ne nuyá ndạ gá macjạ ya xodyo bi ma bá
embabi ra Pilato:
—¿Hanja gá ofo njabʉ gue go gue'ạ rá Ndạ ya
xodyo? 'Yofo gue nu'ạ́ mi mạnsɛ gue rá Ndạ ya
xodyo.
22 Ha nura Pilato bi dạdi ne bi 'ñena:
—Nu'ạ stá ofo, ya stá ofo.
23 Ha nu mi uadi bi pont'a ra Jesu nuya soldado,
bi gʉmpa yá dutu ra Jesu nú'ʉ xqui 'bøcuabi. Mi
goho ya soldado, ne bi hñegue 'ra 'na xɛni nuya
dutu'ʉ. Ne bi gʉmpa rá mahe nú'ạ himi pɛ'tsa ni
'nará nt'ɛdi, mi xøgue ra xʉni.
24 Nepʉ nu'ʉ́ bi 'ñémbabi'ʉ 'na ngu 'na:
—Hinga ma ga tʉñhʉ, ma ga rifahʉ pa ga nuhʉ
to'o drá mɛti.
Hangue bi njabʉ ngu mạnga ra Mạca T'ofo habʉ
ena: "Bi nhyegue 'ra 'na xɛni ma dutu, ne bi rifagui
nú'ạ ma'na ma he." Ne gue'ạ bi 'øt'a ya soldado.
25 Y guetbʉ ja ra ponza mi 'bahni rá nạnạ ra Jesu,
ne 'nara 'bɛhñạ nú'ạ mrá cu rá nạnạ ra Jesu, ne ra
Maria rá 'bɛhñạ ra Cleofa, ne ra Maria Magdalena.
26 Ha nu mi hyanda ra Jesu rá nạnạ mi 'bahuini
nú'ạ rá hmạca nxadi'ạ, nu'bʉ́ nu'ạ́ bi 'ñembabi rá
nạnạ:
—Nubyá 'øt'a ra uɛnda gue nú'ạ guí 'bahuibʉ
go gue'ạ dri t'ʉbya'ạ.
27 Nepʉ ra Jesu bi 'ñembabi nehe nú'ạ rá hmạca
nxadi:
—Ne'i, 'øt'a ra uɛnda gue nú'ạ guí 'bahuibʉ go
gue'ạ dri nạnạbya'ạ.
Y desde gue'bʉ, nura hmạca nxadi bi zits'i'ạ ja rá
ngu pa bi japamasu.

Ra Jesu bi du
(Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Lc. 23:44-49)

28 Y ra Jesu mi pa̱di gue ya bi uadi gatho, nepʉ pa
bi nja ngu nú'a̱ ma̱nga ra Ma̱ca T'ofo, nu'á̱ bi 'ñena:
—Tsʉca ra nduthe.
29 Ha mi jani 'nara mohi mi po ra ju'tsa vinu.
Nepʉ bri 'bo'mba 'nara sponja co nura ju'tsa vinu
ne bri thøta ja 'nara ts'ʉt'o dega isopo, nepʉ bi
'bø'tse asta ja rá ne ra Jesu.
30 Ha nu mi zi nura ju'tsa vinu ra Jesu bi 'ñena:
—Ja xa uadiua gatho nú'a̱ xra 'bɛpcagui.
Ne 'bestho ra ora'a̱ bi ñe'mi ne bi du.

'Nara soldado bi umba 'nara nsʉni ja rá hyo rá tiña̱ ra Jesu co 'nara lansa

31 Ha mrá pa ra nthoqui de ra ngo dega pascua,
hangue nuya nda̱ gá xodyo bi ma bá ba̱ntebi ra
Pilato pa da manda dra thempa yá ua nú'ʉ xqui
'bont'i ne da ja̱'mba yá ndo'yo de guehni, pa njabʉ
ni 'nara anima hinda gohi ja ra ponza nura pa
dega tsaya, ngue'a̱ nú'a̱ ra pa dega tsaya gue'a̱ ra
da̱ngo.
32 Hangue nuya soldado bi uat'i habʉ mi zʉdi 'na
de nú'ʉ ya be xqui 'bont'i mahyɛgui co ra Jesu pa bi
thempabi yá ua, nepʉ bri jabʉ nehe nú'a̱ ma'na ra
be.
33 Pe nu mi uat'i habʉ xqui 'bont'a ra Jesu, nu'á̱
ya himbi thempa yá ua ngue'a̱ bi hyandi'ʉ gue ya
xqui du'a̱.
34 Pe 'nara soldado bi umba 'nara nsʉni ja rá hyo
rá tiña̱ co 'nara lansa, nepʉ 'bestho bi bønga ra ji ne
ra dehe.

35 Ha nú'ạ̱ to'o pedenạ̱, go 'na to'o bi hyandi,
y núna mạ̱ go guehna majuạ̱ni, pa gui camfrihʉ
nehe.
36 Bi njabʉ pa bi nja ngu mạ̱nga ra Mạ̱ca T'ofo
habʉ ena: “Hindra thempabi ni 'nará ndo'yo'ạ̱.”
37 Y nehe bi njabʉ ngu mạ̱nga ra Mạ̱ca T'ofo habʉ
ena: “Ya jạ̱'i bi hyandi nú'ạ̱ bi sʉnsɛ'ʉ.”

Ra Jesu bri t'agui
(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56)

38 Nepʉ ra Jose mrá me Arimatea bi ma bá
bạ̱ntebi ra Pilato pa da 'yapa nsɛqui da cạ̱'mba
rá zi ndo'yo ra Jesu de ja ra ponza ne da duts'i'ạ̱.
Ra Jose xqui gamfri ra Jesu, masque mant'ạ̱guitho
ngue'ạ̱ mi tsu yá mixodyoui. Ne ra Pilato bi umba
nsɛqui, hangue bi ma bá cạ̱'mba rá ndo'yo ra Jesu
de ja ra ponza ne bi duts'i.
39 Nehe ra Nicodemo nú'ạ̱ xqui ma da c'ạ̱'tsa ra
Jesu dega xuui, nehe bi mani habʉ xqui 'bont'i'ạ̱.
Nu'á̱ mi hñạ̱ ra mirra mi nthạ̱nts'i co ra aloe, mi
pɛ'tsa 'natema'rɛt'a kilo rá hñʉ.
40 Nepʉ nu'ʉ́ bi du'tsua rá zi ndo'yo ra Jesu, ne
bi mant'i co ya xʉni dutu nú'ʉ xqui t'ʉxa nú'ạ̱
ra mirra ne ra aloe, ngue'ạ̱ mi njabʉ yá nzạ̱i yá
nt'agui ya xodyo.
41 Y nu habʉ bri pont'i'ạ̱, mi jʉmpa guetbʉ 'nara
uạ̱za habʉ mi ja 'nara cʉts'i pa ra nt'agui, ne hinto
xqui nt'aguitho ja nura cʉts'i'ạ̱.
42 Hangue ja bá aguini'ʉ ra Jesu ngue'ạ̱ guehni bi
gʉmpa guetbʉ'ʉ de habʉ xqui 'bont'i'ạ̱, ne ngue'ạ̱
ya mi ma da mʉdi ra pa dega tsaya de ya xodyo.

20

Ra Jesu bi yopa nte de ra du
(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12)

1 'Nitho nú'ạ ndomingo, tobya himi hats'itho, ra
Maria Magdalena bi ma habʉ xqui t'agui ra Jesu,
ne bi hyandi gue xqui t'ent'a ra do nú'ạ xqui jot'a
ra nt'agui.
2 Hangue nu'ạ́ bi ma hnest'ihi pa habʉ mi 'bʉi
ra Simu Pedro ne nú'ạ ma'na ra nxadi nú'ạ xi mrá
hmạdi ra Jesu ne bi 'ñembabi'ʉ:

—Xa thại ra zi Hmu de habʉ mi t'agui ne xa
thuts'i, y nubyá nixi hindí pạhe habʉ xá ts'ogui'ạ.

3 Nepʉ nura Pedro bi ma 'bestho pa da c'ạ'tsa ra
nt'agui co nú'ạ ma'na ra nxadi.
4 Bi ma hnest'ihi ri yoho, pe nú'ạ ma'na ra nxadi
ma'na bi 'mɛt'o de ra Pedro, hangue 'mɛt'o bi zønga
ja ra nt'agui'ạ.
5 Ngu bi zøni bi ndoqui ne bi nc'ạts'i, nepʉ bi
hyanda ya xʉni dutu mi 'bøni, pe nu'ạ́ himbi yʉt'i.
6 Nepʉ hinga ya'ạ 'bestho bi zønga ra Simu Pedro
nú'ạ mri 'bɛfa, ne nu'ạ́ hạ, bi yʉt'a mbo ra nt'agui
ne bi hyanda ya xʉni dutu mi 'bøni.
7 Ne bi hyanda nú'ạ ra dutu xqui thu'tuahmạ rá
ñạxu ra Jesu xqui 'bants'i ne 'nambʉ xqui thuts'i.
8 Nehe nú'ạ xqui zønga ra mʉdi, bi yʉt'i mbo
habʉ bi t'agui ra Jesu pa bi hyandi, ne bi gamfri
gue ra Jesu xqui yopa nte ngu xqui xipi'ʉ.
9 Nu'ʉ́ hinxqui zo yá mfeni de nú'ạ mi mạnga ra
Mạca T'ofo habʉ ena gue mi pɛ'tsi da nangui de ja
ra du, ne asta nura ora'ạ ja bi zo yá mfeni'ʉ.
10 Nepʉ ri yoho bi mengui pa ja yá ngu'ʉ.

Ra Maria Magdalena bi hyanda ra Jesu xqui nangui de ra du
(Mr. 16:9-11)

11 Pe nura Maria mi 'bahni møte guetbʉ ra nt'agui mi zoni, ne ra ora mi zoñ'ạ bi ndoqui pa bi nc'ạxa mbo ra nt'agui.
12 Ne bi hyanda yoho ya ɛnxɛ mri hñe t'axi, 'na mi hudi habʉ xqui nja rá ñạxu, ha nu'ạ ma'na habʉ xqui nja yá ua nuni habʉ xqui 'bɛgui hmạhạ rá zi ndo'yo ra Jesu.
13 Ha nu'ʉ́ bi 'ñembabi'ạ:
—Nạná, ¿hanja guí zoni?
Nu'ạ́ bi 'ñena:
—Ngue'ạ xa thại ma zi Hmu ne xa thuts'i, ne hindí pạdi habʉ xá ts'ogui'ạ.
14 Ne nu mi mạnga njabʉ'ạ, bi ñegui nepʉ bi hyanda ra Jesu mi 'bahni, pe nu'ạ́ himbi bạdi ua go mi gue'ạ ra Jesu.
15 Ha nura Jesu bi 'ñembabi:
—Nạná, ¿hanja guí zoni? ¿To'o guí honi?
Ha nura Maria mi hu rá mʉi gue go mi gue'ạ ra nsu uạza, hangue bi 'ñembabi:
—Ndada, 'bʉ xcá tuts'igue, xicagui habʉ xcá tsogui pa ga ma ga tuts'i.
16 Ha nura Jesu bi 'ñembabi:
—¡Maria!
Ra ora'ạ ra Maria bi mpʉnts'i ne bi 'ñembabi dega ebreo:
—¡Raboni! —Nú'ạ ra noya'ạ rí bøni da 'ñena Xahnate.
17 Ha ra Jesu bi 'ñembabi:
—Oguí thangagui ngue'ạ hinstá matho habʉ bí 'bʉ ma Dada, pe rí ma bá xipabi nú'ʉ ma'ra ma

cu ne gui 'ñembabi'ʉ gue ma ga ma habʉ bí 'bʉ ma Dada ne ri Dadahʉ, ma Ajuạ ne ri Ajuạhʉ.

18 Nu'bʉ́ ra Maria Magdalena bi ma bá xipabi ya nxadi gue xqui hyanda ra zi Hmu, ne bi xipabi'ʉ ngu nú'ạ xqui xipabi'ạ.

Ra Jesu bi 'mai madetho de yá nxadi (Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-18; Lc. 24:36-49)

19 Ne nura domingo'ạ de mi nxuui ya nxadi xqui munts'i ne xqui got'a ya gosthi ngue'ạ mi tsu ya ndạ gá xodyo. Nepʉ bi zønga ra Jesu ne bi 'mai madetho de gue'ʉ ne bi zɛngua bi 'ñembabi'ʉ:

—'Bʉhʉ te rá 'ñentho.

20 Ne nu mi xipabi njabʉ'ʉ, bi 'ñutuabi yá 'yɛ ne rá hyo rá tiñạ. Hangue ya nxadi xi bi johya ngue'ạ bi yopa hyanda ra zi Hmu.

21 Nu'bʉ́ ra Jesu bi yopa 'ñembabi'ʉ:

—'Bʉhʉ te rá 'ñentho. Ngu bá pɛncagui Ajuạ ma Dada, njabʉ nehe dí pɛn'ahʉ.

22 Ne nu mi mạnga njabʉ bi hui'ti'ʉ ne bi 'ñembabi:

—Hñạñhʉ ra Mạca Ndạhi.

23 Nuto gatho gui pumbahʉ yá ts'oqui, gue'ʉ dra pumbabi, ne nuto gatho hingui pumbahʉ, gue'ʉ di tuda yá ts'oqui.

Ra Toma bi hyanda ra zi Hmu gue xqui yopa nte de ra du

24 Pe nura ora mi zønga ra Jesu mi jo'oni ra Toma 'na de nú'ʉ ya 'rɛt'amayoho ya nxadi, nú'ạ mi t'embi ra Go.

25 Hangue nu ma'ra ya nxadi bi 'ñembabi ra Toma:

—Stá hanthe ra zi Hmu.

Nepʉ nu'ạ́ bi 'ñembabi'ʉ:

—'Bʉ hinga handua yá 'yɛ habʉ bi mfoxa ya clavo, ne 'bʉ hinga thint'a ma dedo habʉ bi mfoxa ya clavo, ne 'bʉ hinga thint'a ma 'yɛ ja rá hyo rá tiña̱, hinga camfri.

26 Rá hña̱to ma pa'a̱ bi yopa munts'a ya nxadi ma'na'qui, ne nu'bʉ́ ha̱, mi 'bʉhni nehe ra Toma. Nepʉ bi zønga ra Jesu mi jot'a ya gosthi ne bi 'mai madetho de gue'ʉ ne bi zɛngua bi 'ñembabi'ʉ:

—'Bʉhʉ te rá 'ñentho.

27 Nepʉ nu'á̱ bi 'ñembabi ra Toma:

—Ha̱ua ri dedo ne thint'a ja ma 'yɛ, ne ha̱ua ri 'yɛ ne thint'a ja rá hyo ma tiña̱. Ográ 'ña̱gamfri, camfrigui.

28 Nu'bʉ́ ra Toma bi da̱di ne bi 'ñembabi:

—¡Ma zi Hmu'i, ne ma Aju̱a'i!

29 Nepʉ ra Jesu bi 'ñembabi:

—¿Ha gue ya xcá camfri ngue'a̱ xcá hyandgagui, nugue Toma? Dá nja̱pi nuto gatho camfrigui masque hinxa hyandgagui.

Nuna ra t'ofo bi t'ofo pa gui camfrihʉ

30 Ndunthi ma'ra ya da̱nga nt'udi bi 'øt'a ra Jesu ja yá thandi yá nxadi, pe nu'ʉ́ hinxa t'ofo ja nuna ra t'ofo.

31 Pe nuyá bi t'ofo pa da za gui camfrihʉ gue ma zi Hmuhʉ ra Jesu go gue'a̱ ra Cristo rá T'ʉ Aju̱a, ne pa 'bʉ gui camfrihʉ, da nja ri tehʉ pa nza̱ntho po rá ngue'a̱.

21

Ra Jesu bi c'a̱'tsa yoto yá nxadi ja ra ña̱nthe

1 'Mɛfa ra Jesu bi yopa hnequi habʉ mi 'bʉi yá
nxadi ja ra ndehe rá thuhu Tiberia. Ne bi yopa
hnequi njaua:
2 Ra Simu Pedro mi 'bʉhui 'nadbʉ ra Toma nú'ą
mi t'embi ra Go, ne ra Natanael nú'ą ra me Ncaná
de Galilea, ne yá t'ʉ ra Sebedeo, ne má yoho yá
nxadi ra Jesu, gatho'ʉ 'nadbʉ mi 'bʉi.
3 Ha ra Simu Pedro bi 'ñembabi'ʉ:
—Ma ga ma ra 'bɛhuą.
Ha nú'ʉ ma'ra nehe bi 'ñena:
—Ga maha nehe.
Nepʉ bi ma'ʉ ne bi yʉt'a ja 'nara motsa, pe nura
xuui'ą hinte bi gʉ'ʉ.
4 Ha nu mi hyats'i mi 'bahni ra Jesu ja rá hyo ra
ndehe, pe nuya nxadi himi pądi ua go mi gue'ą ra
Jesu.
5 Nepʉ nu'ą́ bi 'ñembabi'ʉ:
—Ts'ʉnt'ʉhʉ, ¿ha hinte xcá jʉhʉ?
Nu'ʉ́ bi dądi ne bi 'ñena:
—Otho.
6 Ha nu'ą́ bi 'ñembabi'ʉ:
—Cąthʉ ra xit'ą po ja ra 'ñɛi de ja ra motsa ne
njabʉ da za gui jʉhʉ.
Hangue nu'ʉ́ bi gąt'a ra xit'ą, ne nu mi gʉts'i xi mi
ñuxa ya huą asta himi tsɛdi da pø'tse'ʉ co yá hñʉ ya
huą mi cʉ.
7 Nu'bʉ́ nú'ą rá hmąca nxadi ra Jesu bi 'ñembabi
ra Pedro:
—¡Go guehni ma zi Hmuhʉ!
Ha ngu mi 'yøde ra Pedro gue go mi gue'ą ra zi
Hmu, nu'bʉ́ bi dąma hñuxa rá he nú'ą xqui hñąqui,
ne bi hñøt'a ja ra ndehe pa bi zønga ja ra ñąnthe
habʉ mi 'ba ra Jesu.

8 Ne nu ma'ra ya nxadi bi 'yɛt'a ra motsa pa ja ra
ña̱ni, mri gʉt'atho'ʉ ra xit'a̱ nú'a̱ mi ñuxa ya hua̱,
ngue'a̱ himi yabʉ pa ja ra ña̱ni, ngu mi 'na nthebe
metro rá yabʉ.
9 Ha nu mi bøni'ʉ de ra motsa, bi hyanda 'raya
dɛspi mi zøni, ne ja mi oxni 'nara hua̱ mi ntha̱xi,
nehe mi jani 'raya thuhme.
10 Nu'bʉ́ ra Jesu bi 'ñembabi'ʉ:
—Bá ha̱hʉ 'raya hua̱ nú'ʉ ja juadi gá jʉhʉ.
11 Nu'bʉ́ ra Simu Pedro bi yʉt'a ja ra motsa ne bi
pønga ra xit'a̱ ja ra ña̱nthe nú'a̱ mi ñuxa ya da̱nga
hua̱, mi 'na nthebe made ne hñu yá ndunthi'ʉ. Y
masque mi ndunthi ya hua̱ pe ra xit'a̱ himbi ntʉni.
12 Ha nura Jesu bi 'ñembabi'ʉ:
—Bá e gui ntacohʉ.
Ha nuya nxadi mri ntsapabi da 'yambi to'o'a̱,
ngue'a̱ mi pa̱di'ʉ gue go mi gue'a̱ ra zi Hmu.
13 Nepʉ nura Jesu bi joni ja ra tsibi bi hña̱ca ya
thuhme ne bi umbabi'ʉ; njabʉ nehe bi 'yøt'e co ra
hua̱.
14 Ya rá hñu'qui'a̱ xqui 'ñudi ra Jesu ja yá nxadi
nu de ya xqui yopa nte de ra du.

Ra Jesu bi ña̱ui ra Simu Pedro

15 Nu mi ua ntaco'ʉ ra Jesu bi 'yambabi ra Simu
Pedro ne bi 'ñembi:
—Nugue Simu, rá t'ʉ'i ra Joná, ¿ha gue ma'na go
grí ma̱cagui de guehyʉ ma'ra?
Ha nu'á̱ bi 'ñembabi:
—Ha̱ha̱, ma zi Hmu'i, nu'i guí pa̱di gue drí ma̱'i.
Ne nu'á̱ bi 'ñembabi:
—Supca ma zi t'ʉca dɛti.

16 Nepʉ rá ñoˈqui ra Jesu bi ˈyambabi maˈnaˈqui,
bi ˈñembabi:
—Nugue Simu, rá tˈʉˈi ra Joná, ¿ha grí mạcagui?
Ra Pedro bi dạdi ne bi ˈñembi:
—Hạhạ, ma zi Hmuˈi, nuˈi guí pạdi gue drí mạˈi.
Ne nuˈá bi ˈñembabi:
—Supca xá hño ma zi dɛti.
17 Nepʉ rá hñuˈqui bi ˈyambabi maˈnaˈqui, ne bi
ˈñembabi:
—Nugue Simu, rá tˈʉˈi ra Joná, ¿ha grí mạcagui?
Ra oraˈạ bi du rá mʉi ra Pedro ngueˈạ ya rá
hñuˈqui bi ˈyambabi ua mi mạdiˈạ, ne bi ˈñembabi:
—Ma zi Hmuˈi, nuˈi gatho go guí pạdi, ne guí pạdi
gue xi drí mạˈi.
Nuˈbʉ́ ra Jesu bi ˈñembabi:
—Supca xá hño ma zi dɛti.
18 Xi majuạni dí xiˈaˈi, núˈbʉ nguí ntsˈʉntˈʉ nguí
hesɛ ri he ne nguí ˈyo habʉ go nguí ne. Pe nu xcrí
ndạxjua ma gui tʉnga ri ˈyɛ, ne maˈna to ma da
hyeˈtˈaˈi ri he, ne da zixˈaˈi habʉ hingo gui negue.
19 Bi mạnga njabʉˈạ pa bi xipi te ma du mi ma da
du ra Pedro pa da hnequi rá nsunda Ajuạ. Ne nu
mi mạnga njabʉ bi ˈñembabi:
—¡Tɛngagui!

Ra hmạca nxadi

20 Nepʉ nura Pedro bi ñegui ne bi hyandi gue
mi dɛna núˈạ rá hmạca nxadi ra Jesu, núˈạ xqui
hñudi ja rá hyo ra Jesu núˈbʉ mi ntˈoxiˈʉ ne xqui
ˈyambabi toˈo mi ma da daˈạ.
21 Ne nuˈbʉ́ ra Pedro nu mi hyantˈạ bi ˈyambabi
ra Jesu:
—Ma zi Hmuˈi, xi nuni, ¿te go ma da jani?
22 Nuˈbʉ́ ra Jesu bi dạdi:

—Nu'bʉ go ga negá nuni da 'mʉi asta ra pa ga pengui, ¿te go grí 'ñanigue? Nu'i go da tɛngagui.

23 Hangue nuna ra 'bedena̱ bi 'ño ja gatho ya gamfri, ne bi beni'ʉ gue nura nxadi'a̱ himi ma da du. Pe ra Jesu himbi 'ñena gue himi ma da du, hønsɛ bi 'ñena: “Nu'bʉ go ga negá nuni da 'mʉi asta ra pa ga pengui, ¿te go grí 'ñanigue?”

24 Nú'a̱ ra hma̱ca nxadi'a̱ go gue'a̱ di damajua̱ni de nuya ya t'øt'e bi nja, ne bi 'yofo ja nuna ra t'ofo. Ne dí pa̱he gue nú'a̱ bi 'yofo gue'a̱ majua̱ni.

25 Nehe ja ndunthi ma'ra ya t'øt'e nú'ʉ bi 'yøt'a ra Jesu. 'Bʉ to da 'yofo gatho'ʉ dí beni gue nuya t'ofo'ʉ hinda 'ñɛni gatho maxøgue rá ngʉni ra ximhai. Njabʉ gue'a̱.

Ra 'Ra'yo Testamento

New Testament in Otomi, Mezquital (MX:ote:Otomi, Mezquital)

copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Otomi, Mezquital

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Otomi, Mezquital

ote

Mexico

Copyright Information

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Otomi, Mezquital

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 1 Oct 2024 from source files dated 29 Jan 2022
c6437f19-566b-5232-8b2a-5c88e5a5622b